

846

Ponència-marc (2)
PER UN NOU
PROGRAMA CATALANISTA

**UN PROJECTE FEDERALISTA PER A L'AUTOGOVERN I
PER ALS AJUNTAMENTS DE CATALUNYA**

VIIè Congrés

PSC
PSC-PSOE

Barcelona, 15 de novembre de 1993

Benvolgut/da amic/amiga,

el PSC, com el conjunt internacional del socialisme democràtic, es troba en ple procés de renovació de les seves idees, dels seus projectes i dels seus instruments. Així ho exigeixen els enormes canvis que està vivint la societat contemporània i la necessitat peremptòria de donar noves respostes a problemes que també són nous.

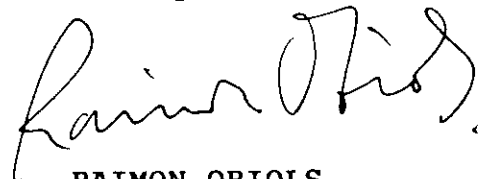
Després del final d'etapa que comporta la caiguda del mur de Berlín i el descrèdit de l'experiència neoliberal de la darrera dècada, recau més que mai en el socialisme democràtic la principal responsabilitat en la formulació d'una nova perspectiva de futur i en l'articulació de l'impuls social necessari per avançar-hi. En aquesta empresa, però, no podem ni volem ser-hi sols. S'hi fan imprescindibles tots els qui tinguin alguna reflexió, alguna idea, alguna proposta a fer. Ens calen totes les aportacions que puguin emetre cadascuna de les persones que se senten implicades en la causa de l'emancipació humana.

Per començar, hem decidit obrir a la participació externa el mateix procés congressual que tenim en curs i que ha de culminar amb el 7è Congrés del PSC els dies 4, 5 i 6 de febrer de 1994.

Acompanyo la Ponència-Marc que estem discutint en el si de les nostres organitzacions. Tenim previst d'editar, en una memòria específica, totes les aportacions escrites que, provinents de l'exterior del PSC, ens siguin lliurades abans del 30 de desembre de 1993. També pensem oferir als participants la possibilitat de defensar directament les seves propostes dins de les Comissions de treball del propi 7è Congrés del PSC.

Si hi estàs interessat, en nom teu o dels ambients que puguis representar, pots posar-te en contacte amb nosaltres a través de l'Oficina de Participació Externa, en els locals centrals del nostre partit (tel. 3219016 - 3210100).

Amb el nostre agraïment, rep una salutació cordial,

RAIMON OBIOLS
Primer Secretari

ADVERTÈNCIA

Aquest document té caràcter d'esborrany. Està subjecte encara a revisió i rectificació tant de continguts com formal. La seva versió definitiva com a "ponència-marc" del procés congressual del PSC està pendent encara del debat i esmenes del Consell Nacional i dels darrers treballs de la comissió redactora.

"Catalunya no és solament —com voldrien alguns— la geografia i la història passada. És sobretot, aquest deler regenerador que s'encomana a tots els homes que hi viuen, és a dir, aquesta voluntat d'història futura. No és la història que ens han contat, sinó la història que nosaltres volem escriure. No és el culte als morts, sinó el culte als fills que encara han de venir".

Rafael Campanals

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Catalunya neix com a nació a redós de la revolució liberal, l'industrialització i el reneixement de la vida urbana —el seu sistema de ciutats—. Aquestes característiques han donat al moviment catalanista una composant central d'inspiració en el programa de la modernitat, la democràcia política i la participació decisiva en la democràtizació d'una Espanya plural, generalment formulada com a federal.

La lluita per l'Espanya democràtica ha estat i és la condició inseparable de la lluita per l'autogovern de Catalunya. Així mateix només una Espanya que reconeixi la seva pluralitat nacional és viable com a projecte democràtic.

1.2. Des de les primeres formulacions del catalanisme, el federalisme n'ha estat el corrent polític majoritari. El federalisme vol fer compatible unió i llibertat a partir del reconeixement de la diversitat. Suposa una concepció de la construcció de l'Estat de baix cap a dalt, societarista (predomini de la societat sobre l'Estat) i municipalista (els municipis com a instància intermedia entre les aspiracions concretes dels individus i l'abstracció dels Estats), i es contraposa al model jacobí inspirat en idees generals de valor universal implantades de dalt cap a baix, estatalistes. Aquesta concepció bàsica ha impregnat tots els corrents polítics dels liberals als llibertaris.

Això, no obstant les transformacions socials i culturals de l'industrialisme a mitjans del segle XIX provocaren com a tot Europa una reacció romàntica historicista i neomedieval, que volia trobar l'ànima nacional en la tradició. Que volia eludir els formidables canvis culturals de l'època encadenant l'ànima nacional al passat. Tanmateix això no va impedir que en les seves formulacions majoritàries tant al segle XIX com al XX el catalanisme tingués una composant predominantment democràtica i de progrés, reformadora i modernitzadora. Aquestes són característiques comuns al conservador Prat de la Riba i als esquerrans Macià i Companys.

La crisi mundial d'entreguerres, però, desembocà a Espanya en la guerra civil i la victòria dels qui s'arrengleraren amb la contrarevolució rera les banderes del feixisme, el neocentralisme espanyol i el confeionalisme que desencadenà en la dictadura més llarga de la nostra història moderna. I l'intent més radical de liquidació política i cultural de Catalunya.

1.3. El PSC hereu del moviment federal, del Front de la Llibertat de Josep Rovira i Pallarès, del moviment democràtic i del moviment obrer, del corrent històricament majoritari del catalanisme, neix directament de la lluita contra la dictadura i de la resistència obrera, nacional i cultural del MSC i del FOC. El reconeixement d'aquest protagonisme resistent explica el resultat electoral obtingut el 15 de juny de 1977 per les forces d'esquerreres a Catalunya.

1.4. La mobilització formidable del poble de Catalunya encapçalat primer per les instàncies polítiques unitàries (Assemblea de Catalunya) i pels partits victoriosos el 15 de juny de 1977, desembocà en el retorn del President Tarradellas, el restabliment de la Generalitat i l'obertura del procés federalitzant espanyol —Constitució 1978-Estatut 1979—. I una fase inèdita de la història d'Espanya en que s'ha desenvolupat un model de matriu federal: democràcia i política consolidada, reconeixement de les nacionalitats i la seva institucionalització, l'Estat de les autonomies.

1.5. Aquest model conduït pel PS des de 1982, guanya terreny i es consolida, fins al punt d'haver aconseguit ser acceptat per la refractària dreta espanyola, i és refrendat una i altra vegada a les successives convocatòries electorals pel poble de Catalunya. En canvi d'ençà 1980, en torn del govern de Catalunya s'ha anat desenvolupant des de CDC i amb el suport de la democràcia cristiana catalana, un moviment nacionalista de matriu conservador-populista.

1.6. En el període de la transició CDC apareixia com una força centrista on s'agrupaven liberals com Trias Fargas, amb sectors autoproclamats com a socialdemòcrates, sectors catòlics refractaris a la democràcia cristiana oficial i nacionalistes. Aquest conglomerat ha derivat cap a un model nacionalista reactiu, instal·lat en una explotació esterilitzada dels sentiments patriòtics. On l'argument central és el combat contra un enemic exterior i la satanització d'un pretés enemic interior.

L'adhesió a un líder carismàtic, més que un projecte nacional —mai explicitat— i la construcció d'una administració burocràtica i clientelar (100.000 funcionaris, 2 ràdios i 2 televisions oficials) que tendeix a ocupar cada cop més espai a la societat, amb la vocació clarament intervencionista característica dels partits conservadors amb tics antiliberals. El climax d'aquesta intromisió política partidària es situa en les polítiques de Benestar Social i Acció Cívica, autèntics partits dins la Institució de l'autogovern

1.7. L'hegemonia política que aquest moviment conservador ha establert ha estat possible com un efecte retardat, del profund debilitament que el franquisme havia produït a la societat catalana, les seves tradicions polítiques, la seva cultura civil. La llarga absència d'institucions polítiques, culturals, socials i socialitzadores van impossibilitar de manera natural i democràtica la integració d'una immigració massiva produïda pel desarrollisme dels anys 60. Però, més enllà d'això, cavalcant una inèrcia més que oferins un model, el nacionalisme conservador tendeix perillosament a perpetuar la debilitat, prenent la forma de solidaritat orgànica, sustentada en formes d'identificació envers l'interior de la comunitat i de desconfiança cap a fora. I encara més: situa en l'interior de la comunitat els elements de diferència per davant dels elements d'unitat.

Paradoxalment quan la idea catalana d'Espanya es verifica per primera vegada en termes històrics —reconeixement de la pluralitat, reconeixement de les diferències culturals, substitució de l'imposició pel diàleg, institucionalització de l'autonomia, en definitiva evolució federal—, el catalanisme té dificultats per reconstruir una cultura interior plural i unitària que li permeti operar amb eficàcia en aquest contexte. El nacionalisme conservador obstaculitza la consecució d'aquest objectiu nacional.

1.8. El resultat de les darreres eleccions generals són un mandat ben clar: la proposta del PSC apareix com a majoritària. Es tracta de la revalidació d'un model de desenvolupament i aprofundiment de l'autonomia. De la seva banda CiU que s'havia presentat a l'electorat amb una proposta inequívoca participativa en els afers d'Espanya, un cop els resultats electorals li són adversos a Catalunya, es mostra refractària. Amplis sectors de les seves bases socials, a la vista de la recessió econòmica, li exigeixen un exercici de responsabilitat política i de participació en el govern espanyol, i implícitament una política d'unitat a Catalunya i per Catalunya. Davant d'això es mostra dubitativa, pacta però no pacta, i calcula plusvàlues quan està en joc la viabilitat mateixa de l'empresa. I sobretot evita el debat sobre quins objectius necessiten en aquests moments la unitat de tots els catalans. Posa per davant l'hegemonia constituïda sobre les pròpies debilitats en comptes d'un esforç unitari per superar justament aquestes. I en definitiva acaba accentuant-les.

1.9. Per això els socialistes ens adrecem a amplis sectors de la societat. Sectors que van participar en la resistència i en la lluita per l'autonomia i la llibertat, però també sectors que recentment han entrat en la vida pública, en la política, joves, dones, nous empresaris, barris refets, comarques abandonades... Sectors que participen de la necessitat d'avançar per un camí d'entesa i de diàleg cap a la reintegració a la tradició plural, liberal i integradora del catalanisme, a endegar una acció catalana capaç d'obrir un espai i un camí d'enteniment entre els diversos podres públics, les associacions i els agents socials, respectant els objectius propis de cada grup, però recuperant l'impuls comú que ens enforteixi en el terreny institucional, cultural, territorial, social i econòmic. Que ens faci més aptes per afrontar els reptes de la societat complexa del món interdependent. I en definitiva, que permeti guanyar i millorar el govern de Catalunya, produir el recanvi polític necessari al front de l'autogovern.

1.10. És necessari que el catalanisme encari el segle XXI desplegant tot el seu potencial creatiu, incorporant tots els sectors de la societat. Per tal de fer-ho cal en primer lloc, igual que succeí als anys setant, alliberar totes les energies. En el terreny institucional reactivar i donar tot el protagonisme al Parlament de Catalunya, convertir-lo en una autèntica caixa de resonància de la vida catalana. Impulsar un salt qualitatiu del municipalisme —sense cap dubte l'agent més actiu del catalanisme dels darrers catorze anys.

La convocatòria del II. congrés de Catalunya, a l'estil del que es va celebrar als anys trenta, per tal de proposar una àmplia revisió de l'acció, els objectius i el finançament de les nostres viles i ciutats.

En el terreny cultural calen iniciatives que ultra garantir la democratització del cultura, li retorni el paper de nervi de la nostra civilitat, un nou impuls als moviments de renovació pedagògica que permetin tornar la centralitat social del debat sobre l'Escola, l'impuls decisiu a totes les noves formes de creació, la posta en marxa d'amplis moviments participatius tipus Congrés de Cultura Catalana, Congrés Universitari Català, ...

En el terreny econòmic i social, aprofundir els aspectes positius de l'ajut econòmic per assentar les bases de la futura economia de Catalunya. Endegar un Pla estratègic, en un procés àmpliament participatiu on els agents socials dissenyin el seu futur. Plantejant a fons les qüestions relatives a la competitivitat i la cohesió social.

En l'ordenació territorial cal que sigui tota la societat, tots els poders públics i socials que s'esforcin en sortir del territori pantanós en que la promulgació de les Lleis d'Ordenació Territorial han col·locat el nostre país. La vertebració del territori de Catalunya ha de sortir del terreny de la confrontació esterilitzant i cercar un gran acord nacional. Pla Territorial de Catalunya, Pla Metropolità, Carta Municipal de Barcelona, desenvolupant i clarificant el paper de les administracions supramunicipals, comarques, diputacions i regions, enteses com àmbits més gerencials que polítics.

I en l'horitzó de l'Europa unida, plantejar-nos obertament el nostre paper, les nostres relacions, el nostre futur en el sistema de regions europeu i en el sistema de ciutats.

1.11. Aquesta acció catalana, aquest nou impuls catalanista ha de lliberar totes aquestes energies presents a la societat catalana. Però per sobre de qualsevol altre objectiu, el catalanisme ha de proposar-se aplegar tots els catalans, incorporar activament a aquesta tasca els amplis sectors que per raons socials i/o culturals avui s'hi senten indiferents.

En aquest sentit, el catalanisme federalista i liberal s'ha caracteritzat per donar més rellevància a l'amplitud del projecte, a la seva capacitat integradora, que a la intensitat de sentiments, això l'ha allunyat dels nacionalismes irredentoristes a l'hora que feia més resistent, més difícil de liquidar des de l'agressió exterior. Però és això justament, en la mesura que és afirmació en la construcció més que ideal de missió, el que li permet acceptar intensitats diverses i diferents en el sentiment, vincles de cooperació i no d'imposició als altres pobles.

Propiciar-ne una incorporació subjectiva, per tal que el catalanisme no esdevingui un moviment sentimental o de resistència, sinó una idea immensament compartida de com construir el país i una oportunitat per a tothom de participar-hi.

2. LA PROPOSTA FEDERALISTA SIS ANYS DESPRÉS. UN BALANÇ

2.1. La proposta federalista aprovada pel PSC l'any 1987, en el seu cinquè congrés, va sorgir en un moment en què el procés autonòmic es trobava en una cruïlla decisiva. Després d'una etapa d'avenços substancials en els nivells de descentralització assolits, calia marcar nous objectius, per tal de no caure en una situació d'impasse i d'incertesa. Calia introduir la perspectiva necessària en la complexitat del procés autonòmic, tot evitant els efectes paralitzadors de les posicions extremes. Per això era molt important de poder afirmar, com vàrem fer en aquell moment, que els progressos realitzats eren molt importants, que Espanya, potser per primera vegada amb garanties d'èxit, oferia un marc viable per a la realització nacional de Catalunya. Però que els passos donats eren encara insuficients i quedava, doncs, un llarg camí per córrer.

La proposta federalista vol proclamar, precisament, aquest sentit del pacte constitucional, que es basa en la convicció que ni la democràcia política podria consolidar-se a Espanya si no oferia un marc d'autogovern a les nacions històriques, ni aquestes nacions històriques podrien assolir una forma satisfactòria d'autogovern polític si no era en el marc de l'Estat democràtic espanyol. Es basa, doncs, en la convicció que l'Espanya democràtica i la Catalunya autònoma es necessiten i es potencien mútuament.

2.2. Quan els socialistes catalans parlen de federalisme, fem referència a l'aspecte, que per a nosaltres és essencial, dels continguts polítics de l'autogovern. Quins són aquests continguts, quins volem que siguin i com volem que la nostra realitat nacional s'articuli i sigui present en les realitats polítiques supranacionals de què forma part. I és evident que, a l'hora de donar resposta a aquestes qüestions, que són en última instància les que omplen de contingut les nostres aspiracions nacionals, no tenim millor punt de referència que el que ens ofereixen els països federals del nostre entorn més immediat, com són Estats Units, Canadà, Alemanya, Àustria, Austràlia i Suïssa.

Recordem que, vançant en aquesta direcció, els continguts de la proposta federalista es van plasmar, tant en el Vè com en el Clè Congrés del PSC, en cinc punts bàsics que tot seguit resumim:

- Un sistema de distribució de competències entre l'Estat i les comunitats autònomes clar, precís i acceptat de forma general, que permeti l'exercici real de l'autogovern.
- Una reforma en profunditat de l'administració de l'Estat, que haurà d'afectar tant els serveis centrals com els perifèrics.
- Unes fórmules de participació i de corresponsabilització de les comunitats autònomes en les polítiques de l'Estat —instrument bàsic de les quals ha de ser el Senat— i de la Comunitat Europea.
- Un model d'hisenda autonòmica que aprofundeixi en els principis d'autonomia i suficiència financera de les comunitats autònomes, que avanci en la corresponsabilització fiscal i la solidaritat interregional.
- Una potenciació del paper de les corporacions locals en la nova estructura territorial del poder públic, per tal d'avançar cap a una distribució de la

despesa pública entre Estat, comunitats autònomes i corporacions locals en la línia 50%-25%-25%.

2.3. El federalisme vol fer compatible l'aprofundiment efectiu de l'autogovern amb la igualtat i la solidaritat entre les diferents comunitats autònomes. Vol fer compatible la unió i la llibertat, a partir d'una concepció que entén que la potenciació de la diversitat és la millor garantia d'un progrés en comú per a tots els pobles de l'Estat.

2.4. Des del moment en què, l'any 1987, fou assumida com a política del PSC, la proposta federalista del socialisme català, ha recorregut un important camí de difusió, diàleg, convenciment i ulterior concreció, com a projecte per a Espanya des de Catalunya. Ha estat assumida, en els seus aspectes substancials, per part del congrés del PSOE. Actualment, és un punt de referència acceptat per tothom, i resulta innegable que tant el seu marc conceptual com les propostes concretes que la integren, ens han permès d'avançar durant els darrers anys en el desenvolupament de l'Estat de les Autonomies.

Els socialistes catalans podem, doncs, mostrar una satisfacció legítima pel camí recorregut i pel paper que ens ha correspost de jugar-hi, que no és altre que el d'avançar propostes, de promoure iniciatives que permetin continuar amb fermesa el procés de reforma de l'Estat i de ser presents en primera línia, a Catalunya i a Espanya, en la seva aplicació concreta.

3. UNA NOVA ETAPA DEL PROCÉS AUTONÒMIC

3.1. Avui ens trobem davant una nova etapa del procés autonòmic, en al qual tenim la responsabilitat de donar un altre pas endavant en la formulació de propostes que permetin avançar en al doble direcció d'impulsar amb decisió el procés de reforma de l'Estat i de fer que Catalunya hi participi activament, en un lloc capdavanter. Aquesta nova etapa està caracteritzada per la coincidència d'un conjunt de fets entre els quals cal remarcar els següents:

—La celebració de les darreres eleccions generals ha suposat, tal com hem vist, la revalidació de la confiança dels ciutadans en els socialistes, així com també una exigència de renovació tant del missatge mateix com de la pràctica política. Una part important d'aquest nou compromís haurà d'expressar-se sens dubte en el gir autonòmic que el nou govern ha anunciat públicament i que s'haurà de traduir en gestos i propostes concretes durant els propers mesos.

—Una experiència recent tan plenament reixida com els Jocs Olímpics de Barcelona, amb tota l'ambició transformada que portava implícita, ha permès de constatar que són perfectament conciliables l'aprofundiment de la realitat nacional de Catalunya i l'acceptació d'Espanya com a realitat plural en què podem conviure. Així mateix, s'ha pogut constatar també l'èxit del model que sempre hem propugnat d'una profunda entesa institucional.

—La nova realitat política europea ha posat de manifest tant el risc permanent de la reaparició de vells atavismes històrics i d'antics conflictes larvats com la necessitat d'anar més lluny en el procés de construcció d'una unió política que haurà de fer compatible l'acceptació de les realitats nacionals originàries amb el reforçament d'instàncies supranacionals.

3.2. D'altra banda, la superació de l'etapa precedent del procés autonòmic, com a resultat dels seus èxits i també de les seves limitacions, aconsella afrontar la nova etapa amb objectius clars i una aplicació gradual.

La transformació de la realitat política espanyola i la consolidació d'un Estat modern descentralitzat és un procés que s'ha de dur a terme, inevitablement, d'una manera gradual. Es tracta, en definitiva, d'un procés de reforma de gran abast, en el qual hem donat importants passos endavant, però en el qual encara queda un camí per recórrer.

El balanç és globalment positiu. Hem assolit durant aquests tretze anys avenços substancials en els nivells de descentralització. Catalunya té avui unes institucions d'autogovern pròpies, amb més anys de vida que en cap altre moment de la nostra història recent. La Generalitat disposa d'àmplies competències en àmbits essencials de l'activitat del sector públic, com la sanitat, l'educació i la política territorial, i d'un volum pressupostari molt significatiu, que representa més del 10% de la renda dels ciutadans de Catalunya i del 25% del conjunt del sector públic.

Però aquest balanç globalment positiu conté també, com és inevitable, limitacions i insuficiències. D'una banda, ha predominat en alguns casos una dinàmica de confrontació, més que no pas de cooperació, entre el govern central i les comunitats

autònomes, cosa que ha fet políticament rendible el conflicte i ha situat com a lògica bàsica del procés autonòmic l'enfrontament entre un govern central sempre a la defensiva —massa sovint incapaç d'avançar-se als problemes, de prendre iniciatives dinamitzadores i d'oferir un horitzó ambiciós— i alguns governs autonòmics que sempre han pogut treure avantatge d'adoptar polítiques reivindicatives, tant si es resolien amb èxit com si no, enlloc de veure's estimulats a responsabilitzar-se dels problemes generals.

3.3. D'altra banda, no sempre s'ha sabut combinar adequadament la generalització de l'Estat de les Autonomies amb el seu aprofundiment i el reconeixement del fet diferencial en aquells comunitats autònomes, com Catalunya, amb una identitat definida i amb una clara voluntat d'autogovern polític. És a dir, convertir en política institucional el reconeixement de les nacionalistes que fa el text constitucional.

Finalment, cal assenyalar una certa relegació dels municipis i de l'administració local, en general, en tot el procés de descentralització política, relegació que ha estat accentuada en algunes comunitats autònomes com Catalunya a causa d'una actitud permanent de recel i de desconfiança envers els municipis.

4. EL DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA FEDERALISTA

4.1. En la perspectiva d'aquesta nova etapa del procés autonòmic que propugnem, existeix sens dubte un model col·lectiu de futur. Un model que es recolza en una determinada tradició política però que, d'altra banda, ha tingut una plasmació efectiva en experiències recents com la dels Jocs Olímpics. Els trets distintius d'aquest model configuren un veritable horitzó per al desenvolupament dels continguts del pensament federalista en el marc de l'Estat autonòmic, però també són un fil conductor per a la vertebració interna de Catalunya —tant en els relacions entre administracions, com entre aquestes i els ciutadans— i per al procés d'unitat europea. Aquests trets distintius són molt clars:

- Primer, una determinada manera de potenciar Catalunya, de construir el seu futur, desenvolupant l'autogovern, basada en projectes col·lectius ben definits i concrets; una societat plural, sense enfrontaments interns ni confrontacions externes, amb un alt nivell de participació i de capacitat d'iniciativa; un sector públic eficient, modern, amb institucions ben coordinades que cooperin entre elles; una bona entesa entre la defensa de l'interès general per part del sector públic i el sector privat; i finalment, un catalanisme superador dels vells plantejaments del nacionalisme estatalista, i que juga la carta de la reforma federal de l'Estat i de la construcció federal d'Europa.
- Segon, un determinat paper de Catalunya a Espanya. Un paper que consisteix a aprofundir la nostra llibertat i, alhora, la nostra unió amb els altres pobles hispànics, fent de motor d'una Espanya en transformació.
- Tercer, una missió de Catalunya a Europa, a través de l'afirmació d'un model col·lectiu basat en el treball ben fet, la convivència tolerant i la participació en la construcció democràtica de les noves estructures polítiques de l'Europa unida.
- Quart, una oberta de Catalunya al món, a través de la solidaritat internacional i de l'ajut humanitari.

4.2. El nostre model nacional és un model d'autogovern solidari, reformador, europeista. La renovació dels continguts de la proposta federalista és la contribució que fem els socialistes de Catalunya, per tal que arribin a fer-se realitat d'una manera progressiva. I perquè es facin realitat no serà suficient només un procés complex de negociació política entre institucions i entre forces polítiques, i ni tan sols ho serà la formació d'àmplies majories parlamentàries que les facin viables, sinó que cladrà sens dubte l'adhesió i la contribució efectiva permanent entre partits o entre comunitats autònomes per tal de substituir-la pel diàleg i la solidaritat efectiva.

Ningú no pot quedar al marge d'aquest procés. En aquest sentit, els socialistes catalans fem una crida, en especial, a aquells sectors de la nostra societat que se senten decebuts a causa d'una dinàmica estèril de victimisme i enfrontament i que estan disposats a col·laborar i a incorporar-se a un procés d'obertura, amb plantejaments comuns, que permeti la integració de noves energies i de propostes renovadores.

Així, doncs, la nostra proposta federalista no vols ser una bandera excloent sinó la nostra aportació concreta a un procés de diàleg i de negociació franca amb les altres forces polítiques de Catalunya, que hauria de conduir a l'elaboració d'una plataforma comuna del catalanisme, autèntic punt de trobada de tots aquells que aspiren al màxim reconeixement de l'autogovern de Catalunya.

5. ELS CONTINGUTS CONCRETES DE LA PROPOSTA FEDERALISTA

Superada una primera etapa del procés autonòmic, cal establir objectius i compromisos per continuar avançant. L'actualització de la nostra proposta federalista té com a propòsit aprofundir-ne i renovar-ne els continguts i fer del federalisme el fil conductor que ha de presidir l'articulació interna de Catalunya, així com, de portes enfora, la construcció d'una veritable Europa unida.

Es tracta, doncs, de definir, en el marc del procés d'unitat europea i d'aprofundiment de l'Estat de les Autonomies, el poder polític que volem per a Catalunya, com hem de participar i d'impulsar el procés autonòmic a Espanya i com volem distribuir aquest poder polític internament. Avui, els continguts de la nostra proposta federalista s'estructuren entorn dels punts següents:

5.1. APROFUNDIMENT DE L'AUTOGOVERN I DE LA DESCENTRALITZACIÓ

L'autogovern implica la màxima capacitat de decisió en els matèries que formen part de l'àmbit competencial de les comunitats autònomes. Cal, doncs, en primer lloc, eixamplar els límits d'actuació de la potestat legislativa de les comunitats autònomes en aquelles matèries i revisar, si cal, la normativa estatal que, més enllà del mandat de la Constitució mateixa, imposa una visió limitada de les competències autonòmiques.

Resulta inevitable, tanmateix, que els governs d'àmbit territorial superior —espanyol i europeu— tendixin a entrar parcialment en la reguació d'aquestes matèries, entre d'altres raons per la gran força uniformitzadora de dos principis de general acceptació com són la unitat de mercat i la garantia d'igualtat de drets entre tots els ciutadans del territori. És per això que, en segon lloc, i tal com ja desenvoluparem més extensament en el segon punt, cal impulsar decididament els mecanismes que facin efectiva la presència dels governs autonòmics en la formació de la voluntat legislativa comuna de l'Estat, i, més enllà, de la Comunitat Europea.

En tercer lloc, aquest procés s'ha de fonamentar en el principi de subsidiarietat —és a dir, d'atribució de la titularitat competencial al govern més proper al ciutadà, sempre que això resulti factible— i en la delegació de la gestió, sempre que resulti possible i que així ho faci aconsellable un criteri de racionalitat i de simplificació administrativa.

Finalment, s'haurà de completar i estabilitzar l'àmbit competencial de les comunitats autònomes i el seu marc intern de relacions. Hi ha, en aquest sentit, tres blocs competencials d'una importància especial:

—En primer lloc, la seguretat ciutadana. És ben clar que, més enllà de les dependències orgàniques concretes, tots els cossos de les diverses forces de seguretat tenen l'objectiu comú de garantir la seguretat dels ciutadans. Cal, doncs, conciliar l'atribució de competències efectives a la Generalitat amb la coordinació entre els diferents nivells de govern, a fi d'assegurar-ne una gestió eficaç. Així doncs, hem d'avançar cap a una dependència funcional real dels cossos i forces de seguretat de la Junta de Seguretat de Catalunya, la qual s'hauria de dotar de les seves pròpies estructures administratives per dur a terme

aquesta funció. En la Junta de Seguretat haurien de participar les diferents administracions implicades —administració central, administració autonòmica, administració local—, amb una posició preeminent de la Generalitat.

—Cal, en segon lloc, articular la presència de la Generalitat en els òrgans de direcció i de gestió de grans infraestructures —port, aeroport, etc.—. Amb aquesta finalitat, l'establiment de fórmules consorcials —amb participació de l'Estat, la Generalitat, l'Ajuntament de Barcelona i altres poders locals, si escau—, ha d'esdevenir un bon instrument per avançar en aquesta direcció.

—Finalment, cal remarcar el fet diferencial que representa per a Catalunya l'existència d'una llengua i d'una cultura pròpies, la protecció i difusió de les quals no correspon únicament a la comunitat autònoma sinó que, d'acord amb el reconeixement que figura a l'article 3 de la Constitució, també són responsabilitat de l'administració de l'Estat. Aquesta circumstància exigeix una concertació d'actuacions del govern central amb els governs autonòmics implicats, l'elaboració de la normativa pertinent i la promoció d'iniciatives concretes, tant a l'interior de l'Estat com en les institucions europees, encaminades a la promoció i projecció internacional de la llengua i la cultura catalana.

5.2. LA PARTICIPACIÓ DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES EN LA FORMACIÓ DE LA VOLUNTAT ESTATAL

La participació de les comunitats autònomes en la formació de la voluntat estatal és especialment necessària en aquells casos en què les instàncies legislatives del poder central han de prendre decisions que afecten la distribució territorial del poder polític. La reforma del Senat i la seva transformació en una veritable cambra de les autonomies és, sens dubte, l'instrument més efectiu que tenim per a aconseguir assegurar aquesta participació.

Es tracta, en definitiva, de progressar en un doble objectiu: d'una banda, responsabilitzar les comunitats autònomes en la resolució dels problemes comuns i fer que hagin d'adoptar una visió d'Estat, tot evitant una visió exclusivament parcial i localista dels problemes; i, de l'altra, evitar la fàcil identificació govern central-Estat en aquelles qüestions de distribució territorial del poder polític, en les quals el govern central tendeix, inevitablement, a confondre el seus interessos institucionals amb els interessos de l'Estat.

Una reforma ambiciosa del reglament del Senat farà possible avançar substancialment en aquesta línia, sempre que existeixi la necessària voluntat política. En aquest sentit, la reforma actual, amb la creació de la Comissió d'Autonomies, permet un avenç efectiu en aquesta direcció. I és com a resultat de l'èxit de tot aquest procés, un cop esgotades les potencialitats que la reforma del reglament permet, que caldrà anar, en una segona etapa, cap a la reforma del text constitucional. Aquesta reforma haurà de tenir un doble objectiu: d'una banda, modificar la composició del Senat, el qual, en una línia semblant a la del Bundesrat alemany, haurà de garantir la presència dels governs autonòmics; i, de l'altra, establir clarament els àmbits específics en els quals aquesta cambra territorial haurà de tenir un poder legislatiu decisiu.

La reforma del Senat s'haurà d'emprendre, sens dubte, per donar plena coherència a l'articulació de les comunitats autònomes en les instàncies legislatives de l'Estat que proposem. Ara bé, aquesta reforma s'ha de produir com a conseqüència de l'èxit en la reforma del reglament i no com a conseqüència del seu fracàs. Perquè si aquesta reforma fracassava seria perquè les forces polítiques majoritàries no

tenien la voluntat de fer les passes mínimes necessàries i, en tal cas, difícilment podria pensar-se que estarien disposades a fer, i en la direcció adequada, la passa de reformar la Constitució.

D'altra banda, l'avenç cap a una veritable responsabilització de les comunitats autònomes en la presa de decisions d'interès general passa, inexcusablement, per la potenciació dels marcs multilaterals, a través de les conferències sectorials, que han d'esdevenir l'òrgan essencial de coordinació entre les comunitats mateixes en aquelles matèries en què tenen competències. Aquestes conferències haurien de dotar-se de la seva pròpia estructura administrativa. I en els àmbits funcionals en què les competències han estat pràcticament transferides a les comunitats autònomes, les responsabilitats de govern i administratives —de planificació, d'inspecció i decoordinació— haurien d'ésser assumides per les mateixes conferències sectorials, de manera que eventualment fos possible avançar cap a una substitució progressiva, en aquests àmbits, dels organismes centrals de l'administració de l'Estat.

En una realitat política, com l'espanyola, en la qual existeixen interessos generals comuns, és indispensable l'existència de fórmules de coordinació eficaces que han de ser garantides pels mateixos governs autonòmics, a través de les formes administratives oportunes.

Totes aquestes institucions —Senat, conferències sectorials—, són l'expressió de la voluntat política de fer present la diversitat dels pobles d'Espanya en les preses de decisió col·lectives. Seria, doncs, desitjable que aquesta voluntat tingués, també, la plasmació adequada en un fet simbòlic de tanta importància com la localització de la seu o l'activitat d'aquestes institucions.

5.3. ADAPTACIÓ DE L'ADMINISTRACIÓ PERIFÈRICA DE L'ESTAT

L'administració perifèrica de l'Estat haurà de ser reordenada i simplificada entorn de la figura de la delegació del Govern, en un procés a través del qual caldrà avançar cap a la superació de altres instàncies administratives perifèriques.

L'objectiu és aconseguir una administració pública més integrada, que millori la seva eficàcia per donar resposta a les demandes dels ciutadans. En aquest sentit, l'exercici de les competències que tenen atribuïdes els nivells superiors de govern en el territori, que no pot ser negat, no té perquè comportar sempre el desplegament físic d'un aparell administratiu. Es tracta de prestar millors serveis i d'estalviar duplicacions i esforços inútils.

Per avançar en aquesta direcció, s'hauria de produir una màxima delegació de les facultats de gestió des de l'Estat de les comunitats autònomes i d'aquestes a les corporacions locals, per tal de rendibilitzar al màxim els aparells administratius més propers als ciutadans. I s'hauria de promoure la creació de consorcis de gestió que integressin, quan l'abast del servei ho fes aconsellable, els representants dels diferents nivells de l'administració.

5.4. FINANÇAMENT AUTONÒMIC

El sistema de finançament de les comunitats autònomes —la hisenda autonòmica— té, més enllà de la complexitat dels seus aspectes tècnics, una importància cabdal perquè s'hi sintetitzin alguns dels principis polítics fonamentals que inspiren la nostra concepció de l'autogovern i que voldríem que presidís en el desenvolupament de l'Estat de les Autonomies. També els països federals poden oferir-nos, en

aquesta matèria, un bon punt de referència.

La hisenda autonòmica ha de basar-se en els principis fonamentals d'autonomia financera, responsabilitat fiscal, igualació entre els ingressos per habitant, solidaritat inter-territorial i coordinació pressupostària entre els diferents nivells d'administració.

Els sistema de finançament ha de fer compatibles —i és per això que s'hi reuneixen els valors essencials del nostre projecte federalista— la llibertat i la igualtat, la diversitat i la solidaritat, l'autonomia i la coordinació. El sistema de finançament ha de fer possible, en efecte, que les comunitats autònomes siguin responsables de les funcions que tenen encomandes i apareguin així davant els seus ciutadans. I aquest propòsit només pot aconseguir-se amb un grau apreciable de vinculació entre la despesa del nostre govern autonòmic i els impostos pagats pels ciutadans de Catalunya. La vella màxima, que està en l'origen de la democràcia parlamentària i del poder del poble a través del Parlament, de "no imposició sense representació" ha de donar pas, en els nostres dies, a la màxima, tan certa com aquella, de "no representació sense imposició" i, més enllà, "no despesa sense impostos". Ara bé, aquest principi de llibertat i d'autonomia ha de ser completat amb un principi d'igualtat, que també considerem essencial. Perquè si els únics ingressos de les comunitats autònomes procedissin dels seus impostos, és evident que les més pobres, i amb menys capacitat fiscal, estarien abocades, o bé a atendre pitjor els seus ciutadans, o bé a exigir-los un major esforç per atendre'ls igual. I ambdues situacions s'oposen al més natural sentit de justícia. És per aquest motiu que cal posar en marxa sistemes de subvencions que permetin equiparar la situació de les diferents comunitats.

Un sistema de finançament capaç de complir aquests requisits ha d'estar integrat, com succeeix en tots els països amb sistemes polítics similars al nostre, a partir d'uns instruments bàsics:

—Una part apreciable dels ingressos autonòmics ha de procedir de la participació en els impostos estatals suportats pels ciutadans residents en el territori. La via idònia és la d'atribuir a les comunitats autònomes un tram automàtic variable de l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques (IRPF), de forma que aquestes tinguin capacitat normativa per determinar el percentatge autonòmic. Aquesta via ha de ser complementada per l'atribució dels rendiments de figures tributàries menors i l'establiment de mecanismes de corresponsabilització en l'administració tributària.

—L'altre eix fonamental dels ingressos autonòmics han de ser les subvencions de caràcter general i el propòsit d'anivellament. L'objectiu d'aquests sistemes és fer possible la igualtat d'ingressos a què abans ens hem referit. Es tracta de mecanismes prou coneguts i experimentats, i a Espanya poden desenvolupar-se adequadament a partir de l'actual sistema de subvencions de caràcter general (PPI) i de la implantació de subvencions de serveis mínims previstes a l'article 15 de la Llei Orgànica de Finançament de les Comunitats Autònomes (LOFCA). Aquest propòsit d'anivellament cal fer-lo extensiu, gradualment, a les comunitats forals, reduint progressivament la diferència entre els ingressos per habitant d'aquestes comunitats i les de règim comú.

Aquests dos instruments bàsics han de ser completats per dos mecanismes de finançament que, per raons diferents, són menors: els tributs propis de les comunitats autònomes i les diverses modalitats de subvencions condicionades.

L'acord assolit el mes de gener de 1992 en el marc del Consell de Política Fiscal i Financera permet, des del punt de vista d'aquest horitzó, una valoració positiva:

significa un increment del grau d'autonomia financera, ja que incorpora un conjunt de modalitats de subvencions condicionades al finançament de caràcter general; millora l'anivellament dels ingressos per habitant de les comunitats autònomes puix dóna un pes més gran a la variable població; estableix mecanismes adequats per a la coordinació de la política pressupostària, el dèficit i l'endeutament; i conté el compromís d'avançar decididament cap a una major corresponsabilitat fiscal de les comunitats autònomes, ja que aprova unes mesures que, en la pràctica, han de significar la participació d'aquelles en el 15% de l'IRPF.

Actualment, ens trobem en la fase final del procés de negociació que ha de conduir a fer realitat la cessió d'aquest 15% de l'IRPF a les comunitats autònomes. Aquesta mesura suposarà un pas qualitatiu important en la millora del sistema de finançament i permetrà disposar d'un grau més elevat de corresponsabilitat fiscal per part de les comunitats autònomes. És important que aquest primer pas cap a un sistema homologable cap als que tenen els països d'estructura política descentralitzada, similar a la nostra, pugui realitzar-se en el clima de diàleg i de negociació serena que cal per avançar eficaçment en l'autonomia.

5.5. ORDENACIÓ INSTITUCIONAL DEL TERRITORI DE CATALUNYA

L'ordenació institucional de Catalunya s'ha de fonamentar en els principis de simplificació i eficàcia administrativa, descentralització i proximitat als ciutadans, eliminació de duplicitats, aprofundiment democràtic i participació.

Els elements bàsics de la vertebració territorial de les institucions de Catalunya són els següents:

5.5.1. Descentralització de l'administració autonòmica:

El govern de la Generalitat haurà de descentralitzar la gestió dels seus serveis i adaptar la seva administració perifèrica a l'àmbit regional. A aquests efectes, Catalunya s'haurà de dividir en un mínim de cinc regions, que agruparan territorialment diverses comarques d'acord amb la seva realitat geogràfica, social, econòmica i històrica.

5.5.2. Governos locals d'àmbit regional:

L'experiència d'aquests darrers anys mostra clarament la necessitat d'unes entitats de govern local d'àmbit supramunicipal i supracomarcal, a la manera de les actuals diputacions.

La jurisdicció territorial d'aquests governos locals ha de coincidir amb la de les regions establertes en el punt anterior. La proposta de crear-ne un mínim de cinc obligarà a emprendre la corresponent iniciativa legislativa a nivell estatal per modificar els actuals límits provincials.

Els governos locals regionals han d'exercir el nucli essencial de les competències de cooperació municipal que tenen constitucionalment encomanades, tot destinant els recursos que legalment tenen atribuïts a aquest fi. Les altres competències i serveis que actualment gestionen seran eventualment traspassades, a través del procés de negociació corresponent, a la Generalitat o als governos locals.

5.5.3. Governos locals d'àmbit comarcal:

Les comarques ón governos locals d'àmbit supramunicipal. Les seves funcions bàsiques són la cooperació municipal i la prestació mancomunada de serveismunicipals.

Tots els municipis de la comarca hauran d'estar representats en el consell comarcal. El ple del consell comarcal regirà els temes ordinaris de la comarca, i els seus membres seran nomenats pels partits polítics o coalicions electorals que hagin obtingut representació en les eleccions municipals, d'acord amb l'aplicació de la Llei d'Hondt. A més a més, es crearà el consell d'alcaldes, que s'haurà de pronunciar sobre les grans orientacions del consell comarcal.

Es modificarà el mapa comarcal per tal que respongui amb més precisió a la realitat actual dels àmbits d'influència territorial i per avançar de forma efectiva —atenent l'actual realitat del mapa municipal de Catalunya i a les evidents limitacions financeres i administratives de molts municipis petits— en la funció bàsica de prestació mancomunada de serveis que hem atribuït als governs comarcals.

5.5.4. Governos municipals:

Els municipis són el nivell bàsic i essencial del govern local de Catalunya, i aquell del qual parteix, per elecció de segon grau, la legitimitat democràtica dels altres governs locals. És essencial avançar en la potenciació financera i de la capacitat de gestió dels governs municipals, en la línia que desenvoluparem a bastament el punt següent d'aquesta proposta.

5.5.5. Govern de la realitat metropolitana

La realitat territorial formada entorn de la ciutat de Barcelona constitueix una unitat urbana de fet, que requereix l'existència d'un govern local d'àmbit metropolità. Cal considerar la possibilitat de fer coincidir l'àmbit territorial d'una de les regions amb el metropolità. En tal cas, el govern local regional i el metropolità podrien coincidir en un de sol.

Cal avançar en la creació d'un consorci de gestió del territori metropolità, amb presència de totes les administracions actuant en la zona (departaments ministerials del govern de l'Estat, Generalitat, municipis, govern local metropolità i altres governs locals).

Finalment, s'hauria de constituir una autoritat única de transport amb presència dels governs implicats.

5.6. POTENCIACIÓ DELS MUNICIPIS

Els socialistes de Catalunya afirmem que els municipis són un element definidor i decisiu del nostre autogovern. Per això, per a nosaltres és possible, i alhora imprescindible, fer compatibles autonomisme i municipalisme. El poder polític de la Generalitat i la importància i el pes dels municipis de Catalunya no solament no són contradictoris sinó que, enfront d'aquells que tracten d'oposar-los, es potencien mútuament. D'altra banda, aquesta visió de les coses encaixa perfectament amb la convicció cada vegada més estesa que la crisi política en què es troben avui alguns Estats europeus té una de les seves causes en la distància i l'allunyament que els ciutadans senten en relació amb les institucions públiques que han de prestar-los serveis i oferir-los solució als problemes més quotidians. Per tot això demanem més poder per a les comunitats autònomes i més competències, més recursos i més capacitat de gestió per als municipis.

Fins ara el procés de descentralització ha anat pràcticament en una sola direcció: del govern central als governs autonòmics. Ha avançat poc, en canvi, cap al sector local, en el qual els governs es troben gairebé en la mateixa situació en què estaven fa deu anys. Cal emprendre una acció decidida per tal de potenciar el pes del sector

local dins el conjunt del sector públic, en la línia del 50%-25%-25%. Per fer-ho, cal avançar en diverses direccions:

En primer lloc, s'ha d'avançar en el reconeixement del paper polític dels ajuntaments, com a representats de la Generalitat en el territori. En aquest sentit, els alcaldes han d'esdevenir els seus representants ordinaris en el terme municipal respectiu.

El camp competencial i de gestió del món local ha de ser ampliat. Les administracions locals poden assumir la gestió de competències, actualment realitzades per altres nivells de govern, i que en molts llocs són típicament locals (com l'educació bàsica i els serveis socials). La seva materialització ha de ser acordada lògicament amb els governs als quals correspongui la titularitat de les competències afectades, i ha de tenir lloc gradualment i no necessàriament al mateix temps per tots els governs locals. En aquest mateix sentit, s'hauria d'avançar de forma immedata cap a l'assumpció de les competències urbanístiques d'aprovació de plans especials i plans parcials per part dels ajuntaments de més de 20.000 habitants.

Cal reforçar i potenciar el marc general del finançament dels municipis. Els ajuntaments, sobretot els grans, pateixen una situació d'insuficiència financera estructural a l'hora d'atendre els serveis de la seva competència. L'adaptació d'aquest marc de finançament és indispensable, i cladrà fer-la per dues vies: d'una banda, garantint un creixement sostingut de les subvencions de caràcter general i, de l'altra, establint formes de participació directa en els rendiments dels grans impostos en el seu territori.

Cal potenciar els mecanismes de cooperació financera impulsats per les comunitats autònomes i augmentar substancialment, en el nostre cas, la dotació del Fons de Cooperació Local de Catalunya per part de la Generalitat, tot incorporant-hi els ajuntaments —que han de ser-ne es principals beneficiaris— i els altres governs locals.

S'ha de reconèixer l'existència de situacions de fet, com a conseqüència de l'assumpció històrica per molts governs locals de serveis que no són estrictament de la seva competència. Aquests serveis han de rebre el finançament adequat per part dels governs que tenen la competència de prestar-los, i que es beneficien d'un estalvi de despesa evident; al mateix temps, cal establir els mecanismes de supervisió i d'inspecció pertinents. Tot això sens perjudici que, si s'escau, aquests serveis siguin assumits directament per l'administració que en té la titularitat.

Finalment, cal donar un tractament adequat al finançament de les grans ciutats i les zones metropolitanes, així com als municipis de comarques en les quals existeixen circumstàncies d'especial gravetat.

5.7. CATALUNYA A EUROPA

El procés d'integració europea, i més encara després dels esdeveniments darrers, haurà de posar un accent prioritari a tot el que sigui avançar en els aspectes de la unió política, la institucionalització política real i el reforçament de la presència dels governs més propers als ciutadans. Aquesta institucionalització —superadora dels vells esquemes dels Estats-nació— representa una gran oportunitat per a Catalunya i altres pobles d'Europa que aspiren a desenvolupar les seves aspiracions d'autogovern.

Els governs autonòmics han de prendre part activa en el procés de construcció d'Europa i han d'estar presents en les instàncies europees de presa de decisions,

especialment en la mesura en què en aquestes instàncies s'intervé en àmbits de responsabilitat propis de les comunitats autònomes. En aquest sentit, s'ha de garantir la presència d'aquestes tant en la presa de decisions a nivell estatal o comunitari sobre matèries de la seva competència com en la seva aplicació. Aquesta presència s'ha de realitzar per una doble via. D'una banda, coordinadament amb l'Estat, i a través dels seus canals de representació i participació, que són, ara com ara, els mecanismes efectius entorn dels quals funciona la dinàmica comunitària. Aquest propòsit exigeix potenciar decididament la comissió mixta Estat-CC.AA. per temes de la Comunitat Europea. La segona via en què caldrà avançar és la de la presència directa de les regions i nacionalitats europees en les instàncies del poder polític supranacional que, inevitablement, sorgirà d'una Europa que políticament avança cap a nivells superiors d'unitat. Es tracta d'una via encara incipient, però que sens dubte ja apareix dibuixada en el Tractat de Maastricht amb la creació del Comitè de les Regions.

El Comitè de les Regions, que de moment només té una naturalesa consultiva, és l'òrgan que ha de permetre progressar institucionalment en la construcció política europea. En aquesta etapa que ara s'obre, i que raonablement podem considerar que té un caràcter constituent, aquest Comitè ha de tenir l'objectiu bàsic d'aconseguir que els regions i nacionalitats, d'una banda, i les ciutats, de l'altra, vegin reconegut en l'entramat político-institucional europeu el paper que ben legítimament els correspon. Vol dir, doncs, que el Comitè haurà de perseguir un objectiu doble: la creació d'una cambra territorial que, a nivell institucional, pugui desenvolupar el paper que abans hem assenyalat i l'establiment de fórmules que permetin expressar institucionalment la presència de les ciutats. Naturalment, per fer possible aquest propòsit doble, i en el període constituent en què ens trobem, el Comitè de les Regions hauria de tenir una composició adequada que el doti de la màxima eficàcia per avançar en la conformació de les institucions que s'ha assenyalat.

Catalunya ha d'aspirar a tenir una presència política de primer ordre en aquesta hora de la vertebració política europea. És per això imprescindible que les nostres màximes institucions, les més representatives i conegudes arreu del món, siguin presents en aquest Comitè de Regions, atenant el seu caràcter i els objectius que haurà d'assolir.

Catalunya pot jugar avui un paper protagonista a Europa. El paper de la Generalitat i del seu president a l'Assemblea de Regions d'Europa (ARE) i el de l'Ajuntament de Barcelona i el seu alcalde al Consell de Municipis i Regions d'Europa (CMRE), així ens permeten d'esperar-ho. Hem de ser conscients de la nostra força i del nostre prestigi i de les exigències que aquests comporten per tal d'actuar amb la màxima col.laboració i esperit de cooperació.

Ponència marc (1)

LA RENOVACIÓ

1. INTRODUCCIÓ

1.1 ENTRE DUES ÈPOQUES

Som en anys de trànsit, en temps de frontera, entre dues èpoques. Els canvis, en tots els ordres, se succeeixen amb gran rapidesa, de manera desconcertant. Caduquen les velles receptes i s'obren nous interrogants. Predomina un cert buit ideològic, un afebliment normatiu. No hi ha perspectives i sembla que ja tot val. S'imposen la competitivitat i la violència, la moral de l'èxit individual per damunt de tot altre valor. I, en el pla col·lectiu, rebroten amb força els fonamentalismes etnocèntrics, xovinistes, religiosos.

L'empremta mediàtica es fa abassegadora: s'imposa el mercat de la notícia, de l'espectacle i, amb ell, la confusió i la frivolitació de la realitat. Els problemes ecològics, l'emergència demogràfica i immigratòria, la crisi de les metròpolis, les noves pestes, els fantasmes de l'enginyeria genètica... no són percebuts com a problemes a resoldre, com a incitacions de cara al futur, sinó com una immensa boira inabastable i amenaçadora.

El futur, així, es configura no com una esperança sinó com una amenaça. I, amb aquesta percepció fatalista del futur, fa crisi la mateixa idea de progrés. Aquesta és una situació greu per a la política democràtica, però especialment per a l'esquerra, que sempre ha obtingut la seva força de la capacitat mobilitzadora que té la idea d'un futur millor i la idea que certament s'hi pot avançar.

No és menys cert, però, que la fallida de models sempre comporta també una caiguda de mites i d'encotillaments conceptuals i pràctics que havien actuat com a obstacles o com a vies mortes per al pensament i per a l'acció de l'esquerra: l'extinció de la via comunista i de les corresponents ortodòxies, la fi de l'encarcament de la política de blocs i de la determinació fatal que exercia sobre tota política internacional, etc. I comporta també l'aparició de noves i impensades possibilitats d'actuació: les immenses virtualitats democratitzadores del desenvolupament tecnològic i mediàtic, la potència creixent de la consciència ecològica i internacionalista, etc. Al final d'una època, sovint encoberts per les runes, hi ha sempre presents, en germen, els perfils nous i prometedors d'un futur millor, d'un futur ni ideal ni inevitable, però possible si recíem a construir-lo.

1.2 LA CRISI D'UN MODEL DE DESENVOLUPAMENT

A finals dels setanta, culmina la crisi del model de desenvolupament vigent fins aleshores. Amb ella, decau l'axioma en el qual es basava el "compromís keynesià": el progrés econòmic pot mantenir-se de manera continuada i, sobre aquesta base, l'Estat del Benestar pot créixer tant com es vulgui fins cobrir la darrera necessitat no satisfeta pel mercat. Aquesta perspectiva ja no és viable i menys en el marc dels actuals estats que, amb la mundialització de l'economia, cada cop són menys capaços de generar polítiques econòmiques eficaces. D'altra banda, les noves tecnologies introdueixen noves perspectives que afecten greument el mercat de treball, tot obrint grans possibilitats de futur. Alguns sectors productius, al seu torn, són en una davallada irreversible. I irromp amb gran força la consciència ecològica, la necessitat d'avançar cap a un model de creixement compatible amb la preservació de la naturalesa i amb la limitació de les fonts energètiques.

Les receptes keynesianes per compensar les crisis cícliques ja no són vàlides per a una crisi que és estructural i tecnològica, per a una dinàmica econòmica en la qual creixement i ocupació no són equivalents. En aquest nou context, cal avançar cap a la definició de noves polítiques econòmiques que, tot mantenint i agilitant l'estat social, apuntin a l'adequació de les estructures econòmiques. Som en un moment de replantejament, de renovació del programa del socialisme democràtic, iniciada l'any 1980. Una renovació que ha de partir dels valors i dels mòbils de sempre.

1.3 ELS VALORS DEL SOCIALISME DEMOCRÀTIC

Els valors definitoris del socialisme democràtic són coneguts: llibertat, igualtat, solidaritat, defensa de la naturalesa. Per damunt de tot, el socialisme democràtic és un compromís de solidaritat i reciprocitat humana, pel qual els ben dotats han d'ajudar els menys afavorits: els pobres, els indefensos, els sense ofici, els desorganitzats, els malalts, els minusvàlids, els marginats. I és també la voluntat permanent de crear més llibertat. La societat, que els neoliberals consideren inexistente, simple rerafons sobre el qual els individus actuen, és per als socialistes el medi on actua la cultura d'esquerra

i el poder democràtic per rectificar les injustícies, per fer ciutadans cada cop més lliures i sobirans, més responsables i solidaris.

El projecte de l'esquerra s'expressa amb el llenguatge dels drets humans, mitjançant els conceptes de ciutadania, justícia, democràcia, pel combat contra tota explotació i contra tota opressió sobre cap classe, grup, sexe o raça. I promou la rectificació de les desigualtats que la dreta - opció ideològica o inèrcia estructural - considera sagrades, naturals o inevitables, garantint les mateixes oportunitats per a tothom. El socialisme democràtic és l'expressió actual. Thereu, de l'ampli i divers moviment reformista, democràtic, del passat. El seu objectiu estratègic és la democràcia plena: democràcia política, democràcia social, democràcia econòmica; la consecució d'una societat d'una sola classe, sense classes. I el procediment democràtic per assolir l'objectiu és tan important com el mateix objectiu. No hi ha fi que justifiqui "el mal moral". Els mètodes fan els objectius.

El socialisme fa cara a l'egoisme, però no a l'individualisme, entès com la defensa de la individualitat. En aquest sentit, és hereu també dels principis del liberalisme polític, negats tan sovint pel liberalisme econòmic: llibertat personal, igualtat en el respecte a la diferència, igualtat d'oportunitats, tolerància envers les creences religioses i envers la diversitat cultural. La diferència és que el socialisme democràtic creu que aquests principis han d'aplicar-se, realment, reformant la realitat, i no ha de permetre's que derivin en simples banderes legitimadores de l'establert. Tothom és partidari de la llibertat pròpia. Allò que distingeix els autèntics partidaris de la llibertat és la lluita per la llibertat dels altres; això diferencia els autèntics liberals dels liberals de façana.

El socialisme democràtic és també la defensa i la promoció de l'autonomia de la societat, enfront de la manipulació i la dominació pels poders estatals o no estatals. Els socialistes hem de ser, abans que res, representants de la societat, que ha de bregar per ser activa i autònoma. La mateixa evolució futura de l'Estat haurà de comptar amb la col·laboració organitzada de la societat, amb la col·laboració de les organitzacions socials i del seu potencial de treball voluntari. No podem pensar en un Estat en permanent expansió a través de serveis públics sense límit. Una perspectiva que empalma directament amb la tradició llibertària i societària que també representem; i que obliga a plantejar-se la qüestió de com avançar cap a una societat més democràtica, és a dir, la qüestió dels valors i el greu problema de la creixent mercantilització de les relacions humanes. El socialisme no es mesura perquè hi hagi més Estat, més propietat pública, o perquè hi hagi els socialistes al govern. El socialisme es mesura en el grau de llibertat assolit per la societat, per cada un dels seus membres. La societat socialista serà una societat de persones lliures, que tenen condicions de llibertat iguals i que això els permet de ser diferents i solidaris.

1.4 L'ESFONDRAJEMENT DELS RÈGIMS COMUNISTES

L'any 1989, amb la caiguda del mur de Berlín, s'ensorra tot un món, el que s'havia construït sobre la base dels postulats del marxisme-leninisme des de la Revolució Soviètica de 1917. I s'ensorra també l'ordre bipolar establert a l'alta el 1945. El balanç dels règims comunistes, més enllà de les tragèdies totalitàries, és certament patètic: cap avantatge en relació amb els resultats dels estats socials europeus, ni en el terreny de la productivitat econòmica ni en el terreny de la justícia social, tot el contrari.

Des del neoliberalisme, es llançarien de seguida les campanyes al vol i es parlaria del "final de la història" i de la victòria final, política i moral, del liberalisme econòmic. Amb la caiguda dels règims comunistes s'ha tancat certament un llarg capítol de la història contemporània. I hi ha a decaïgut definitivament la concepció teològica i finalista de l'itinerari de la humanitat. No som al final de la història, però sí que som al final d'una filosofia de la història, nascuda amb la Il·lustració, i basada en la ineluctabilitat del progrés. Primer va ser "la necessària" victòria del capitalisme sobre el feudalisme i la unificació capitalista del món. Després vindria la successió "inevitable" del capitalisme pel socialisme i la unificació proletària internacional. Avui la història ja no és portadora de la raó. Tot és possible, avançar i retrocedir. Tot depèn, en bona part, de la humanitat, de la nostra voluntat i de la nostra capacitat de progrés.

Queda enrera una teoria de construcció d'un sistema socio-econòmic alternatiu i la idea que l'engendrava: el sentit ineluctable de la història, l'encarnació d'aquest sentit en un subjecte social ascendent i en la seva quinta essència política, el partit comunista. Resten els conflictes socio-polítics que eren a l'origen de l'experiència comunista. I resta el vell i comú imperatiu ètic per la igualtat. De la fi de la bipolaritat armada, en resta l'inici d'una etapa postatòmica, en la qual, tot és possible: el perill de deriva cap als fonamentalismes insolidaris o el progrés cap a un govern mundial; la deriva cap a una "pax americana" o l'establiment d'un marc jurídic supranacional.

Amb la tumultuosa i contradictòria democratització dels països de l'Est, ha tingut lloc la redescoberta de les nacions, d'unes realitats subestimades des de la política derivada de l'alta i, en general, des de la teoria política. Per això, urgeix com mai avançar cap a un marc conceptual i cap a un ordre internacional que harmonitzi l'afirmació democràtica de les identitats nacionals amb la cooperació pacífica internacional.

1.5 APOTEOSI I CRISI DEL DOCTRINARISME NEOLIBERAL

L'esfondrament comunista és l'apoteosi neoliberal, la culminació de l'ofensiva conservadora dels vuitanta. La llei del mercat és proclamada un principi

d'organització no tan sols econòmica, sinó social, política, jurídica i moral: el dinamisme capitalista transformarà els vicis privats en públiques virtuts. I engeguen el carro pel pedregar de la "societat adquisitiva", en la qual la riquesa de la motivació humana s'ofega en les aigües del càlcul egoista i els lligams socials es redueixen a un flux de caixa, tant et dec tant em deus. És el mer "darwinisme social", la creixent desprotecció, la llei del més fort, la inestabilitat social.

Tres anys després de 1989, a l'Est, la "regulació neoliberal" és percebuda com inseguretat més que com l'alliberament que havia semblat. De l'omnipresència de l'Estat, s'ha passat a la preeminència absoluta del mercat, presentat com la solució miraculosa a tots els mals. És obvi que el benestar assolit durant les dècades de postguerra mundial a l'Europa occidental no és fruit de l'economia de mercat, com alguns pretenien fer creure, sinó d'un conjunt de condicions i sobretot del funcionament de la democràcia i del pacte social que s'hi produeix. El mercat, per si mateix, no és cap solució a l'Est.

El mateix any 1989, a Occident, és l'inici de la fi de l'ofensiva neoconservadora: Thatcher cau el 89, Bush el 92. La refundació neoliberal dels vuitanta apareix ja, a Est i Oest, com una mera utopia, com un mite ple de promeses no acomplertes. La crisi del neoliberalisme és absoluta. No es pot aixecar, a hores d'ara, una teoria política sobre bases econòmiques que neguen l'autonomia jurídica i político-institucional. Es tracta de doctrinarisme conservador inoperant i desfasat. El mercat és un mecanisme central i insubstituïble de l'economia, però no és menys certa la importància creixent dels factors polítics, institucionals i jurídics en qualsevol plantejament econòmic seriós de present i de futur.

1.6 PER LA RENOVACIÓ DEL SOCIALISME DEMOCRÀTIC

Som davant la necessitat d'uns "nous inicis", d'una renovació profunda del projecte transformador de l'esquerra, del socialisme democràtic. Hem de treballar-hi tenaçment i honestament, amb "consciència anticipadora", sense caure en oportunistes, sense fàcils acomodacions a les modes. Hem de ser capaços de detectar, discutir i replicar els nous problemes.

Durant la dècada dels vuitanta, enmig de l'ofensiva neoconservadora, ha tingut lloc entre nosaltres allò que, en un altre context se n'ha dit "contaminació pel combat", un fet que ha estat positiu i negatiu. Positiu perquè ha comportat una purga de velles certeses i il·lusions, la superació d'idees que han resultat ser purs ideologismes. Negatiu perquè ha comportat la passivitat desencantada per tota resposta, amb l'abandó de tot imperatiu de projecte de futur; l'ancoratge en el present, en la gestió del present, en el pragmatisme més immediatista i sense nord ideològic, amb una forta càrrega tecnocràtica. Aquesta és una deriva que cal superar, renovant la nostra voluntat d'avançar cap a

la "ciutat llunyana" i treballant en la composició d'un nou model, d'una nova resposta, a partir de la nova situació i dels nous problemes.

El vell model en el qual l'esquerra havia basat les seves capacitats mobilitzadores estava fet d'elements precisos: uns valors; una visió crítica de la societat; un programa màxim com a referent últim (acompanyat d'un programa mínim i d'un programa de transició); una motivació material: les necessitats dels assalariats; un subjecte social: la classe obrera; una motivació ideal: la rebel·lió ètica contra el sistema establert, en nom d'una nova racionalitat, d'uns nous valors. Avui és vital la revisió, la revisió, d'aquest vell model. En tot moment de redefinició, de renovació, la memòria és vital per no perdre's, per no ser arrossegats pel corrent. Res no és més demencial, en aquestes situacions, que l'intent de fer taula rasa.

Aquesta revisió afecta l'esquerra d'arreu de la mateixa manera: la internacionalització material i espiritual que caracteritza el nostre present així ho determina. Cal avançar-hi amb passes segures, sense rapideses innecessàries i sobretot sense arbitrismes. Els mètodes, d'altra banda, han de ser específics segons la realitat de l'esquerra de cada lloc: des de la refundació dels qui es troben en un final de cicle fins a la renovació o l'autorreforma dels qui ens trobem encara amb grans expectatives d'incidència política, amb el nostre cicle a mig desplegar.

En aquest procés cal refer la consciència crítica, la lectura crítica de la nova realitat. I cal refer una visió global de les coses, del present i del futur. Sense pretensions totalitzadores, unificadores, però evitant la fragmentació que porta a la paràlisi. Cal una explicació crítica i articulada sobre els fenòmens. La renúncia a la globalitat, la fragmentació, comporta la deriva cap al pragmatisme miop, cap a la renúncia de tot projecte transformador. Cal restablir també una perspectiva de progrés, reconstruir l'esperança en el futur, en una societat millor, amb l'establiment d'un nou programa. Potser no ja un "programa màxim", avui impossible de dibuixar i que, en el passat, ha comportat greus derives ideologistes; però sí un programa estratègic, els eixos del qual comportin les respostes noves a les noves preguntes i configurin tendencialment un horitzó a mitjà termini, una perspectiva de progrés possible si és voluntat de la majoria avançar-hi. Cal també una major capacitat d'acció col·lectiva, amb l'establiment d'instruments i de mètodes que permetin la mobilització i la participació de la gent, en la seva actual diversificació. Això implica sobretot la reforma a fons tant de la política com de la forma partit, tant el vessant representatiu com participatiu.

1.7 LA REVOLTA MORAL CONTRA ELS PODERS

La història de l'esquerra té dues cares. Una cara feta de generositat, de lleialtat, d'heroisme, de coratge, al servei de totes les causes emancipadores de la humanitat.

I una altra cara feta de divisions miserables, de supèrbia doctrinària, de folia redemptorista, de "corrupció de l'ideal" quan s'ha considerat que el fi justificava els mitjans, de tragèdies: i, en els darrers temps, de derives cíniques i tecnocràtiques. A aquesta segona cara, s'hi sumen avui els efectes de la corrupció de la política, que comporta la deslegitimació dels partits polítics i de la seva representativitat i l'allunyament de la gent respecte de la política. La juvenesa del nostre sistema democràtic fa que aquesta deriva pugui ser abordada entre nosaltres a temps, abans d'arribar a les situacions límit a què s'ha arribat en altres països.

A cavall d'aquesta situació, s'obre camí entre la gent l'individualisme insolidari, el cinisme més cru que reclama drets i nega deures, que legítima, per exemple, l'evasió fiscal. Es produeix l'allunyament en relació amb la cosa pública i la dissolució progressiva del concepte de ciutadania. Enfront d'això, al costat de les mesures cautelars i higienitzadores de la vida política, cal proclamar sense complexos la dimensió moral que té la política per a nosaltres i la immoralitat primària de l'apoliticisme.

Una conseqüència positiva d'aquesta problemàtica és l'aparició d'una nova ètica pel que fa als afers públics, a cavall de la societat mediàtica, de la gran repercussió que tenen aquests temes quan són tractats pels mitjans de comunicació. És l'ètica de revolta contra el poder, antijeràrquica, igualitària, contrària a tota exoneració de responsabilitats dels poderosos. Tendeix a reposicionar els governants com a administradors, com a servidors de la cosa pública. És la nostra tradició: el socialisme és, en primer lloc, la revolta moral contra els poders, contra la corrupció, l'abús, l'explotació, l'opressió des del poder.

1.8 NOVES RESPOSTES A NOVES PREGUNTES

Calen respostes per a preguntes que són del tot inèdites. En aquesta direcció cal respondre fonamentalment tres reptes: la crisi del compromís keynesià i la dificultat de desenvolupament de l'Estat social en el marc dels vells estats; les novíssimes possibilitats d'assoliment d'un "nou ordre" internacional del 89 ençà, en resposta a la internacionalització dels problemes econòmics, ecològics, de seguretat; la transformació interna, social i cultural de les nostres societats, carregades de possibilitats però també de greus perills.

Cal reconstruir una concepció de progrés sobre la base de propostes de futur. Això exigeix un gran esforç programàtic, sense la pretensió immediata de tancar un nou programa màxim, obrint un procés perllongat de reflexió, de debat, de contrastació pràctica. I això, partint del que som, de la nostra tradició, dels nostres valors, promovent l'ètica de la responsabilitat política enfront de la indiferència i de la retòrica reaccionària, autèntica amenaça per a la raó democràtica.

Som, en realitat, davant d'una gran paradoxa. La crisi de la política, en el sentit de l'allunyament que experimenta la gent en relació amb l'activitat política, coexisteix amb un fenomen obvi de signe invers: el retorn galopant de la política. Mai, des de 1945 ençà, el nostre destí individual i col·lectiu havia estat tan lligat a la política com ara. El nostre repte bàsic és superar aquesta paradoxa, ser capaços d'avançar, des de la nostra tradició emancipadora, cap a un nou model, mitjançant la renovació de les idees, del programa i dels instruments de la nostra acció.

2. PER UN NOU PROGRAMA DEL SOCIALISME DEMOCRÀTIC

No és el moment de dissenyar un "programa màxim", el perfil d'un model últim". No hi estem en condicions: les novetats són massa importants i la realitat s'ha fet massa complexa. Però potser tampoc és desitjable, ateses les derivacions dogmàtiques que sovint ha produït aquest intent en el passat.

Per contra, es tracta ara d'esbossar uns eixos programàtics bàsics, unes línies mestres, les coordenades en què ha de situar-se avui l'acció transformadora del socialisme democràtic, tot desenvolupant-les, contrastant-les amb l'experiència, corregint el tret. No es tracta, doncs, d'objectius últims, sinó de vies. I no perfilen els trets d'un model final, sinó que tan sols s'hi endevinen els contorns d'un model de mitjà termini, d'un "futur imperfecte", que no és el paradís, però que és molt millor que el present i sobretot molt millor que algunes derivacions també possibles. Un programa i un model no ideals ni acabats, però sí transformadors. Una de les direccions possibles que pot agafar el nostre futur; aquella cap a la qual nosaltres el volem empènyer.

Hi segueixen cinc eixos que tracten de començar a formular noves respostes a les noves preguntes. Particularment, noves respostes a la crisi del model de desenvolupament que era vigent de la postguerra mundial i en el qual es basava el "compromís keynesià" i l'estat social. Respostes també a les conseqüències negatives d'aquest model de desenvolupament. Respostes que comportin la redistribució del treball, la renovació de l'estat del benestar, la reforma ecològica, la igualtat dona-home, el reequilibri econòmic internacional, la solució del problema de la fam en el món.

Cal dir que això, naturalment, perquè no sigui una "carta als Reis", ha de partir d'una afirmació bàsica i sense la qual res no és possible: l'impuls de polítiques econòmiques de reforma estructural que garanteixin la creació de riquesa, el creixement sostingut, la generació de rendes suficients per desenvolupar les polítiques redistributives i reequilibradores esbossades en aquest programa.

2.1 EL REPARTIMENT DEL TREBALL

2.1.1 El desenvolupament recent de les societats occidentals, en el marc de les quals ens trobem immersos, ha comportat la transformació progressiva del capitalisme

i l'aparició de formes estructuralment noves. Els canvis produïts en el terreny de l'economia han estat ràpids i de gran abast. Han canviat els mètodes de producció en nombrosos sectors de la indústria a partir de l'aplicació de nous avenços tecnològics. Ha canviat també el conjunt de productes ofertats, cada vegada més complexos i variats. I consegüentment, s'ha produït també un canvi en l'estructura productiva de les indústries i en les exigències del mercat de treball.

- 2.1.2 Davant d'aquesta situació, hi ha el perill d'un enfocament parcial i localitzat dels problemes que es generen, basat en l'acció reivindicativa tradicional que té per objecte la millora de les condicions de treball, però sense una visió global. Aquesta defensa passiva de condicions de treball està condemnada al fracàs, si no va acompanyada d'una acció de fons i d'un projecte de futur que contempli no solament els aspectes reivindicatius del mercat de treball, sinó també, i fonamentalment, els nous canvis estructurals. Les organitzacions sindicals han de plantejar-se les seves actuacions amb aquesta visió global.
- 2.1.3 El desenvolupament tècnic i organitzatiu de l'economia productiva ha implicat la destrucció creixent de les formes de treball assalariat estable, i també l'aparició de noves formes de treball inestable, en règim de dependència o de caràcter autònom, segons els sectors productius. Darrerament, els imperatius tecnològics, i consegüents exigències en el terreny de la qualificació i professionalitat, han anat donant el treball inestable i la flexibilització creixent de les formes de contractació. La màxima existent és procurar garantir un màxim d'eficiència per a les empreses i que els poders públics vetllin pels desequilibris en el mercat de treball.
- 2.1.4 Els canvis en el sistema productiu i les noves exigències laborals ens porten a plantejar-nos un nou problema: la desocupació tecnològica. A la desocupació tradicional que comporten les economies desenvolupades cal afegir-hi ara uns nivells addicionals de desocupació tecnològica. Així, ens trobem amb la paradoxa que, en nombroses ocasions, a majors nivells de desenvolupament i sofisticació tecnològica, es produeixen també majors nivells d'atur, apareixent amb força la idea de l'exhauriment del treball en les societats avançades.
- 2.1.5 L'exhauriment progressiu del treball comporta injustícia i desigualtat en una línia de consolidació de l'anomenada societat dels dos terços, en la qual un terç de la població

no té cabuda en el sistema i resta condemnat a la marginació.

- 2.1.6 Tot això planteja un problema de gran magnitud que té conseqüències per al benestar dels ciutadans i la pròpia estabilitat social i democràtica. Tota idea de benestar i de societat equilibrada s'ha de basar en una premissa prèvia de solidaritat obrera, és a dir, en la idea que tot ciutadà té dret a treballar i que, consegüentment, si no hi ha una oferta de treball per a tothom, és necessari que tothom tendeixi a treballar menys, per donar cabuda en el sistema productiu als que no gaudeixen de treball. La plena ocupació, doncs, ha de consistir en una redistribució de l'oferta de treball sobre la base d'una reducció del temps de treball. Només així es podrà afrontar a la desocupació i la disminució tecnològica de treball.
- 2.1.7 En la vida de les persones, en el futur, el treball retribuït ha de tendir a ser menys important i han de començar a aparèixer noves formes d'ocupació relacionades amb l'oci, treball social, formació, cultura.
- 2.1.8 La transformació del mercat de treball s'haurà d'anar produint segons els sectors productius. Alguns sectors productius amb baixa intensitat tecnològica i baixa productivitat hauran d'evolucionar més lentament a l'hora de finançar la reducció de treball perquè no disposen de mitjans. D'altres sectors productius podran evolucionar més ràpidament, a causa que la seva intensitat tecnològica comportarà alts nivells de productivitat addicional que permetrà finançar les reduccions de treball.
- 2.1.9 La reforma del mercat de treball ha de tenir en compte, doncs, la situació de canvi del sistema productiu i l'exigència de reducció dels temps de treball, amb l'objectiu de que tothom tingui accés a treballar. El camí per aconseguir-ho ha de comportar totes aquelles mides de govern i legislatives que permetin afrontar, en aquesta perspectiva d'aconseguir treball per a tothom, processos de gran complexitat com són la reducció progressiva de llocs de treball en la indústria, l'ampliació de l'ocupació en el sector serveis, i la revalorització social dels serveis personals.
- 2.1.10 Segons els sectors productius, i en un marc de projecció europea, aquestes mesures han d'anar adreçades també a fer realitat una autèntica ofensiva de major qualificació en el treball. Han de permetre reduir l'horari de treball i introduir la setmana laboral de 30 hores. I han de desenvolupar formes de flexibilitat horària, sense que per això es perdi seguretat material i garanties en el lloc de treball.

2.2 LA RENOVACIÓ DE L'ESTAT DEL BENESTAR

- 2.2.1 Un eix d'actuació bàsica del socialisme ha consistit en propiciar una funció redistributiva dels poders públics, amb l'objectiu d'aconseguir majors nivells d'igualtat i benestar. Aquesta funció redistributiva s'ha concretat en els règims de seguretat social i previsió social, i

en la vertebració dels grans serveis públics, adreçats a tota la població, de caràcter universal i gratuït.

- 2.2.2 Sota aquesta premissa redistributiva s'ha anat produint un increment notable de la presència del sector públic en l'activitat econòmica, a través dels serveis públics, la fiscalitat, la nacionalització de sectors productius i la intervenció microeconòmica.
- 2.2.3 L'actuació global dels poders públics en aquest camí no s'ha produït com una actuació impulsada únicament pel socialisme, sinó més aviat com el resultat d'uns mecanismes de regulació de la conflictivitat social. La seva estabilització ha estat possible pel compromís social, a fons, dels agents socials i les forces polítiques, i per un consens bàsic sobre la necessitat d'aquesta funció redistributiva i social. Aquesta funció ha estat indiscutida durant molts anys i s'ha recolzat sobre mecanismes d'ajust (política fiscal i de rendes) i en la prestació de serveis públics universals.
- 2.2.4 El balanç de les polítiques redistributives i de benestar és important: una obra de serveis públics per a tothom (ensenyament, sanitat, serveis socials, previsió social, habitatge, transport, etc.), incidència com a motor econòmic de creixement, instrument de reducció efectiva de desigualtats.
- 2.2.5 A partir de les crisis econòmiques dels anys 73 i 79, el model de regulació keynesià entra en crisi. El supòsit que un país pot aconseguir una situació d'equilibri estable associat a un creixement continuat i il·limitat s'ha demostrat irreal. Es produeix una desacceleració de la producció. La despesa pública i la producció semblen anar en direccions contraposades, i el fort increment de la primera suposa unes càrregues fiscals fortes i l'aparició del dèficit públic.
- 2.2.6 Aquestes disfuncions han comportat pèrdua de credibilitat de la funció redistributiva que s'explica per raons socials i polítiques. Algunes formacions de dreta han vist l'oportunitat d'argumentar que les polítiques redistributives no resolen els desequilibris socials i de tornar a la màxima "poc estat", que implica bàsicament processos de reducció fiscal, de reducció dels serveis públics i d'abonament de formes privades i de mercat lliure. És a dir, suposa el qüestionament de les polítiques fiscals com a instrument regulador i estabilitzador i la reactivació de les polítiques privatitzadores sobre la base de considerar innecessària la funció reguladora dels poders públics.
- 2.2.7 Aquesta ofensiva de signe conservador implica un sistema en què els serveis públics i el sistema de previsió social competeixen amb l'oferta privada, en el marc d'un mercat lliure. Aquesta concepció comporta uns serveis públics limitats i afeblits i implica un alt nivell de discriminació, l'aparició de diferents nivells de qualitat de servei, i en definitiva, uns serveis de més qualitat per als més afavorits i de menys qualitat per als menys afavorits. Comporta, també, una funció

subsidiària creixent del sector públic respecte del privat en relació amb la conflictivitat de les prestacions.

- 2.2.8 L'estat de benestar és un objectiu bàsic del socialisme democràtic. El socialisme democràtic contempla com un tret definitori de la societat moderna el seu caràcter progressivament igualitari i benestant. Aquest objectiu de major igualtat i de combat contra els conflictes socials i la marginació implica vertebrar polítiques redistributives efectives des de tots els àmbits de l'actuació política. Aquestes polítiques, que han de ser coherents amb les necessitats d'ajust de l'economia en general, han de tenir per objectiu garantir a tots els ciutadans unes formes de vida mínimament dignes.
- 2.2.9 El sistema de serveis públics i de previsió social existent planteja algunes disfuncions quant als resultats. Així, en alguns sistemes generalitzats s'han produït distorsions pel que fa a l'eficiència de la despesa i al control del cost global. És necessari procedir a una reforma profunda dels serveis públics en base a una gestió eficient, per resultats, i al control de la seva qualitat. El control de l'eficiència del cost i de la seva qualitat són requisit indispensable per fer compatibles els nivells de recursos disponibles amb el caràcter universal i gratuït dels serveis. Alguns d'aquests serveis públics i socials requereixen una anàlisi de la seva evolució futura, en termes de demanda, i cercar formes de provisió i finançament plurals que permetin afrontar amb garanties el seu desenvolupament futur.
- 2.2.10 És necessària una acció dirigida a la reforma profunda dels instruments, formes de gestió i mètodes de l'Estat social, en la via de dotar-lo de la capacitat administrativa necessària per a una prestació eficient i àgil dels serveis. Aquesta reforma ha de contemplar un principi de subsidiarietat, apropant el màxim possible els centres de decisió de l'Administració als ciutadans. Ha de contemplar també un principi d'immediatesa de la prestació de serveis i d'alleugeriment i màxima simplificació en les formes d'accés i de tràmit. I ha de contemplar també un objectiu d'interacció amb el món privat, mirant d'aprofitar tots els recursos econòmics i socials disponibles per a una correcta i eficient prestació de serveis.
- 2.2.11 Els objectius d'una política redistributiva i de benestar no poden basar-se exclusivament en els supòsits del trinomi creixement-equilibri-redistribució, sinó que exigeixen dissenyar una política econòmica que formuli un principi d'intervenció estructural i de reforma dels sectors productius i, també, impulsar una política legislativa que permeti la reforma en profunditat dels marcs legals i de formes de gestió dels serveis públics i de previsió social. Aquestes polítiques econòmiques i legislatives han de projectar-se sobre el conjunt europeu, en la mesura en què els problemes socials i econòmics tendeixen a ser interdependents i a internacionalitzar-se.

2.2.12 Els drets humans inclouen els drets econòmics i socials.

No pot parlar-se de llibertat si no es pot garantir una situació social i econòmica digna. El dret a la seguretat social i al benestar, incloent-hi la protecció de la infància i de la maternitat, esdevé així un requisit essencial per a la convivència, a l'igual que el dret de vaga, el dret a l'educació, el dret a ser atès sanitàriament, el dret a l'habitatge, i també el dret a gaudir d'un treball remunerat. Els drets econòmics no han d'entendre's com a prestacions a subjectes passius, sinó com a punt de partida per a una participació activa dels ciutadans en l'empresa social; no es tracta de subvencionar la marginalitat sinó de crear les condicions d'una societat integrada, productiva i amb benestar social per a tothom.

- 2.2.13 La societat democràtica ha de compensar els efectes negatius dels sistemes de mercat. La funció redistributiva de l'estat social no pot ser tan sols un instrument de reparació de danys i desequilibris, sinó més bé un agent regulador del mercat, en funció dels interessos socials, tractant que els beneficis del desenvolupament afectin tota la població.

2.3 IGUALTAT DONA-HOME

- 2.3.1 La desigualtat de la dona, que subsisteix malgrat importants avenços, respon a un problema estructural de la nostra societat i com a tal problema mereix un enfocament polític global.

La injustícia fonamental de què és objecte la dona no es basa en la seva discriminació concreta, gairebé en tots els camps, sinó en el fet que no se la considera capaç de poder intervenir amb el mateix èxit que els homes en aquells sectors que desperten el seu interès.

Cal posar al descobert les arrels de la discriminació de les dones per poder eliminar-les i poder aconseguir per a tots la llibertat individual, la igualtat i la justícia social.

Una d'aquestes arrels es troba en la consciència dels homes, en els seus prejudicis i clixés socials tradicionals. Una altra es deu al desenvolupament estructural de la societat, principalment en el món laboral. Ambdues arrels estan estretament relacionades amb l'evolució de la societat burgesa i amb la industrialització.

- 2.3.2 Si bé és cert que les últimes causes de la discriminació de les dones rauen estructuralment en la societat industrial i que el seu sistema no pot en absolut funcionar sense discriminar les dones, la clau política per solucionar la "qüestió femenina" solament es pot donar en la transformació de les estructures industrials.

El treball industrial únicament ha estat possible amb el suport del treball "social necessari", que es compon sempre del treball domèstic i familiar, en què s'inclou la cura i l'educació dels infants i dels vells, així com el treball per a la producció d'articles de primera necessitat.

2.3.3 Malgrat que la concepció de família i matrimoni està canviant, els homes s'aferrin al model tradicional familiar, al repartiment entre els papers femenins i masculins dins de la microfamília.

Per contra, les dones, en la mesura en què trenquen els lligams amb el seu tradicional paper social, qüestionen cada cop més tot el sistema de l'organització i divisió del treball industrial, que té com a premissa inexcusable el treball familiar no assalariat. La marxa femenina cap al món professional fa experimentar a les dones amb tota nitidesa que han de pagar la seva igualtat de drets amb una renúncia parcial a la vida familiar, i viceversa, la seva vida familiar els impedeix percebre i aprofitar les seves capacitats personals i professionals. La formació i qualificació professional de les dones registra una desproporció evident amb les seves possibilitats de carrera o ascensos.

2.3.4 La vida política dels partits no resta pas aliena a aquestes tendències i realitats socials.

Quan l'any 1973 el Partit Socialdemòcrata Suec va establir la quota del 10% de dones entre els seus candidats a càrrecs orgànics i de representació, no estava fent res més que introduir un mecanisme corrector en les tendències masculines tradicionals i conservadores respecte al paper de la dona.

Aquesta actitud d'obertura a la societat i de renovació política s'ha anat incrementant en tots els països, especialment els nòrdics, fins arribar a la quota del 40%.

2.3.5 Per tal que el Partit es renovi d'acord amb les noves exigències de la societat, la participació activa de les dones és fonamental. Però si el socialisme vol ser un punt de referència per a la transformació social haurà de començar donant exemple de renovació interna i assegurar la plena llibertat i igualtat real d'oportunitats a les dones que treballen pel mateix objectiu que els homes.

Cal una nova ètica de la responsabilitat que prengui en consideració un sistema de normes concebudes per a tots, homes i dones.

2.3.6 Si el Partit aspira a desenvolupar un nou programa a través del discurs públic, en lloc de deixar la seva formulació en mans d'alguns teòrics, caldrà fer una política d'ampli assentiment en la qual ha de confluïr un consens de sistemes de valors que competeixen en el discurs social.

El discurs social ha d'estar organitzat per poder crear normes d'obligatorietat general; a més, ha d'estar institucionalitzat, perquè en tot discurs social es planteja tard o d'hora una qüestió de poder polític.

No es pot negar que en cada debat social els arguments són dictats per interessos, però és de l'interès dels homes i les dones del Partit establir uns mecanismes

d'igualtat entre home i dona que assegurin que cap energia creativa escapa per falta de via o d'oportunitats.

2.3.7 Si la política és per a la gent, cal garantir la preeminència de la gent per damunt dels aparells polítics; i si la gent és un col·lectiu d'homes i dones, caldrà garantir la seva presència en el procés de presa de decisió.

Tota política renovadora del Partit passa avui per compartir la igualtat d'oportunitats (entre les quals hi ha el poder real de decisió), més que no per la distribució de la desigualtat per la via de polítiques assistencials.

Una cosa és practicar una política assistencial per als sectors de la població més desfavorits (dones majoritàriament) i una altra cosa és desfavorir internament l'exercici de la igualtat.

En el camí cap a aquesta igualtat que pretén aquesta renovació s'ha de tenir en compte l'existència d'una quota òptima de salvaguarda del 40% tant per a homes com per a dones, pel que fa a tots els càrrecs de representació interna i externa. Aquest objectiu òptim pot ser gradual però en tot cas és imprescindible.

2.3.8 Des del punt de vista extern, cal afavorir la paritat d'accés a la instrucció i a la formació professional, per mitjà de mesures d'ajut i reglamentació per quotes.

S'ha de potenciar l'accés de les dones a les professions fins avui reservades exclusivament als homes i garantir una igual remuneració per a un treball d'igual valor.

Si tant homes com dones són capaços de realitzar qualsevol mena de treball, cal ampliar les normes mirant d'abolir els desavantatges derivats del paper de mare de la dona.

2.3.9 El Partit ha de buscar fórmules organitzatives que afavoreixin la màxima rendibilitat del treball de les dones a l'organització –de vegades poc cohesionat–.

2.4 LA REFORMA ECOLÒGICA

2.4.1 La crisi del medi ambient és un fet de dimensions mundials. L'equilibri ecològic del planeta és en perill, es produeix la continuada exterminació d'espècies animals i vegetals, no cessa la reducció de la capa d'ozó. Al Nord, l'industrialisme descontrolat provoca la desforestació i la contaminació del sòl, mentre que, al Sud, es desertitza amb la constant reducció de les selves tropicals, vitals per a la supervivència. L'aigua pura és, cada dia més, un bé que escasseja.

2.4.2 La protecció ecològica és un repte de dimensió internacional, que exigeix no només la regeneració del medi malmès, sinó molt especialment la protecció del medi i el manteniment dels cicles naturals.

2.4.3 Tot això reclama, òbviament, una profunda transformació de les pautes vigents de producció i de consum.

- 2.4.4 Les solucions als problemes ambientals i ecològics són més eficaces i menys costoses en la mesura en què s'actua sobre el seu origen. Les polítiques ambientals han de donar prioritat als programes preventius front a la correcció un cop s'han produït les agressions al medi.
- 2.4.5 Per assolir els objectius de la reforma ecològica de la societat hem de modificar molts dels nostres hàbits de comportament individual i col·lectiu. Tothom ha de tenir accés a una educació ambiental orientada a adequar els estils de vida, fent-los més compatibles amb un medi harmònic i de qualitat.
- 2.4.6 L'actual model de producció i consum incrementa el desequilibri ecològic entre països pel fet d'esgotar els recursos naturals.
- 2.4.7 Les forces del mercat no poden per si mateixes garantir un desenvolupament sostenible de la societat. Els principals problemes de la humanitat —la fam, el creixement demogràfic, les guerres, la degradació i escassetat de l'aigua, l'aire, els boscos...— tenen una marcada arrel ecològica, són conseqüència en bona part del vigent model de desenvolupament insostenible i depredador del medi.
- 2.4.8 La solidaritat entre els pobles i entre les generacions exigeix una profunda modificació de les relacions econòmiques internacionals i l'avenç cap al desenvolupament sostenible a escala local, regional, nacional i internacional.
- 2.4.9 Els països industrialitzats més desenvolupats hem contret un important deute ecològic que obliga a replantejar la transferència de recursos entre regions del món com a premissa per superar els problemes ecològics sense pretendre que es faci a càrrec dels no menys greus problemes socials dels països pobres. Cal afrontar simultàniament els problemes de pobresa, desenvolupament i ecologia.
- 2.4.10 La confluència entre molts plantejaments del pensament ecologista i el socialisme democràtic s'accentua progressivament. L'avenç cap a formes d'actuació conjunta impulsarà la transformació cultural de la societat i la incorporació de la dimensió ecològica a tots els aspectes de l'acció política.
- 2.4.11 Les activitats econòmiques han de contemplar les seves repercussions, tant sobre l'entorn immediat (pol·lució de l'aigua, l'aire i el sòl) com la seva contribució a l'agreujament dels problemes globals (disminució capa ozó, problema internacional de residus, degradació de grans superfícies líquides, efecte hivernacle, pluja àcida...).
- 2.4.12 L'aigua, l'aire i el sòl són les bases físiques de la vida. Hem de conciliar la planificació i l'activitat econòmiques en la disponibilitat d'aquests recursos vitals i introduir els costos ambientals del seu ús en els programes, projectes i actuacions.
- 2.4.13 La majoria de la població viu a les ciutats. Hem de fer-les més habitables promovent models que redueixin l'ús del transport privat, fomentin el transport públic de gran capacitat, minimitzin els residus, ampliin el verd urbà, depurin les aigües, disminueixin la seva pressió sobre l'espai rural i el medi natural i evitin el soroll i la contaminació de l'aire.
- 2.4.14 S'ha d'aconseguir ciutats més eficients i que garanteixin una qualitat ambiental plenament satisfactòria per als seus habitants.
- 2.4.15 És urgent la promoció sistemàtica del manteniment i potenciació del medi natural, així com la planificació ecològica del paisatge. La protecció i conservació dels hàbitats i les espècies ha de prevaler sobre el lucre fàcil.
- 2.4.16 L'agricultura intensiva empobreix irreversiblement els recursos naturals i no garanteix a mitjà i llarg termini el benestar dels països menys afavorits. Cal crear noves oportunitats per a empreses petites i comunitats locals del món rural per posar les bases d'un desenvolupament rural sostenible.
- 2.4.17 Les àrees litorals estan sotmeses a una explotació intensiva i a fortes pressions ambientals. Cal promoure programes d'ordenació i preservació dels espais litorals i buscar fórmules alternatives ecològicament racionals per al turisme de masses.
- 2.4.18 S'ha d'avançar cap a una autèntica revolució eco-industrial que, consumint menys recursos, estalviant energia i evitant la degradació ambiental, consolidi les fites econòmiques assolides durant les darreres dècades i obri noves oportunitats econòmiques en un marc conceptual que integri medi ambient i desenvolupament.

2.5 REEQUILIBRI I PAU

Si acceptem que 1989 marca el final de la postguerra podríem convenir que el mateix any va representar ja el final del segle XX i l'inici del segle XXI. Sens dubte, les dues guerres mundials, la posterior Guerra Freda i el procés de descolonització que va acompanyar els tres fets poden ser contemplats en el seu conjunt com un període històric amb unitat pròpia.

Tot confirma que el poder bipolar és substituït pel naixement d'unes estructures de poder multipolar. El final de la divisió del món en dos grans blocs ens permet una visió més global dels grans reptes mundials. Els problemes del medi ambient que traspassen les fronteres nacionals han començat ja a sacsejar el concepte sagrat de la sobirania nacional, prèviament permeable a la revolució de la informació i la comunicació, i al global i instantani moviment del capital financer.

Amb la desintegració del sistema comunista, fins i tot les paraules i els conceptes habituals han deixat de tenir sentit. En absència del "Segon Món" no es pot parlar d'un Tercer Món. Tampoc les classificacions geogràfiques habituals ens són de gaire ajuda. No té

sentit parlar de l'Oest si hi hem d'incloure Japó i Austràlia, ni de Nord si inclou Albània, Romania, Rússia...; ni de Sud si inclou Nova Zelanda, Austràlia, Corea, etc.

- 2.5.1 El món està avui dividit entre un "centre" que disposa d'un cor dominant d'economies capitalistes i una "perifèria" constituïda per un conjunt d'estats més febles que operen sota un sistema de relacions construïdes en gran mesura pel "centre".

En la mesura que el bloc comunista, "Segon Món", s'ha desintegrat i en tant que la confrontació armada entre els Estats Units i la Unió Soviètica ha quedat definitivament superada, les qüestions econòmiques, socials i de medi ambient han anat ocupant els primers llocs en l'agenda de seguretat internacional.

El feixisme i el comunisme com a alternatives per a les societats industrials han estat definitivament descartats i és difícil imaginar que puguin ressuscitar. El capitalisme lliberal amb tots els seus defectes i contradiccions aglutina el consens internacional com la fórmula més desitjable de sistema polític i econòmic, i comporta alhora un perill creixent de radicalització desreguladora de les forces del mercat.

- 2.5.2 La conseqüència de la nova situació internacional comporta un grau molt més baix de divisió ideològica i rivalitat entre els països del "centre" i un interès molt menor dels grans poders per competir en aliances amb la "perifèria" (Tercer Món).

La nova configuració del panorama internacional suposa, d'una banda, unes noves relacions de poder multipolar en el sentit que hi ha determinats grans poders independents en joc, però alhora comporta, de l'altra banda, una unipolaritat en el sentit que hi ha una única i gran coalició que governa les relacions internacionals. És aquesta única coalició la que dona força al model "centre-perifèria" i fa que la nova situació sigui única. Les aliances en la Guerra del Golf són des de la perspectiva d'aquesta anàlisi un exemple irrefutable.

2.5.3 *Una seguretat global*

Pel que fa a la seguretat, el món es divideix ara en dues grans esferes: una en què el perill de guerra és limitat i la pressió per a la desmilitarització s'està incrementant i una altra en què el perill de guerra està creixent i les pressions per incrementar la capacitat militar augmenten.

En les dues grans àrees, les causes immediates d'inseguretat són domèstiques, incloent-hi la pobresa, la violació dels drets humans, la falta de democràcia, els conflictes ètnics i la degradació mediambiental. La inseguretat domèstica en cadascuna d'aquestes grans àrees incrementa la inseguretat en l'altra a causa del seu impacte en el flux de persones, de capitals i d'imatges.

- 2.5.4 Avui el món ha d'afrontar noves amenaces provinents de l'escampament d'armes de destrucció massiva, de l'increment de la pobresa i la desigualtat econòmica, de les amenaces mediambientals i de la destrucció de la biodiversitat.

En aquestes circumstàncies és inútil que l'anomenat món industrialitzat intenti salvar-se aïlladament dels efectes de la inseguretat que en part ell mateix ha provocat en les perifèries (migracions, terrorisme, etc.), perquè el món està massa integrat, les societats nacionals estan massa interconnectades les unes amb les altres i les fronteres són massa poroses.

Els intents d'establir barreres efectives crearia un món menys lliure, menys pròsper i, en definitiva, més insegur.

- 2.5.5 Un dels canvis en el concepte central de seguretat és el creixent paper de l'Islam com a element central d'oposició a l'hegemonia occidental. Aquest serà un problema essencial per als països de la "perifèria" provinents del Tercer Món; però a mitjà termini i en la mesura que l'Islam pugui aglutinar la legalitat històrica de la frustració amb l'antagonisme ideològic, podria convertir-se en l'element central de l'antagonisme antioccidental dels països perifèrics i crear problemes de seguretat a Europa i la Unió Soviètica/Rússia tant per la proximitat de les fronteres com pel mosaic religiós intern.

Una manera de prevenir la guerra és el desarmament, la reconversió d'armaments i la desmilitarització, però aquestes mesures no seran mai suficients si no van acompanyades d'accions de diplomàcia preventiva i especialment si no es treballa per estendre la democràcia arreu del món.

2.5.6 *Una nova ètica global*

Estendre la democràcia comporta assumir que els valors universals existeixen i han de ser defensats. El repte consisteix a saber identificar els valors que poden transcendir, les divisions econòmiques ètniques, nacionals, religioses i socials. Per aconseguir-ho cal elaborar una llista de mínims comuns d'equitat, justícia, civilitat i responsabilitat. Cal encoratjar un sentit de ciutadania global que permeti sobreposar-se a les forces desintegradores que s'estan fent evidents en tot el món.

- 2.5.7 Aquests nous valors, aquesta nova ètica ha de ser prou àmplia per poder incloure i ordenar la meravellosa diversitat de filosofies morals que hi ha arreu del món, però alhora cal que sigui prou concreta per facilitar unes bases mestres per a l'acció col·lectiva.

Moltes actituds i pràctiques que havien estat prèviament acceptades són ara universalment condemnades. La guerra, el colonialisme, l'opressió política, la desigualtat extrema i el racisme ja no són moralment defensables. Però encara cal trobar la manera d'articular i ampliar aquest consens emergent.

2.5.8 *Desenvolupament global*

En els darrers cinquanta anys, el concepte de desenvolupament comportava el creixement en les societats industrialitzades i l'estancament de les societats del Tercer Món. En les primeres dècades de la postguerra, el desenvolupament era entès amb esquifits termes econòmics, i els esforços per promoure el desenvolupament eren enfocats exclusivament cap a l'increment de la producció i de les rendes personals. A poc a poc hem anat comprenent que el creixement produeix en molts casos un desenvolupament qüestionable. Més encara; també hem après que el creixement del PIB no sempre comporta un increment de llocs de treball. En els darrers deu anys, Espanya ha triplicat el PIB però no ha creat llocs de treball en la mateixa proporció.

Aquests fets han comportat un nivell diferent de comprensió que dona més importància a les exigències d'equilibri i igualtat i anima a fer esforços per tal que el creixement beneficiï també els pobres. La idea del creixement sostingut pren força.

2.5.9 *Una autoritat global*

La creació d'un nou consens sobre valors globals i seguretat global no millorarà automàticament la condició

humana. Aquest concepte haurà de prendre una forma concreta. Nous i més desenvolupats conceptes de drets i obligacions en una societat global han de prendre forma i contingut mitjançant l'autoritat de la llei complida arreu del món.

Les institucions existents actualment hauran de readaptar-se, i s'hauran de crear noves institucions.

Els reptes per al segle XXI requereixen institucions més descentralitzades i menys jeràrquiques; institucions que puguin funcionar de forma efectiva arreu del món per a una comunicació instantània i un canvi constant. La distinció entre l'esfera pública i privada es descolora i les fronteres que tradicionalment han separat comunitats, estats i regions s'esborren.

2.5.10 En aquest nou marc de relacions, la reforma de les Nacions Unides és d'una urgència cabdal. L'aprofundiment i desenvolupament de la Carta de les Nacions Unides pot fer d'aquesta institució una peça central d'una nova autoritat global que reculli i faci compatibles les exigències d'autoritat i sobirania i que pugui oferir alhora l'esperança de la coherència enmig del canvi.

3. L'ESCENARI PER A LES REFORMES: EUROPA

3.1. LA CONSTRUCCIÓ D'EUROPA

- 3.1.1 Europa ha d'estructurar-se com a mercat, però també com a poder polític, si els països que la componen es neguen a acceptar de manera passiva la seva marginació progressiva. El capitalisme salvatge ens porta a la subordinació i a l'esquinçament social. L'estat nacional actual ens porta a la congestió i a una limitació innegable de la capacitat de crear més llibertats i menys desigualtats. Cal més Europa i més municipi i regió: cal més centralització de decisions i un govern més a prop dels ciutadans i dels problemes quotidians.

Avui, la força del procés d'integració política europea fa que diguem que l'estat-nació està en crisi. Assistim al doble fenomen de la integració política supra-nacional i a la voluntat de mantenir la personalitat i la identitat política de les parts que s'hi integren. La Comunitat Europea apareix, als ulls de molts països, com un punt de referència destacat, inevitablement de caràcter federatiu o federalista. Perquè Europa només pot ser concebuda com una realitat política plurinacional. Per moltes nacions del nord d'Europa i del centre i de l'est, la CE és vista com la millor manera d'unir-se amb altres països, amb els quals hi ha interessos polítics i econòmics en comú, i de mantenir al mateix temps la seva identitat nacional i cultural.

- 3.1.2 Cal crear Europa com una unitat política sense dilacions. Des del punt de vista d'una esquerra que es projecta vers el futur, la unitat política d'Europa és un objectiu de primer ordre. Cal un projecte europeu, possible i creïble. És indispensable un procés de renovació, de reconversió i de modernització -també econòmica- fet des d'Europa i no sols des de cadascun dels països europeus.

Europa és la nostra esperança. Només la unió i el repartiment portaran a la grandesa de cada un dels països que integren Europa. No es farà res que sigui fort i durable sense l'espai europeu.

- 3.1.3 No hi haurà integració econòmica i monetària si no hi ha integració política. Avui ja podem observar clarament que els principals obstacles que s'oposen a l'avenç real cap a la integració econòmica i monetària sorgeixen de la manca d'una autèntica coordinació entre

els països europeus (en matèria fiscal, monetària, comercial enfront de tercers països); en definitiva, a l'absència d'un poder polític europeu. Cal, doncs, un poder polític europeu amb legitimitat democràtica directa i amb competències pròpies. La feblesa en el procés d'integració política s'ha convertit en un fre per al procés d'integració econòmica. Trobem aquí una contradicció que s'haurà de resoldre.

- 3.1.4 La incapacitat d'actuació política de la CE en les crisis polítiques de l'Europa de l'Est (i sobretot a l'antiga Iugoslàvia) ha tingut conseqüències molt negatives en el procés d'integració política europea, perquè ha provocat l'aparició de forces centrífugues en què la lògica de l'interès nacional propi ha predominat sobre la lògica de la unitat; perquè ha alimentat la desconfiança d'Europa en les seves possibilitats.

- 3.1.5 Tot procés d'integració política necessita un motor. No sembla que els estats nacionals puguin ser el motor real del procés d'integració política europea. Cap realitat política s'ha construït a partir de l'evolució natural de les realitats precedents. Cal un punt de ruptura, un punt de deslegitimació de les realitats precedents per legitimar la nova realitat. Cal aquell moment en el qual els "pares fundadors" proclamen el naixement d'una nova realitat política.

- 3.1.6 Els socialistes i socialdemòcrates europeus estem totalment compromesos en el procés d'integració europea. La Comunitat Europea és un instrument per promoure la pau, la prosperitat, el benestar i la justícia social, així com també per generar la cooperació local, regional, nacional i internacional. És, a més, un pilar de l'estabilitat d'Europa.

Els socialistes i socialdemòcrates, la força política europea més gran, han tingut un paper important en la construcció d'una Comunitat forta s'ha de mantenir l'ideal d'una Europa democràtica oberta tant als seus ciutadans com al món; una Europa en la qual el principi bàsic sigui la solidaritat, tant entre les nacions com en el seu interior i entre les generacions.

(Declaració del Partit dels Socialistes Europeus, La Haia, novembre de 1992)

3.2 EL MÈTODE: FEDERALISME

3.2.1 El federalisme serà una idea central en els propers trenta anys a Europa. El federalisme no solament és una idea actual a finals del segle XX, sinó que a començaments del segle XXI tindrà encara més actualitat de la que ha tingut en anys anteriors i té avui en dia.

El federalisme no és només una tècnica d'organització de l'Estat; no és només un criteri d'organització del sistema polític; el federalisme és bàsicament un criteri d'organització social i polític.

3.2.2 El federalisme és un feix de tècniques jurídiques i polítiques que ha servit per articular l'organització estatal i per establir una fórmula particular de distribució de poders. Aquest conjunt de tècniques jurídic-polítiques ha definit els estats federals, les federacions. Però aquestes tècniques han estat més aviat el resultat de la voluntat pragmàtica de resoldre problemes concrets i immediats. Són creació de la voluntat d'unes comunitats de coexistir conjuntament tot mantenint la seva capacitat d'acció autònoma, el seu autogovern. Han estat tècniques inventades per cobrir la necessitat dels pobles i els estats d'unir-se per tal d'assolir objectius comuns i de romandre separats per tal de preservar les seves identitats respectives.

3.2.3 El federalisme és també un criteri de la pràctica dels sistemes polítics, un procediment basat en la participació de les parts a través d'una cooperació negociada en part. El criteri federal d'estructurar el sistema polític tendeix a estimar que els acords han de comptar amb la voluntat de la majoria de la població, però també amb la majoria de les parts significatives de la societat.

3.2.4 Federalisme és un criteri d'organització social democràtica. La idea fonamental és la prioritat de l'individu. Els individus, a través d'un pacte, conserven el poder personal, la llibertat que volen, i aquell poder o aquelles llibertats que donen a la comunitat els organitzen de tal manera que mai no puguin concentrar-se en una institució o en un nivell polític. Aquesta és la idea de fons vers on apunta el federalisme. No n'hi ha prou amb la divisió dels poders de l'Estat entre el Legislatiu, l'Executiu i el Judicial. Cal una divisió vertical de poders entre l'individu, el poder local, el poder regional, el poder nacional, etc. Federalisme, doncs, vol dir autonomia i descentralització del poder polític; vol dir, també, acceptació de les diferències; vol dir, finalment, una certa concepció de la democràcia com a sistema de contrapesos i de difusió del poder.

3.2.5 En bona part, Europa és ja una realitat federal, encara que en general no s'accepta que el federalisme sigui la via cap a la unió. L'Europa política es basa en una economia més integrada, en l'obertura de l'Europa social, en l'existència d'unes institucions polítiques reconegudes, en un procediment de presa de decisions que ja no és el de la unanimitat, en un Dret Comunitari que s'imposa sobre els drets nacionals, incloses les Constitucions. En aquesta situació no es pot dir que

Europa no tingui uns lligams i una estructura de tipus federal, per bé que encara hi ha massa parts de l'acció política que no són en comú i que existeix un dèficit democràtic de les institucions europees. El principi federal ja és present avui en la unitat europea; i quan el principi democràtic —que és una necessitat implícita del principi federal— s'encarni en la legitimitat directa de les institucions acabarà de fer-lo sorgir.

3.3 EL PRINCIPI DE SUBSIDIARIETAT

3.3.1 La construcció política europea s'ha de basar en el principi de subsidiarietat, és a dir, en un principi de descentralització política clar i precís, cap a les regions i cap als municipis, per tal que els serveis funcionin millor. Això no és contradictori ni amb l'existència de les instàncies estatals, que actuen quan no ens en podem sortir sols en els nivells municipals o regionals, ni amb la necessitat de creació d'un poder federal europeu, que doni lloc a un autèntic govern, democràticament elegit, capaç de governar i d'exercir el control de la burocràcia comunitària, en nom del qual s'al·ludeix també al principi de subsidiarietat.

3.3.2 L'adequada interpretació del principi de subsidiarietat, des d'una lectura federalista, incorpora tant el principi de la majoria i la llibertat civil, com el principi de la difusió i equilibri de poders. Ambdós principis integren la gran aportació democràtica i van indissolublement lligats. Per tal que hi hagi l'equilibri de poders polítics i socials, la millor garantia és l'existència del pluralisme social derivat de les llibertats individuals. Una societat s'organitza lliurement quan atribueix a òrgans polítics i poders socials àrees prioritàries d'actuació que subdivideixen el poder per tal de fer possible la coexistència en llibertat.

3.3.3 La subsidiarietat aplicada des del principi federal serà important a l'Europa de finals de segle en el terreny dels poders locals. Per tal de potenciar de forma efectiva el paper de l'Administració Local, especialment dels municipis, en la perspectiva de la unitat europea i de la seva contribució al manteniment del creixement econòmic i de la justícia social, cal compensar la centralització de poder a nivell europeu i internacional amb un major protagonisme econòmic, social i polític dels governs locals i regionals. Si l'ordenació de l'espai s'ha convertit en un element important en l'activitat econòmica i en l'equilibri territorial, cal una articulació creixent entre sectors públics i privats a nivell local. Igualment, les administracions locals hauran de tenir un paper cada vegada més important a l'hora d'adequar el seu municipi a la xarxa de fluxos de persones, mercaderies i capitals, de la qual depèn el seu futur.

3.3.4 El municipalisme dels propers anys haurà de desenvolupar actuacions amb l'objectiu de millorar la qualitat de vida quotidiana dels ciutadans; realitzar contínues inversions per a la millora del transport col·lectiu; continuar treballant per reduir la contaminació ambiental i els sorolls; crear "pulmons verds" en les àrees urbanes; adoptar una actitud positiva i integradora davant el

creixement de la immigració estrangera, són alguns dels reptes que es plantegen cada vegada amb més força als municipis. La possibilitat de tenir àmplies plataformes locals de govern per poder afrontar aquests i altres problemes és una necessitat del sistema polític, en especial de l'Estat del Benestar. L'enfortiment dels municipis permetria descarregar la tensió latent contra l'Estat i enfocar actuacions o serveis amb instruments situats a prop del ciutadà i adaptats a les demandes de les diverses zones.

- 3.3.5 La política és subsidiària de la societat, és a dir, no cal que intervingui quan la societat resol per si mateixa els seus problemes. I dins la política, la comunitat autònoma, nacionalitat, regió, "land" o estat federal, no ha d'intervenir quan el municipi o una altra institució local poden resoldre els problemes per ells mateixos. Seguint el principi, tampoc els governs federals o estatals haurien d'intervenir en la solució de problemes supramunicipals que les autonomies o regions poden solucionar. I a nivell europeu, les institucions comunitàries haurien de deixar als Estats tot allò que sigui possible que aquests resolguin segons les seves lleis, tradicions i cultura. Aquesta és la substància del principi de subsidiarietat, que troba el seu suport en la Carta Europea d'Autonomia Local i en el Tractat d'Unió Europea.

3.4 CATALUNYA I ESPANYA EN LA PERSPECTIVA EUROPEA

- 3.4.1 L'Europa federal tal i com l'hem definit és la gran oportunitat perquè Catalunya i els altres pobles d'Espanya i Europa puguin desenvolupar-se en plenitud i realitzar-se com a comunitats. La dimensió europea és l'espai on Catalunya pot desenvolupar totes les seves potencialitats. Catalunya ha de ser part activa en el procés de construcció d'Europa i exercir totes les possibilitats d'acció europea, tant a través de l'Estat, d'Espanya, com directament a través de la seva presència a l'Assemblea de les Regions i al Consell de Municipis i Regions, al Comitè de les Regions previst en el Tractat d'Unió Europea, i de la mateixa presència i projecció exteriors. En aquest sentit, i en la perspectiva del desenvolupament federalista de l'Estat de les Autonomies, cal potenciar decididament la conferència sectorial de coordinació Estat-comunitats autònomes per a la definició de la voluntat estatal en matèries comunitàries.
- 3.4.2 El repte que suposa la integració europea i el procés d'unitat europea dissenyat a Maastricht ha d'inspirar l'orientació política i de govern tant a nivell d'Espanya com de Catalunya: la política industrial, la política d'ensenyament i de formació tècnica i professional, la gestió del medi ambient, la política d'infraestructures, en definitiva tot allò que pot suposar un programa o pla estratègic per a Catalunya durant els propers anys ha de tenir com a objectiu immediat l'adequació al marc comunitari.

- 3.4.3 Catalunya ha de ser capdavantera en la política regional de la Comunitat i prendre la iniciativa en la cooperació entre regions europees, especialment en aquells camps que són definidors d'una política de desenvolupament i de progrés econòmic i social, com els de la cooperació industrial, mediambiental, del turisme, de l'intercanvi cultural i de la formació. L'atenció prioritària s'haurà de dirigir a la cooperació amb les nostres regions veïnes, i amb aquelles altres de similars característiques industrials. Aquesta cooperació amb determinades regions europees pot contribuir també a la projecció cultural de Catalunya, si bé cal també instar de manera directa les institucions europees polítiques perquè tinguin en compte les diferents realitats culturals, polítiques i lingüístiques de les diverses nacions i regions que s'integren a Europa.

En una Europa que ha canviat profundament en els darrers anys, que està veient com neix una nova realitat política plurinacional, moltes vegades d'una manera molt conflictiva, Catalunya dins el marc de l'Europa comunitària pot tenir un paper de referència, un cert paper capdavanter en la recerca de les vies d'estabilització, de les solucions integradores i a la vegada respectuoses de les diverses realitats nacionals.

- 3.4.4 A Espanya, el suport que rep el procés de construcció europea és molt ampli, encara que el Tractat de Maastricht ha obert també una certa discussió, si bé molt menor que la produïda en altres països europeus. El retrobament entre Espanya i Europa ha passat per dues fases ben diferents i entra ara en una tercera que demana un esforç renovat. En la primera fase, que abasta de la transició política a la incorporació a la CEE, Europa era un projecte de futur en el qual Espanya aspirava a participar, fet que es va aconseguir l'any 1986. En la segona fase, entre la incorporació a la CEE i l'entrada en vigor de l'Acta Única Europea, Espanya ha intentat que la seva pertinença a la Comunitat afavorís el creixement econòmic i la modernització del país, com així ha estat. Actualment, la relació entre Espanya i Europa entra en una tercera fase, marcada pel projecte plantejat a Maastricht. L'objectiu d'Espanya ha de continuar sent impulsar el creixement de l'economia i la modernització del país, per la qual cosa cal assegurar que en el període 1997-1999 serem entre els països que iniciïn la Unió Econòmica i Monetària. Per tal de tirar endavant amb èxit aquesta tercera fase cal crear a Espanya un consens que no defugí ni el debat ni la crítica, sinó que justament es consolidi a través d'aquests. El consens és necessari per prosseguir la integració comunitària en moments com els actuals, de menor creixement, amb tensions monetàries, amb discussions internes en alguns estats membres i amb diverses inestabilitats i conflictes propers a les fronteres comunitàries. El consens és desitjable també per aconseguir situar les nostres variables macroeconòmiques en els termes fixats pel Tractat de la Unió, per aconseguir la convergència.

3.4.5 Creixement i redistribució, polítiques comunes i subsidiarietat, més democràcia interna i iniciativa exterior, conformaran una Europa que ha de ser capaç de donar suport i desenvolupar un model de societat propi basat en un equilibri harmoniós de llibertat i democràcia, eficiència econòmica i solidaritat social. Aquesta Europa que volem els socialistes ha de comptar amb la participació activa d'Espanya formant part dels països capdavanters. Per això, cal aconseguir la convergència macroeconòmica amb els països més avançats, millorar la competitivitat microeconòmica dels nostres productes i serveis, i ampliar la solidaritat social. Aquest objectiu no respon a un ingenu fervor europeista, sinó al convenciment, en bona part ja comprovat durant els darrers anys, que això és possible, que és el millor per al conjunt d'Espanya i ho és sobretot per als ciutadans i ciutadanes econòmicament i socialment més dèbils. Podem guanyar el repte d'aquest final de segle, el repte de la Unió Europea, com ja hem guanyat reptes anteriors. L'esforç compartit del conjunt de la

societat i de les institucions que la representen té com a objectiu apropar el nostre nivell de vida al dels països més desenvolupats d'Europa i és, a més, una oportunitat històrica per ser entre aquells països que després d'aquest procés encapçalaran la Unió Europea.

3.4.6 Des del punt de vista del seu paper a Europa, però també pel balanç dels onze anys de govern, l'experiència acumulada pel socialisme espanyol apareix com un punt de referència per al conjunt del socialisme europeu. Després de la quarta victòria consecutiva, al juny de 1993, les mirades del socialisme europeu s'han dirigit cap a Espanya, i no per observar la pràctica d'una experiència governamental, sinó sobretot per compartir l'orientació de renovació que ha estat apuntada en els darrers temps. La voluntat decidida d'impulsar una profunda reflexió entorn de la renovació del missatge i de l'organització del socialisme democràtic, promoguda des d'un partit amb àmplies responsabilitats de govern, li atorga una importància encara més destacada.

4. RECUPERAR LA POLÍTICA, ENFORTIR LA DEMOCRÀCIA

4.1 ALLUNYAMENT CIUTADANS-POLÍTICA

- 4.1.1 En els darrers temps s'ha accentuat la desconfiança o l'allunyament dels ciutadans envers el seu sistema polític. El "malestar democràtic" que descobreixen els sondatges mostren la insatisfacció amb el funcionament dels sistemes democràtics, a mesura que s'estén entre els ciutadans la impressió que la seva opinió compta poc o gens a l'hora de decidir sobre els afers públics, que són gestionats per una estructura hipertrofiada que es regeix per les seves pròpies lleis i que és impenetrable per als ciutadans.
- 4.1.2 Sens dubte, la desaparició de "l'enemic exterior" enfront del qual la democràcia s'afirmava com un sistema indiscutiblement superior, tant del punt de vista ètic com funcional, pot ajudar a entendre aquest malestar; però també el fet que el ciutadà tingui la sensació que se li demana el seu concurs per tal de legitimar democràticament "a posteriori" en l'àmbit de l'estat nacional decisions oligàrquiques adoptades transnacionalment.
- 4.1.3 La concepció que avui els representants polítics, en la pràctica totalitat de països europeus, són més representants de partits que de la societat, que estan més atents a les direccions dels partits i als passadissos del poder que no a les persones que representen, és un dels elements importants de l'allunyament dels ciutadans de la política, un dels elements que no s'inscriu en la política democràtica del futur. Igualment s'evidencia un allunyament entre les institucions representatives, les institucions parlamentàries, entre el que fan els parlaments, entre els problemes i preocupacions que expressen i la seva capacitat de representar de manera efectiva els problemes i les preocupacions dels ciutadans, de connectar realment a través dels mecanismes adequats amb els ciutadans als quals representen.
- 4.1.4 L'única sortida per a aquest problema no és menys democràcia, sinó més democràcia. Més obertura a la societat, més pluralisme, més transparència i comunicació amb els ciutadans.

4.2 LA "QUESTIÓ MORAL"

- 4.2.1 La corrupció política, el problema de la deslegitimació de la representació dels partits afecta tot Europa i també afecta el nostre país. Possiblement l'especificitat de la

qüestió moral al nostre país, com a conseqüència del cicle democràtic que va començar l'any 1977, ens permet una reacció en un estadi de les coses millor o menys dolent del que hi ha en altres països del nostre entorn. Però cal afirmar que la deshonestedat política, la deshonestedat dels polítics, és una qüestió moral, i aquesta constitueix un aspecte fonamental de la necessària reforma de la política.

- 4.2.2 L'allunyament del ciutadà i la política, i la qüestió moral estan fent sorgir, d'una forma molt marcada per la societat mediatívica en què vivim, una nova ètica en la nostra societat pel que fa als afers públics. Aquesta nova ètica té un component eminentment positiu perquè és una ètica de revolta contra el poder, antijeràrquica i igualitària, que no tolera l'excepcionalitat o l'exoneració de responsabilitat per part dels poderosos, que tendeix a resituar els governants com a administradors o servidors de la cosa pública. Es tracta d'un component que connecta amb la tradició del socialisme, el qual ha estat sempre una revolta moral contra el poder, la corrupció, l'abús, l'explotació, l'opressió des del poder.
- 4.2.3 Però aquesta nova ètica pública que està sorgint en la nostra societat té també una empremta individualista, cínica, d'allunyament de la cosa pública que dissol el concepte de ciutadania fent d'aquesta un conjunt de ciutadans aïllats o a vegades insolidaris sobre la base d'un leiv motiv, "drets sí, però deures no". Enfront d'això cal recuperar la dimensió moral de l'actuació política del socialisme democràtic. I també cal l'extensió, la impregnació, el gruix d'un sistema de valors, de l'aprofundiment d'aquests valors en una cultura que fa que determinades coses no puguin passar perquè la mateixa societat està immunitzada perquè passin, perquè la mateixa societat s'ha educat en la tradició d'uns valors, d'una ètica de les obligacions, d'una ètica de la responsabilitat necessària per complementar l'ètica del compromís o l'ètica de la denúncia.

- 4.2.4 La deshonestedat política és una contaminació corrosiva, en gran mesura a causa de la irresponsabilitat política i moral dels partits. Una acció de sanejament hauria de preocupar-se de reconstruir els marges de la responsabilitat, a partir de noves regles institucionals (responsabilitat externa) i de regles més pròpiament morals (responsabilitat interna).

- 4.2.5 Les noves regles institucionals haurien de tendir a reduir la presència social abusiva dels partits, que s'haurien de limitar a les tasques de formació i informació i deixar de ser empreses de producció; ampliar el control sobre els partits, que s'haurien de sotmetre més a un escrutini públic del seu funcionament, de la seva estructura, del seu finançament; canviar la naturalesa dels partits, de màquines de gestió i distribució de poder, dirigides per una casta professional tancada, a empreses d'impulsió, producció i difusió de poder per al conjunt de la societat.
- 4.2.6 Les regles morals individuals es mouen en el terreny de la correcció i la responsabilitat personal, de la "consciència" del polític. Es tracta d'una reorientació cultural i moral, d'una "recuperació moral", d'una reducció de la clivella que s'ha anat obrint, en la base de la nostra societat, entre l'ètica dels resultats i l'ètica dels valors. Només recuperant les seves característiques ètiques originals, de les quals deriven els seus valors —de llibertat, d'equitat, de solidaritat— l'esquerra pot recuperar la seva força i resoldre la crisi d'una societat que, en la indiferència de la política, ha perdut el seu sentit de l'equilibri.

4.3 LA PARTICIPACIÓ DEMOCRÀTICA

- 4.3.1 El nostre sistema democràtic assegura, en principi, mecanismes i procediments suficients per a la participació dels ciutadans en la formació de la voluntat política global i en l'elecció dels òrgans de representació popular i dels de govern que se'n deriven. La Constitució de 1978 i les lleis posteriors que la desenvolupen configuren un dels blocs legislatius més complets i avançats dels vigents en el nostre entorn social i geogràfic, pel que fa al foment i la protecció dels drets bàsics de participació democràtica. Això no obstant, hi ha una àmplia coincidència d'opinions entorn a les insuficiències o defectes dels actuals mecanismes de participació als que es responsabilitza, parcialment, del creixent fenomen de separació entre ciutadans i política democràtica.
- 4.3.2 En efecte, el consens que va presidir la redacció de la Constitució té com a reflex un sistema electoral de caràcter proporcional basat en llistes tancades de partit o coalició, aplicat de manera uniforme als diversos nivells institucionals, un poder legislatiu amb clara preeminència del Congrés de Diputats sobre un Senat reduït a òrgan de segona lectura, i un sistema de partits que quasi exclou el bipartidisme tot permetent, d'altra banda, la presència de partits d'àmbit de nacionalitat o regió. Es confia, també, al poder legislatiu resultant d'aquests criteris la responsabilitat d'elegir, totalment o parcialment, els òrgans directius bàsics del poder judicial i de tot un seguit d'institucions cabdals per al funcionament de la democràcia: des de la televisió pública fins al Tribunal Constitucional, des del Tribunal de Comptes al Consell Econòmic i Social o el Consell General d'Universitats.
- 4.3.3 Els partits polítics tenen, doncs, un paper central i quasi únic en els processos de formació de la voluntat democràtica i en la seva canalització cap a les diverses institucions de govern. Aquest fet, juntament amb l'adopció del model de llistes tancades i bloquejades, atorga una especial responsabilitat als òrgans de direcció interna dels partits, lògicament investits d'un alt poder de decisió als efectes de selecció de representants i de cobertura de càrrecs públics, seguint procediments d'escassa visibilitat i comprensió per a la majoria de ciutadans i, a vegades, difícilment encaixables en el principi constitucional d'obligat funcionament democràtic dels mateixos partits polítics.
- 4.3.4 D'aquesta manera, un model de participació i representació dissenyat per donar confiança i estabilitat a la recent democràcia espanyola ha anat convertint-se en un dels motius d'allunyament i desconfiança dels ciutadans en relació amb el conjunt del sistema de partits i d'institucions de govern, parlamentàries i representatives en general. Avui, malgrat la relativa joventut de la nostra democràcia, comença a ser necessari el plantejament de determinats canvis o innovacions en diversos punts del sistema. Per recuperar tota la credibilitat inicial, per donar tota la força a una democràcia que la necessita per afrontar els reptes d'una societat complexa i desenvolupada, cal impulsar noves vies de participació dels ciutadans, nous models de comportament i visibilitat en el conjunt del sistema de representació i decisió, nous mecanismes de relació entre representants i representats, entre administradors i administrats.
- 4.3.5 El nostre mot d'ordre pel que fa a la participació democràtica ha de versar sobre el concepte de "proximitat". Hem de promoure amb imaginació, audàcia i tenacitat totes les possibilitats, totes les escales per acostar els ciutadans als polítics i a les institucions representatives. Aquesta proximitat s'ha d'entendre en sentit físic (presència i contacte al llarg del territori), però sobretot des del punt de vista de la comprensió real de les característiques, complexitats i regles del joc del procés polític democràtic per a un nombre creixent de ciutadans formats i informats. Transparència, accessibilitat, claredat, simplicitat són conceptes que haurien d'anar sempre associats al de proximitat, i el combat per fer-los cada dia més reals serà una de les tasques fonamentals en la propera etapa.
- 4.3.6 La reforma del Senat per transformar-lo en la cambra de representació territorial que doni sosteniment real a l'evolució federal de l'Estat de les Autonomies, ha fet ja els primers passos, però potser caldrà plantejar la reforma constitucional que permeti extreure'n totes les possibilitats. Aquest procés, per si mateix, contribuirà significativament a donar tot el sentit al joc polític de les institucions representatives de primer rang i, molt important per nosaltres, ajudarà a la millor comprensió del paper dels parlaments i governs autonòmics, estimulant, per tant, la participació i l'interès en els respectius processos electorals.
- 4.3.7 El sistema electoral que s'aplica amb lleugeres variants a les eleccions per al Congrés dels Diputats, per a la majoria de parlaments autonòmics i per a les eleccions

municipals ha posat de relleu totes les seves virtuts però també tots els seus límits. Sembla que ha arribat el moment d'introduir modificacions i novetats significatives que ens permetin avançar en la direcció correcta, enfortint la democràcia tot fent-la, precisament, més participativa. Per als parlaments català, inicialment, i espanyol, en un segon moment, caldrà debatre i aprovar amb el màxim consens possible un nou sistema electoral, semblant al de l'Alemanya federal que, conservant la funció de representació de projectes polítics globals, permeti l'elecció d'una part dels diputats molt més lligats al territori a partir de circumscripcions petites i personalitzades.

- 4.3.8 En el cas dels ajuntaments, la reforma hauria de tendir a reforçar la capacitat gestora i executiva de les institucions més properes al ciutadà, més subjectes al control directe de la seva acció política i molt sovint sotmeses a un obstruccionisme sistemàtic, possible per l'excessiu parlamentarisme derivat de l'actual Llei Electoral. En la realitat dels nostres pobles i ciutats això ha donat com a resultat els fenòmens de transfuguisme, de bloqueig i paràlització de l'acció de govern, de desprestigi, en definitiva, de l'acció política local, la més sensible, per propera, a l'observació crítica dels ciutadans. L'elecció de l'alcalde amb sistema majoritari simple en els municipis més petits i l'atribució de majories de govern al partit més votat en la resta de casos serien probablement mesures suficients per redreçar aquesta situació.
- 4.3.9 El debat sobre la participació democràtica no pot limitar-se a les lleis electorals o a determinades reformes

institucionals. Ha d'entrar en la consideració de les formes i procediments de l'acció parlamentària i de govern, incloent-hi qüestions com la seva localització al llarg del territori o la presència normal de ciutadans i portaveus d'interessos legítims en debat directe amb els representants polítics o del govern. De la mateixa manera, haurem d'actualitzar els conceptes de representant popular i de càrrec públic redefinint el seu status, dedicació, règim de compatibilitats, conjunt de drets i deures, etc. Qüestions com la professionalització total o parcial dels càrrecs públics i de representació, la transparència patrimonial, la possible limitació del temps màxim d'ocupació de càrrecs, hauran de ser debatudes obertament i potser serà convenient buscar vies d'experimentació i comprovació que ens ajudin a formar criteris de general aplicació.

- 4.3.10 Finalment hi ha un últim aspecte, tant o més important que tot l'anteriorment esmentat: la qüestió de la participació democràtica no pot separar-se de la necessària i urgent reforma de les estructures, mètodes i normatives dels aparells públics en tots els seus nivells administratius, jurídics i operatius. Només una realitat profundament renovada del sector públic farà possible un sistema democràtic reforçat per la confiança activa de la majoria dels ciutadans i capaç de mantenir el diàleg cara a cara amb els poders reals però no democràtics (econòmics, socials, culturals) que, altrament disposarien de total impunitat per imposar els seus dissenys a la societat i per fer-los avalar a un sistema democràtic debilitat i sense contingut real.

5. ELS INSTRUMENTS: PARTIT I SOCIETAT

5.1 CAP A UN NOU MODEL DE PARTIT

- 5.1.1 Sense partits polítics no hi ha democràcia. Aquesta fràgil agrupació d'homes i dones que comparteixen valors i objectius, que representen sectors i grups socials més o menys amplis, que formulen propostes i projectes per dirigir l'evolució social en una determinada direcció, que seleccionen i promouen líders i representants públics, és absolutament indestruïble del caràcter democràtic d'una determinada societat. Això implica acceptar igualment el risc permanent que comporta la degradació, insuficiència, debilitat o mal funcionament dels partits polítics. La democràcia no es pot permetre aquest luxe: els mals dels partits es traslladen, contaminen, el conjunt del sistema democràtic. Aquesta evidència és particularment certa pel que fa als partits democràtics d'esquerres. Els partits de les dretes conservadores acostum a ser estrictes agrupacions formals per a la defensa d'interessos, ja no personals o socials sinó econòmics o de posicions de poder, que requereixen un aval democràtic que els doni legitimitat social, i no tenen especial preocupació pel partit entès com a espai comú de reflexió, debat i proposta.
- 5.1.2 En l'última dècada, i de forma especial des de 1989, la majoria de partits socialistes democràtics d'Europa pateixen problemes més o menys greus d'estabilitat interna i de manteniment de la confiança dels electors. Per un reflex de tancament i autosuficiència, per l'efecte de l'esfrondament de la ideologia i la realitat social dominant a l'Est d'Europa, però també per manca d'adaptació a les noves demandes i característiques de la societat de benestar generada per l'etapa de creixement econòmic sostingut que va seguir a la Segona Guerra Mundial, sota la direcció política, en molts casos, dels mateixos partits socialdemòcrates. Al nostre país tot ha anat més ràpid. Després de quinze anys de democràcia i potser, en part al menys, per la manca d'entrenament democràtic i pels vicis arrelats durant quaranta anys de franquisme, pràcticament tots els partits significatius han passat per crisis, divisions internes i processos de desprestigi lligats al comportament d'un o altre dirigent, molt sovint en relació amb la qüestió del finançament del mateix partit o a la defensa d'interessos personals incompatibles amb la funció de representació d'interessos col·lectius.
- 5.1.3 Per a un partit que vol continuar sent el portaveu i defensor dels valors que han inspirat el socialisme

democràtic, llibertat-igualtat-justícia, és essencial adaptar-se a les exigències d'una societat desenvolupada i complexa que tendeix a la fragmentació i multiplicació d'interessos legítims però parcials, al mateix temps que pateix un procés d'uniformització propiciat per l'aparent igualitarisme del consumisme massiu i pel paper cada cop més important dels mitjans de comunicació, que imposen nous models de comportament basats en l'individualisme insolidari i nous valors socials associats, molt sovint, a pràctiques violentes, racistes o sexistes.

- 5.1.4 En aquest context, serà determinant per a l'evolució cap a una societat europea de plenitud democràtica i de benestar consolidat, la capacitat dels partits socialistes per elaborar de forma oberta, participativa i operativa, la proposta de construcció de l'Europa política, de model de societat, de desenvolupament econòmic, d'integració dels nous ciutadans procedents de tercers països, de nova relació entre Estat i societat civil. Definir la millor síntesi de representació dels interessos col·lectius per sobre dels particulars, fer-la entenedora i assumida per un nombre creixent de ciutadans lliures i sobirans, és, doncs, el primer objectiu d'un partit de progrés que vulgui estar a l'altura del que demanen els temps i és condició necessària per a l'existència d'un sistema democràtic capaç d'enfrontar-se amb èxit als reptes del segle XXI.

5.2 EL PSC, CAPDAVANTER DE LA RENOVACIÓ

- 5.2.1 El PSC, com tot el socialisme espanyol, ha iniciat un debat general sobre la renovació del partit que, partint de les premisses anteriors, es proposa donar un fort impuls democràtic al funcionament intern i obrir el partit a la societat per fer-lo més representatiu dels interessos de la majoria dels ciutadans i, al mateix temps, més eficaç en la seva defensa. Es tracta, certament, d'un imperatiu dels mateixos ciutadans i d'un compromís assumit en l'últim període electoral.
- 5.2.2 La relació de mancances, defectes i riscos que, moltes vegades per generalització excessiva, s'atribueixen als partits, és llarga i significativa: acumulació de poder de decisió en els òrgans de direcció i, encara pitjor, en els aparells burocràtics, limitació dels drets reals de les minories, pèrdua dels hàbits de la llibertat d'expressió, restriccions als drets d'associació interns,

garanties processals insuficients. Altres crítiques es dirigeixen a la funció directiva o gestora de les institucions públiques que, molt sovint, són vistes com subordinades i patrimonialitzades pels partits polítics i, altres vegades, com excessivament autònomes en relació amb la teòrica funció d'orientació estratègica que correspon a les forces polítiques. La conseqüència és, també, prou clara i, si fos totalment certa, molt greu: no es realitza correctament la funció essencial d'intermediació entre societat civil i Estat, garantia última de l'estabilitat democràtica.

5.2.3 La nostra obligació és no acceptar acríticament aquest diagnòstic, tan sovint exagerat i manipulat pels sectors que consideren la democràcia un destorb als seus projectes de dominació social i política. Ben al contrari, hem de mostrar amb claredat i contundència els beneficis i fruits positius que es poden comptabilitzar en l'haver dels partits polítics i del sistema democràtic en el seu conjunt, i fer-ho simultàniament a la posada en marxa dels mecanismes de renovació i correcció que sorgeixin del nostre debat democràtic.

5.2.4 Una primera qüestió a resoldre és la resposta concreta i operativa que hem de donar al principi generalment admès d'obertura del partit a la societat. Cal mencionar aquí, almenys, tres línies d'acció:

a) Introduir la figura del votant-simpatitzant que, amb les degudes garanties estatutàries i de registre personalitzat, podrà prendre part, en igualtat de drets amb els afiliats, en alguns processos de deliberació i presa de decisions, així com en procediments d'elecció d'òrgans directius del partit i de selecció de candidats per concórrer en nom del partit a determinats càrrecs públics.

b) Impuls decidit a l'establiment de relacions de coordinació, cooperació i diàleg amb tots els col·lectius, associacions i grups de ciutadans que han d'integrar, amb el partit com a eix vertebrador, un ampli moviment polític i social progressista.

c) L'activitat política és visualitzada pel conjunt de ciutadans a través del filtre dels mitjans de comunicació. Cal un esforç d'adequació de la comunicació política a les característiques i potencialitats de la moderna societat mediàtica, sense renunciar a l'autenticitat i integritat dels nostres missatges, però sense oblidar que la política democràtica ha de competir, en aquest sentit, amb molts altres àmbits d'activitat social i personal que ofereixen formes i continguts comunicacionals molt més atractius. Si volem trencar la passivitat política que domina en amplis sectors de la societat haurem de trencar també determinats tabús i rigideses del nostre llenguatge habitual en la relació amb els ciutadans.

5.2.5 La nostra Constitució ho exigeix i els nostres Estatuts ho consideren amb rigor i detall: la democràcia interna és indissociable de la mateixa existència d'un partit socialista com el nostre. L'experiència dels últims quinze anys així ho demostra i hem de sentir-nos

orgullosos dels procediments i mecanismes de participació democràtica que hem anat posant en pràctica al si de les nostres organitzacions, especialment si fem la comparació honesta amb les realitats més properes del nostre entorn polític, tant a la dreta com a l'esquerra. Però això no ens estalvia, avui, iniciar d'una tasca profunda de reforçament i aprofundiment de la democràcia interna que sigui, precisament, garantia de reconeixement, respecte i suport per a una majoria de ciutadans. Bona part d'aquest esforç de democratització hauria de ser recollit per una nova legislació sobre partits polítics fruit del debat general que la nostra experiència propiciarà.

5.2.6 Si revisem tots els àmbits d'aplicació de la democràcia interna hi trobarem, probablement, millores i possibles innovacions. Així, haurem de referir-nos als mecanismes de participació dels afiliats en els processos de decisió i elecció de càrrecs, reforçant la pràctica habitual del vot individual i secret o regulant la possibilitat de referèndums interns per a situacions molt específiques. De la mateixa manera, caldrà protegir el dret a la informació, implantant mecanismes d'accés i difusió de la informació rellevant i el dret a la llibertat d'expressió, promovent la creació d'una cultura de debat obert i sense traves reglamentaristes.

5.2.7 Igualment, amb independència dels criteris i normes bàsiques d'organització que després comentarem, caldrà assegurar el pluralisme intern i l'aprofitament exhaustiu de les capacitats de reflexió, debat i proposta que el nostre partit genera. Això s'ha de traduir en la introducció d'innovacions significatives en la pràctica del dret d'associació amb el foment de l'aparició de corrents, clubs d'opinió, grups de suport a propostes programàtiques o a candidats. Es tractaria, lògicament, d'agrupacions registrades i totalment transparents, sense drets específics de participació política interna, però que podrien omplir un paper molt necessari d'elaboració, difusió i debat de propostes d'acció i concepció polítiques a tots els nivells, a més d'enriquir els processos d'obertura a la societat gràcies al seu caràcter mixt i flexible.

5.2.8 L'exercici de tots aquests drets bàsics dels afiliats ha de quedar absolutament assegurat i protegit per mitjà de la independència plena dels òrgans reguladors de conflictes interns, tal com ja succeeix actualment, però serà convenient introduir figures equiparables a la del síndic de greuges, així com la deguda implantació d'un sistema de garanties jurisdiccionals que completin i perfeccionin el conjunt de mecanismes de contrapès i equilibri entre els diferents òrgans directius i els afiliats i simpatitzants.

5.2.9 L'elecció dels òrgans directius del partit i la selecció de candidats per concórrer als diferents processos electorals en nom del partit són els escenaris de major rellevància política i de més intensa projecció externa. És lògic, doncs, que es plantegin per a aquestes situacions procediments específics de participació i

decisió. Caldrà delimitar els casos de possible aplicació del sufragi universal, l'eventual celebració d'eleccions primàries obertes als votants-simpatitzants registrats, l'existència pública i temporal de grups de suport a un o altre candidat. En el mateix sentit, convindrà actualitzar la regulació sobre les funcions i mètodes de treball de les comissions de llistes, d'especial aplicació en els processos d'elaboració de llistes tancades i ordenades com les que exigeix el nostre sistema electoral.

5.2.10 Aquest conjunt de reformes i novetats en la vida interna del partit ha d'incloure també una nova consideració de la figura del dirigent polític en les seves diverses funcions i nivells. Des dels criteris d'incompatibilitat, que ens ajudaran a definir les fronteres de dedicació i els graus de professionalització que demanem als nostres dirigents i representants, fins a la qüestió de la transparència dels seus ingressos i patrimonis personals, els mecanismes de renovació parcial obligatòria d'organismes de direcció, o la possibilitat de limitar els mandats d'exercici d'un determinat càrrec intern o de representació popular.

5.2.11 Aquesta discussió no pot fer abstracció de la necessitat de generar i mantenir liderats polítics estables que compleixen una funció difícilment substituïble de personalització del nostre missatge polític, imprescindible des del punt de vista comunicacional, i de referència col·lectiva per al conjunt d'electors i ciutadans.

5.2.12 El procés de renovació que hem iniciat no pot aturar-se en la preocupació per la democràcia interna. Si volem un sistema democràtic sòlid i estable que obtingui el respecte i el suport dels ciutadans, al mateix temps ha de ser respectat pels poders reals, quasi sempre no democràtics, que tendeixen a condicionar, imposar i controlar l'evolució de les societats en funció d'interessos econòmics, però també socials, culturals o ideològics contraris, molt sovint, a les aspiracions de progrés, llibertat i justícia que nosaltres representem. Això vol dir institucions de govern i de representació popular reconegudes com la millor expressió de la voluntat real dels ciutadans, vol dir una justícia propra i accessible i vol dir també partits polítics forts, plurals, d'àmplia cobertura social, capaços de recollir, sintetitzar i convertir en acció política i de govern tota la riquesa d'aspiracions, propostes i demandes que sorgeixen de la societat civil.

5.2.13 L'estructura organitzativa del partit, el seu funcionament ordinari ha d'estar a l'alçada d'aquests reptes. L'estructura territorial del partit ha de continuar sent la columna vertebral de l'acció política i de la relació amb la societat, així com el mètode normal d'enquadrament d'afiliats i d'exercici dels drets polítics bàsics, però ha arribat l'hora de donar l'impuls definitiu i el reconeixement polític intern imprescindible a les estructures sectorials o de projecte. Tot evitant de caure en els riscos del corporativisme generador d'insolidaritat,

hem de saber donar cabuda a les aportacions de professionals i grups socials determinats que només amb estructures pròpies d'acció i representació s'integraran positivament en el conjunt de l'acció política del partit.

5.2.14 Aquest procés de reforma sectorial ha de materialitzar-se en el doble vessant polític i organitzatiu. Sobre la base de la pluralitat de solucions adequades a situacions molt diferents en cada cas, s'haurà d'articular un augment substancial de la seva influència en l'elaboració i la pràctica política del Partit. Les organitzacions sectorials hauran de reunir determinades característiques bàsiques de clara definició dels seu àmbit d'actuació, d'adaptació estructural a les realitats socials que les justifiquen i de capacitat d'influència real sobre les qüestions de fons plantejades. Amb diversos graus de complexitat orgànica, seran vehicle normal de participació en la vida política interna del Partit, en condicions d'igualtat, pel que fa a drets i deures individuals i col·lectius, amb les organitzacions territorials.

5.3 CIUTADANS, SOCIETAT I PARTIT

5.3.1 El partit socialista ha de ser l'escenari natural per a la recerca i l'experimentació de solucions a algunes de les grans qüestions de fons de la nostra societat: la construcció de la igualtat real home-dona, la incorporació dels joves a la política democràtica activa amb assumpció plena de tasques de direcció i responsabilitat, la difusió de la nova cultura ecològica que ha d'impregnar tota la nostra ideologia, la integració social i política, en peu d'igualtat, dels immigrants d'altres països. Això implica l'adopció de mesures concretes i la pràctica sistemàtica de nous models de decisió i representació pel que fa al tractament d'aquestes qüestions.

5.3.2 El conjunt de les organitzacions del partit ha de veure's també en condicions d'adaptar-se a les realitats i demandes de l'entorn social en què es mouen. Simplificació dels estatuts interns, flexibilitat de les estructures territorials i sectorials de cada nivell i major autonomia de decisió política en els àmbits respectius han de ser característiques comunes del partit renovat i, en un sentit, també federalitzat.

5.3.3 Els partits polítics són el centre de gravetat del sistema democràtic, però no poden pretendre substituir la complexitat, la riquesa associativa, la capacitat d'intervenció que la mateixa societat genera per si mateixa. Ben al contrari, el partit ha de restar obert i atent a les indicacions, demandes i propostes que el teixit social i els ciutadans fan arribar regularment al conjunt d'institucions democràtiques i ha de tornar a la societat els resultats en forma de qualitat de vida, benestar social i pedagogia per fer més entenedor el procés democràtic en tota la seva complexitat, limitacions i possibilitats. Per aconseguir-ho, el partit ha de ser tenaç en la construcció de ponts de diàleg i col·laboració amb les associacions, sindicats, grups i ciutadans

actius, molt especialment amb els moviments de voluntariat, imprescindibles en la lluita per la integració social i la consecució de graus més elevats de solidaritat i justícia.

5.3.4 La relació entre política democràtica i sistema educatiu és una qüestió cabdal per al nostre futur. És a les escoles, instituts i universitats on es produeix l'aprenentatge social bàsic, el que genera i consolida, o malmet, valors, ideologies i comportaments. Per això es converteix en prioritari el debat sobre com han de ser-hi presents les formes i continguts dels principis, normes i criteris que componen una societat democràtica: educació cívica i moral, consciència de solidaritat, generositat i responsabilitat social. Sembla clar que no podem sentir-nos satisfets de la situació actual en aquest terreny i estem obligats a posar sobre la taula noves iniciatives i propostes que es transformin en processos reals d'avenç i millora. El major nombre de professionals i ciutadans possible ha de participar en aquest debat, i el nostre partit ha de ser el catalitzador i impulsor de les reformes i canvis a introduir.

5.3.5 L'impuls de les estructures sectorials del partit només té sentit si, al mateix temps que enriqueix la participació i la democràcia internes, és capaç de crear vincles estrets de cooperació, debat i, si cal, canalització de conflictes, amb els grups i sectors de la societat de què són reflex. Una de les missions bàsiques serà fer arribar a cada sector social i professional els nostres plantejaments i criteris de fons, que volen defensar l'interès general per sobre dels específics, i que han de ser sempre presents en les propostes i demandes d'uns i altres grups o sectors particulars.

El Partit reconeix així el canvi profund operat en el protagonisme i les característiques dels moviments socials, s'allunya de qualsevol temptació monopolista i s'adreça al conjunt de ciutadans, grups i moviments amb què vol compartir un ampli i ambiciós procés de transformació social. Aquest nou model es basa en el mutu i ple respecte de l'autonomia pròpia i en la cooperació més franca i oberta.

5.3.6 Les relacions del partit amb el món econòmic també han de veure's enriquides per nous criteris i mètodes de treball. La nostra tradicional relació privilegiada amb els grans sindicats progressistes s'ha de mantenir i potenciar, però des de bases renovades de separació clara de papers i amb absolut respecte per les respectives funcions i responsabilitats. Caldria, segurament, iniciar un debat conjunt sobre el paper dels sindicats, per tal confirmar l'actual model reivindicatiu i de serveis, o bé per evolucionar cap a models de més implicació en l'organització dels processos de producció i en la consecució de l'òptim social a llarg termini per sobre de les visions més immediatistes. En particular, serà molt necessària la consideració de línies d'acció que tinguin en compte la internacionalització dels processos productius i de distribució de béns, les repercussions ecològiques dels models industrials vigents i els grans

moviments migratoris que, sens dubte, caracteritzaran l'evolució social i econòmica dels propers anys.

5.3.7 En el mateix sentit, convé revisar urgentment les nostres actituds i pràctiques en la relació amb els empresaris i amb els moviments cooperatius i d'economia social. Es tracta de consolidar un esforç que hem iniciat en els últims temps per convertir en normals i positives les relacions amb els creadors de riquesa, considerant-los aliats en el combat pel progrés i el benestar, tot traçant una línia divisòria molt clara amb els que tenen com a única llei l'enriquiment accelerat i l'especulació financera.

5.3.8 El paper dels mitjans de comunicació és essencial per al desplegament de totes les potencialitats de la democràcia. És, doncs, fonamental que la relació entre institucions polítiques, de partit o de govern, i mitjans de comunicació es basi en la més absoluta llibertat d'expressió acompanyant la més rigorosa objectivitat i la imprescindible funció pedagògica que només ells poden dur a terme. Combatre els riscos del sensacionalisme i el periodisme groc, generar un creixent clima de diàleg i de transparència, aprofitar al servei de la democràcia la immensa capacitat d'intermediació i amplificació que els mitjans ens ofereixen. Aquests serien els objectius mínims que ens obligaran també a un esforç de modernització i adaptació del nostre llenguatge habitual de comunicació amb els ciutadans, si volem que els mitjans ens entenguin correctament i puguin desenvolupar amb tota llibertat i eficàcia la seva pròpia tasca d'interpretació, crítica i difusió. Seria convenient, en aquest sentit, l'existència d'algun escenari compartit de debat i proposta on institucions polítiques i mitjans de comunicació poguessin ajustar i millorar les respectives, mútues i necessàries contradiccions i col·laboracions.

5.3.9 En el nostre panorama institucional, els partits polítics, com a conseqüència lògica de les lleis electorals i del paper atribuït als òrgans legislatius i executius per la Constitució, tenen un paper addicional de selecció i nomenament de càrrecs directius i representatius en nombrosos organismes extragovernamentals, com és el cas de televisions estatals i autonòmiques; consells superiors del món educatiu i de justícia, òrgans de control econòmic, etc. Convindria modificar aquesta situació en el sentit de despartiditzar els procediments actuals per guanyar credibilitat davant els ciutadans i autonomia davant el conjunt de poders lligats a la representació proporcional de les forces polítiques. Això és especialment urgent pel que fa als òrgans directius de la televisió pública, que ha de trobar el seu espai natural de reconeixement i respecte ciutadà, més en l'evidència d'una gestió transparent i independent que en la batalla de la competitivitat extrema amb les televisions privades.

Ponència marc (2)

PER UN NOU PROGRAMA CATALANISTA

**Un projecte federalista per a l'autogovern i per als
Ajuntaments de Catalunya**

“Catalunya no és solament —com voldrien alguns— la geografia i la història passada. És, sobretot, aquest deler regenerador que s’encomana a tots els homes que hi viuen, és a dir, aquesta voluntat d’història futura. No és la història que ens han contat, sinó la història que nosaltres volem escriure. No és el culte als morts, sinó el culte als fills que encara han de venir.”

Rafael Campalans

1. INTRODUCCIÓ

- 1.1. Catalunya neix com a nació moderna a redós de la revolució liberal, la industrialització i el renaixement de la vida urbana —el seu sistema de ciutats—. Aquestes característiques han donat al moviment catalanista un component central d'inspiració en el programa de la modernitat, la democràcia política i la participació decisiva en la democratització d'una Espanya plural, generalment formulada com a federal.

La lluita per l'Espanya democràtica ha estat i és la condició inseparable de la lluita per l'autogovern de Catalunya. Així, mateix només una Espanya que reconegui la seva pluralitat nacional és viable com a projecte democràtic.

- 1.2. Des de les primeres formulacions del catalanisme, el federalisme n'ha estat el corrent polític majoritari. El federalisme vol fer compatible unió i llibertat a partir del reconeixement de la diversitat. Suposa una concepció de la construcció de l'Estat de baix a dalt, societarista (predomini de la societat sobre l'Estat) i municipalista (els municipis com a instància intermèdia entre les aspiracions concretes dels individus i l'abstracció dels Estats), i es contraposa al model jacobí, inspirat en idees generals de valor universal implantades de dalt a baix, estatalistes. Aquesta concepció bàsica ha impregnat tots els corrents polítics dels liberals als llibertaris.

Això no obstant, les transformacions socials i culturals de l'industrialisme a mitjan segle XIX provocaren a tot Europa una reacció romàntica historicista i neomedieval, que volia trobar l'ànima nacional en la tradició, que volia eludir els formidables canvis culturals de l'època encadenant l'ànima nacional al passat. Tanmateix, això no va impedir que en les seves formulacions majoritàries tant al segle XIX com al XX el catalanisme tingués un component predominantment democràtic i de progrés, reformador i modernitzador. Aquestes són característiques comunes al conservador Prat de la Riba i als esquerrans Macià i Companys.

La crisi mundial d'entreguerres, però, desembocà a Espanya en la Guerra Civil i la victòria dels qui s'arregleraren amb la contrarevolució rera les banderes del feixisme, el neocentralisme espanyol i el confesionalisme que desembocà la dictadura més llarga de la nostra història moderna i l'intent més radical de liquidació política i cultural de Catalunya.

- 1.3. El PSC, hereu del moviment federal, del Front de la Llibertat de Josep Rovira i Pallach, del moviment democràtic i del moviment obrer, del corrent històricament majoritari del catalanisme, neix directament de la lluita contra la dictadura i de la resistència obrera, nacional i cultural del MSC i del FOC i de la històrica FC-PSOE. El reconeixement d'aquest protagonisme resistent explica el resultat electoral obtingut el 15 de juny de 1977 per les forces d'esquerra a Catalunya.

- 1.4. La mobilització formidable del poble de Catalunya, encapçalat primer per les instàncies polítiques unitàries (Assemblea de Catalunya) i després pels partits victoriosos el 15 de juny de 1977, desembocà en el retorn del President Tarradellas, el restabliment de la Generalitat i l'obertura del procés federalitzant espanyol —Constitució 1978 - Estatut 1979—. Comença llavors una fase inèdita de la història d'Espanya en la qual s'ha desenvolupat un model de matriu federal: democràcia política consolidada, reconeixement de les nacionalitats i la seva institucionalització, l'Estat de les autonomies.

- 1.5. Aquest model, conduït pel PS des de 1982, guanya terreny i es consolida, fins al punt d'haver estat ser acceptat per la centralista dreta espanyola, i rep el suport del poble de Catalunya una i altra vegada en les successives convocatòries electorals. En canvi, a partir de 1980, entorn del govern de Catalunya s'ha anat desenvolupant des de CDC, i amb el suport de la democràcia cristiana catalana, un moviment nacionalista de matriu conservador i populista.

- 1.6. En el període de la transició, CDC apareixia com una força centrista on s'agrupaven liberals com Trias Fargas, amb sectors autoproclamats socialdemòcrates, sectors catòlics refractaris a la democràcia cristiana oficial i nacionalistes. Aquest conglomerat ha derivat cap a un model nacionalista reactiu, instal·lat en una explotació esterilitzada dels sentiments patriòtics, on l'argument central és el combat contra un enemic exterior i la satanització d'un pretès enemic interior.

L'adhesió a un líder carismàtic, més que un projecte nacional —mai explicitat— i la construcció d'una administració burocràtica i clientelar (100.000 funcionaris, dues ràdios i dues televisions oficials) tendeix a ocupar cada cop més espai en la societat, amb la vocació clarament intervencionista característica dels partits

conservadors amb tics antiliberals. El clímax d'aquesta intromissió política partidària es situa en les polítiques de Benestar Social i Acció Cívica, autèntics partits dins la institució de l'autogovern

- 1.7 L'hegemonia política que aquest moviment conservador ha establert ha estat possible com un efecte retardat del profund debilitament que el franquisme havia produït en la societat catalana, les seves tradicions polítiques i la seva cultura civil. La llarga absència d'institucions polítiques, culturals, socials i socialitzadores van impossibilitar de manera natural i democràtica la integració d'una immigració massiva produïda pel desenvolupament dels anys 60. Però, més enllà d'això, cavalcant una inèrcia més que oferint un model, el nacionalisme conservador tendeix perillosament a perpetuar la debilitat, prenent la forma de solidaritat orgànica, sustentada en formes d'identificació envers l'interior de la comunitat i de desconfiança cap a fora. I encara més: situa en l'interior de la comunitat els elements de diferència per davant dels elements d'unitat.

Paradoxalment, quan la idea catalana d'Espanya es verifica per primera vegada en termes històrics —reconeixement de la pluralitat, reconeixement de les diferències culturals, substitució de la imposició pel diàleg, institucionalització de l'autonomia, en definitiva evolució federal—, el catalanisme té dificultats per reconstruir una cultura interior plural i unitària que li permeti operar amb eficàcia en aquest context. El nacionalisme conservador obstaculitza la consecució d'aquest objectiu nacional.

- 1.8 El resultat de les darreres eleccions generals és un manament ben clar: la proposta del PSC apareix com a majoritària. Es tracta de la revalidació d'un model de desenvolupament i aprofundiment de l'autonomia. Al seu torn CiU, que s'havia presentat a l'electorat amb una proposta inequívocament participativa en els afers d'Espanya, es mostra refractària després d'uns resultats electorals adversos a Catalunya. Amplis sectors de les seves bases socials, a la vista de la recessió econòmica, li exigeixen un exercici de responsabilitat política i de participació en el Govern espanyol, i implícitament una política d'unitat a Catalunya i per a Catalunya. Davant d'això CiU es mostra dubitativa, pacta però no pacta, i calcula plusvàlues quan està en joc la viabilitat mateixa de l'empresa. I sobretot evita el debat sobre quins objectius necessiten en aquests moments la unitat de tots els catalans: posa per davant l'hegemonia constituïda sobre les pròpies debilitats en comptes d'un esforç unitari per superar justament aquestes; i en definitiva, acaba accentuant-les.
- 1.9 Per això els socialistes ens adrecem a amplis sectors de la societat. Sectors que van participar en la resistència i en la lluita per l'autonomia i la llibertat, però també, sectors que recentment han entrat en la vida pública, en la política, joves, dones, nous empresaris, barris refets, comarques abandonades... Sectors que participen en la necessitat d'avançar per un camí d'entesa i de diàleg cap a la reintegració a la tradició plural, liberal

i integradora del catalanisme, a iniciar una acció catalana capaç d'obrir un espai i un camí d'enteniment entre els diversos poders públics, les associacions i els agents socials, respectant els objectius propis de cada grup, però recuperant l'impuls comú que ens enforteixi en el terreny institucional, cultural, territorial, social i econòmic; que ens faci més aptes per afrontar els reptes de la societat complexa del món interdependent; i en definitiva, que permeti guanyar i millorar el govern de Catalunya, produir el recanvi polític necessari al front de l'autogovern.

- 1.10 És necessari que el catalanisme encari el segle XXI desplegant tot el seu potencial creatiu, incorporant tots els sectors de la societat. A aquest efecte cal, en primer lloc, alliberar totes les energies, igual que succeí durant els anys setanta. En el terreny institucional, reactivar i donar tot el protagonisme al Parlament de Catalunya, convertir-lo en una autèntica caixa de ressonància de la vida catalana. Cal impulsar un salt qualitatiu del municipalisme —sens dubte, l'agent més actiu del catalanisme dels darrers catorze anys—.

És necessària la convocatòria del Hn. Congrés Municipalista de Catalunya, a l'estil del que es va celebrar els anys trenta, per tal de proposar una àmplia revisió de l'acció, els objectius i el finançament de les nostres viles i ciutats.

En el terreny cultural, calen iniciatives que, a més de garantir la democratització de la cultura, li tornin el paper de nervi de la nostra civilitat, un nou impuls als moviments de renovació pedagògica que permetin tornar la centralitat social del debat sobre l'escola, l'impuls decisiu a totes les noves formes de creació, la posada en marxa d'amplis moviments participatius com el Congrés de Cultura Catalana, Congrés Universitari Català...

En el terreny econòmic i social, cal aprofitar els aspectes positius de l'ajust econòmic per establir les bases de la futura economia de Catalunya; posar en marxa un pla estratègic, en un procés àmpliament participatiu on els agents socials dissenyin el seu futur, plantejant a fons les qüestions relatives a la competitivitat i la cohesió social.

En l'ordenació territorial, tota la societat, tots els poders públics i socials han d'esforçar-se per sortir del territori pantanós en què la promulgació de les Lleis d'Ordenació Territorial han col·locat el nostre país. La vertebració del territori de Catalunya ha de sortir del terreny de la confrontació esterilitzant i cercar un gran acord nacional (Pla Territorial de Catalunya, Pla Metropolità, Carta Municipal de Barcelona), desenvolupant i clarificant el paper de les administracions supramunicipals, comarques, diputacions i regions, enteses com àmbits més gerencials que polítics.

Així mateix, en l'horitzó de l'Europa unida, hem de plantejar-nos obertament el nostre paper, les nostres relacions, el nostre futur en el sistema de regions europeu i en el sistema de ciutats.

- 1.11 El catalanisme federalista i liberal s'ha caracteritzat per donar més rellevància a l'amplitud del projecte, a la seva capacitat integradora, que a la intensitat de sentiments. Això l'ha allunyat dels nacionalismes irredemptistes alhora que l'ha fet més resistent, més difícil de liquidar des de l'agressió exterior. Però és això justament, en la mesura que és afirmació en la construcció més que ideal de missió, el que li permet acceptar intensitats diverses i diferents en el sentiment, vincles de cooperació i no d'imposició als altres pobles.

Aquesta acció catalana, aquest nou impuls catalanista ha d'alliberar totes aquestes energies presents en la societat catalana. Però, per sobre de qualsevol altre objectiu, el catalanisme ha de proposar-se aplegar tots els catalans, incorporar activament a aquesta tasca els amplis sectors que per raons socials i/o culturals avui s'hi senten indiferents. Hem de propiciar-ne una incorporació subjectiva, per tal que el catalanisme no esdevingui un moviment sentimental o de resistència,

sinó una idea immensament compartida de com construir el país i una oportunitat per a tothom de participar-hi.

- 1.12 Una societat catalana globalment implicada en aquest nou impuls haurà de canalitzar els seus esforços mitjançant l'establiment i la permanent actualització de les seves grans definicions estratègiques com a país. Unes definicions ben arrelades en la història i la realitat cultural catalanes, però sense ancoratges, amb prou agilitat per assimilar els grans i vertiginosos canvis socials, culturals, econòmics i tecnològics dels temps presents. Es tracta, és clar, d'una adaptació real, no nominal o retòrica, com parcialment s'ha generat i propiciat en els darrers anys. Cal reorientar l'acció del catalanisme en la direcció de l'autèntic progrés, en la direcció encara plena d'incerteses del significat que el mot progrés i els valors que històricament ha representat tindrà en el segle XXI.

2. TRETES BÀSICS D'UNA REORIENTACIÓ ESTRATÈGICA DEL CATALANISME

- 2.1 Estratègia d'alliberament de les capacitats creatives. El component més liberal de la socialdemocràcia ha tingut sempre clar el principi "que tot el que no està expressament prohibit, està permès". Una bona actualització teòrica d'aquest principi podria ser la següent: tot el que sense regular puguí funcionar més eficientment i generar igual o menys injustícia o altres costos socials que estan regulats, cal no regular-ho, o si ho està, desregular-ho.
- 2.2 Aquesta no és una definició neoliberal conservadora, i encara menys el seguiment d'una moda; és tan sols un intent de racionalització de determinades constatacions empíriques. Al capdavant, una de les grans diferències entre el socialisme democràtic i totes les altres opcions polítiques ha estat sempre la seva vocació laica i racional.
- 2.3 La definició estratègica enunciada no és, tampoc, radicalment antiintervencionista, ni en el terreny econòmic ni en cap d'altre. Parteix del convenciment que, davant la inexorabilitat del creixent paper del mercat i de l'abast planetari del mateix, caldrà un increment simètric del paper dels poders públics democràtics, liderant més que intervenint, però tenint clar que, quan aquests han d'intervenir per corregir o matisar els efectes de l'activitat antropològica, ho han de fer sense complexos, procurant, però, no fer-ho més enllà de l'estrictament necessari.
- 2.4 Durant els darrers anys, en contradicció aparent amb l'ideari proclamat per les forces polítiques governants, a Catalunya ha passat tot el contrari. Hi ha hagut un autèntic allau de regulacions innecessàries i, per tant, contraproductives. Mantenir la tendència ens podria portar a un país amb tots els museus gestionats amb el mateix criteri, unes fires de mostres homologades totes amb un determinat model, un país on tothom aniria a comprar a la mateixa hora, on tothom reaccionaria igual davant uns estímuls ancestrals magnificats pel mite i, al capdavant, un país amb l'omnipresència d'una administració reguladora i burocratitzada.
- 2.5 El resultat és, i no podria ser d'una altra manera, diferent, el mateix que arreu on al llarg de la història el poder polític ha pretès ser el referent integral de la societat, és a dir, un país on no es respecta la norma; on, de fet, no la respecta i no la fa respectar ni la mateixa administració que l'ha promulgada. Si fem abstracció dels aspectes més ideològics i centrats en la confrontació de valors, on les diferències són grans, i ens fixem en la resta de qüestions, podem observar com sovint hi ha més distància entre el que el Govern de CiU diu i el que el Govern de CiU fa (o entre la norma i la realitat) que entre el que diuen CiU i el PSC. Aquesta és una de les grans disfuncions del país. Cal una estratègia, doncs, de molta llibertat creativa, de grans espais per al protagonisme social, on l'apel·lació a la societat civil no sigui una figura retòrica; una estratègia de poca norma, però vinculant.
- 2.6 Una segona línia estratègica ha de ser la de la convivència i la cohesió social. Hi ha dues raons de pes per les quals els socialistes no hem de portar aquesta qüestió al terreny de la confrontació amb altres forces polítiques. La primera és la mateixa naturalesa del rept. Més encara que en altres aspectes de l'acció pública, cal en aquest terreny diàleg, consens, tolerància i, si convé, paciència. No hi ha cap altre camí. La segona raó és que, malgrat determinades i a vegades greus actituds clientelars i arbitràries d'alguns actors de l'acció de Govern de CiU, o dels essencialismes electorals habituals, en el seu conjunt i en definitiva, aquesta acció assolix un nivell suficient de responsabilitat en aquestes encara fràgils qüestions i cal mantenir com a única i necessària via la de la cooperació i cohesió de les forces polítiques i les institucions.
- 2.7 Això no obstant, cal treballar per imprimir a aquesta acció cooperativa un gir estratègic d'una certa importància tendent a superar definitivament els riscos de descohesió encara latents, perseverant en l'esforç de tots per evitar caure en paranys del tipus "acció/reacció" davant les incomprendiments, sense mala fe, internes i externes i, sobretot, davant les manipulacions interessades internes i externes.
- 2.8 Un factor essencial per a aquesta estratègia de cohesió social és, i encara ho és, un sistema educatiu universal però plural i flexible que tendeixi a fer efectiva una autèntica igualtat d'oportunitats. L'autèntica cohesió social es basa més, com sempre, en la redistribució d'oportunitats que en la redistribució de recursos. Catalunya té en aquesta cursa molt camp per córrer.

- 2.9 És difícil, ara com ara, acotar i definir models futurs, reformats, d'allò que hem vingut anomenant Estat del Benestar. Òbviament, la cohesió social depèn també en bona mesura de poder mantenir-ne almenys els trets fonamentals, els que eviten l'emergència de quarts mons interiors, com passa en alguns països desenvolupats amb una història recent de polítiques neoliberals a fons. Però, naturalment, la reforma haurà de tendir a un model que, tot possibilitant la inserció social en condicions dignes de les persones que realment ho necessiten i garantint l'accés universal a les prestacions que s'han considerat definitòries de l'Estat del Benestar, introdueixi els sistemes de finançament i gestió que suposin la seva viabilitat sostinguda tenint en compte els nous escenaris demogràfics i ocupacionals, així com el marc de competitivitat en el qual ens hem de moure. Totes les institucions catalanes s'han de comprometre en les lluites contra tots els tipus de frau i corregir les disfuncions i inèrcies negatives dels sistemes vigents fins i tot quan no en siguin directament responsables. Són els països desenvolupats en el seu conjunt els que han de posar en marxa processos estratègics en aquesta complexa equació de difícil equilibri. És, per tant, un compromís ineludible que Catalunya no pot oblidar.
- 2.10 A Catalunya són també factors de cohesió interna els relacionats amb la cultura i la llengua. Hi subsisteix un cert risc de fractura. Hi ha, en tots els extrems, interessos o fonamentalismes disposats a activar aquest risc. Convé eradicar voluntarismes i resistencialismes. Convé eradicar els punts de vista que situen la cultura en un pla diferent del social i són crítics, des de l'elitisme cultural, amb allò que en diuen "excessiu economicisme de la vida pública". Convé recordar que el primer fet cultural de la humanitat va ser el pas de la lluita individual per a la supervivència a la lluita col·lectiva i organitzada per a la supervivència; i que aquest principi continua vigent. Dit d'una altra manera: el gran perill per a la cultura catalana no és la cultura castellana ni l'anglosaxona com diuen alguns. No ens podem equivocar d'enemic; el perill real és el de la decadència: la decadència interior o la decadència del projecte europeu. En una Catalunya decadent, sense cohesió, sense voluntat nacional nascuda de la pluralitat del poble, el català no tindria futur. Només en una Catalunya avançada i de nou pionera de les millors causes, la llengua catalana esdevindrà un factor d'unitat, en definitiva, una causa de tots.
- En una Europa decadent estarien en perill no només les llengües minoritàries sinó també algunes de majoritàries. Només en una Europa en progrés, és a dir, unida federalment, serà possible la pluralitat cultural.
- 2.11 La tercera línia estratègica ha de ser la de la competitivitat. En el món occidental havíem començat a oblidar que el nostre benestar procedia en part de l'esforç, de l'enginy del treball, però en part també de l'explotació directa o indirecta del Tercer Món.
- L'obertura de fronteres als capitals, el lliure comerç, el mercat, en definitiva, ens ho ha vingut a recordar. Quan 2000 milions de persones surten acceleradament del Tercer Món, alguna cosa ha de cruir a Occident. Per a moltes persones, competitivitat és gairebé sinònim de darwinisme. Hem de fer que la competitivitat sigui compatible amb la solidaritat. El sistema, doncs, no és el proteccionisme. Sabem empíricament que, a mitjà termini, s'ha girat sempre en contra d'aquell que l'ha practicat i és, a més, insolidari. La globalització, l'abast planetari de l'economia és ja un fet irreversible. Cal adaptar-s'hi acceleradament. El sistema és més valor afegit, més qualitat, més singularitat, és a dir, més competitivitat.
- 2.12 A Catalunya el mot, a causa del seu mal ús, ha entrat en el terreny de la retòrica pública. Però una vegada més els fets no lliguen amb les paraules: l'enorme i poc eficaç aparell burocràtic de l'Administració autonòmica no fa un país competitiu; l'ajut clientelar a empreses ineficients no fa un país competitiu; l'oligopoli concedit a uns pocs grups de grans superfícies comercials que els permet tenir preus molt per damunt de la mitjana espanyola i extorquir els industrials mentre els ingenus petits comerciants es creuen que la limitació d'implantacions és per protegir-los no fa un país competitiu; les polítiques d'aparador, les esquitxades electoralistes de diners sense estratègies clares de prioritat no fan un país competitiu; la manca de rellevància política i, per tant, d'autonomia de decisió de la majoria de membres del Govern autonòmic no fan un país competitiu.
- 2.13 En aquest terreny de la competitivitat, un element estratègic de capital importància en el futur immediat serà la dignificació i valoració del treball anomenat fins ara "no productiu". La competitivitat d'un país desenvolupat tendeix a ser equivalent a la seva qualitat integral. L'atur estructural, aquell que no serà absorbit ni tan sols en supòsits de creixement econòmic significatiu, ha de deixar de ser atur per passar a ser ocupació; ocupació "no productiva" en termes convencionals, però absolutament "productiva" en termes de qualitat global. Aquest és un dels girs estratègics més clars que occident, i per tant Catalunya, han de fer com més aviat millor.
- 2.14 Una estratègia territorial adient és la quarta línia a definir. Catalunya no és només el territori, però ho és principalment. La restauració democràtica va trobar un territori desequilibrat, maltractat i irracionalment utilitzat. De llavors ençà, la situació no ha millorat gaire. En alguns aspectes ha empitjorat. Fins ara, per més que pugui semblar estrany, el pla territorial llargament anunciat no ha vist encara la llum, i la decepció ha estat gairebé general. Reflecteix hipòtesis a llarg termini, fruit en part de la projecció d'inèrcies i en part del voluntarisme més elemental, sense pràcticament cap definició instrumental o estratègica. És el paradigma d'una acció de govern sense model i sense projecte.

2.15 No convé una aposta per un planejament pormenoritzat, sinó al contrari; els encerts i els errors que es puguin produir al marge de les grans opcions, tendeixen a compensar-se i no tenen una importància cabdal contemplats des d'una perspectiva global. El que sí cal és tenir clares i assumides les grans opcions. Alguns exemples són: amplada europea de Port-Bou al port de Barcelona; la conversió del Port de Barcelona no només en el primer port de la Mediterrània sinó en un dels dos grans ports d'Europa i projecte (aquest sí pormenoritzat) de com aconseguir-ho; reequilibri demogràfic partint de donar prioritat a les comunicacions de tot tipus i a les inversions d'equiparació de serveis que l'afavoreixin; aprofitament òptim dels recursos hidràulics; condicionar una possible nova onada de creixement urbanístic de les zones més denses a la dotació prèvia d'infraestructures necessàries. Tot això sembla lògic i senzill, però no ho ha estat fins ara.

2.16 La política mediambiental i paisatgística com a eix fonamental de la política territorial.

La qualitat ambiental i estètica del territori són coses diferents però complementàries. Ambdues formen part indistriable d'aquell país competitiu que hem convingut que cal construir. I aquestes són polítiques, també, a racionalitzar. Els socialistes volem assumir els valors i les anàlisis de l'ecologisme però, com a força de progrés que som, volem evitar la reproducció constant de la dialèctica estèril entre el conservacionisme radical que tendeix a voler impedir tota actuació antròpica i la hipocresia del desenvolupament que ho justifica tot a l'empara d'ambigus i sovint cínicis estudis d'impacte. Racionalitzar vol dir l'aplicació rigorosa, amb

participació protagonista de l'ecologisme més solvent i reconegut, de les tècniques cost/benefici per a l'avaluació de projectes, tal com ja s'apliquen al món anglosaxó. L'equilibri entre l'antropia i la biosfera ha de ser objecte d'anàlisis racionals més enllà de interessos econòmics i de conservacionismes fonamentalistes.

2.17 Una cinquena i darrera línia estratègica ha de ser l'aplicació franca i generosa del principi de subsidiarietat, sumida en la gradual federalització del model organitzatiu institucional, tant a l'interior de Catalunya com a l'Estat i també de la piràmide federal europea. La construcció europea amb el calendari més curt possible és un problema de supervivència i és un problema d'acceptació de l'asimetria. Van errats aquells que entenen que s'ha de construir l'Europa dels ciutadans, o la de les ciutats, o la de les regions, o la dels estats. El que s'ha de construir és l'Europa dels ciutadans, i dels municipis, i de les ciutats, i de les nacions sense estat, i de les macroregions econòmiques interfrontereres i dels estats. És federalisme tota forma d'organització de cèl·lules heterogènies en la qual tots es puguin sentir còmodes i sense que cap d'aquestes cèl·lules pretengui homogeneïtzar-la. Algunes forces polítiques catalanes es van precipitar el 1987 pel fet de rebutjar la proposta federal del PSC. El federalisme no és pas, al capdavant, patrimoni dels socialistes. És herència rebuda del catalanisme històric. L'estratègia actual de Catalunya és el federalisme i sembla que així ho comença a reconèixer tothom. Cal avançar-hi sostingudament amb tenacitat, amb mètode i amb capacitat de diàleg. I de la manera més unitària possible. Per això, renovem la proposta federalista amb un grau elevat de desenvolupament en l'apartat següent.

3. LA PROPOSTA FEDERALISTA SIS ANYS DESPRÉS. UN BALANÇ

3.1 La proposta federalista aprovada pel PSC l'any 1987, en el Vè Congrés, va sorgir en un moment en què el procés autonòmic es trobava en una cruïlla decisiva. Després d'una etapa d'avenços substancials en els nivells de descentralització assolits, calia marcar nous objectius, per tal de no caure en una situació d'espera i d'incertesa. Calia introduir la perspectiva necessària en la complexitat del procés autonòmic, tot evitant els efectes paralitzadors de les posicions extremes. Per això era molt important poder afirmar, com vàrem fer en aquell moment, que els progressos realitzats eren molt importants; que Espanya, potser per primera vegada amb garanties d'èxit, oferia un marc viable per a la realització nacional de Catalunya, però que els passos fets eren encara insuficients i quedava, doncs, un llarg camí per recórrer.

La proposta federalista vol proclamar, precisament, aquest sentit del pacte constitucional, que es basa en la convicció que ni la democràcia política podria consolidar-se a Espanya sense oferir un marc d'autogovern a les nacions històriques, ni aquestes nacions històriques podrien assolir una forma satisfactòria d'autogovern polític fora del marc de l'Estat democràtic espanyol. Aquesta proposta es basa, doncs, en la convicció que l'Espanya democràtica i la Catalunya autònoma es necessiten i es potencien mútuament.

3.2 Quan els socialistes catalans parlem de federalisme fem referència a l'aspecte, que per a nosaltres és essencial, dels continguts polítics de l'autogovern. Quins són aquests continguts, quins volem que siguin i com volem que la nostra realitat nacional s'articuli i sigui present en les realitats polítiques supranacionals de què forma part. És evident que, per donar resposta a aquestes qüestions, que són en definitiva les que omplen de contingut les nostres aspiracions nacionals, no tenim millor punt de referència que el que ens ofereixen els països federals del nostre entorn més immediat, com són Estats Units, Canadà, Alemanya, Àustria, Austràlia i Suïssa.

Recordem que, avançant en aquesta direcció, els continguts de la proposta federalista es van plasmar, tant en el Vè com en el VIè Congrés del PSC, en cinc punts bàsics que tot seguit resumim:

—Un sistema de distribució de competències entre l'Estat i les comunitats autònomes clar, precís i acceptat

de forma general, que permeti l'exercici real de l'autogovern.

—Una reforma en profunditat de l'Administració de l'Estat, que haurà d'afectar tant els serveis centrals com els perifèrics.

—Unes fórmules de participació i de corresponsabilització de les comunitats autònomes en les polítiques de l'Estat —l'instrument bàsic de les quals ha de ser el Senat— i de la Comunitat Europea.

—Un model d'hisenda autonòmica que aprofundeixi els principis d'autonomia i suficiència financera de les comunitats autònomes, que avanci en la corresponsabilització fiscal i la solidaritat interregional.

—Una potenciació del paper de les corporacions locals en la nova estructura territorial del poder públic, per tal d'avançar cap a una distribució de la despesa pública entre Estat, comunitats autònomes i corporacions locals en la línia 50%-25%-25%.

3.3 El federalisme vol fer compatible l'aprofundiment efectiu de l'autogovern amb la igualtat i la solidaritat entre les diferents comunitats autònomes. Vol fer compatible la unió i la llibertat, a partir d'una concepció que entén que la potenciació de la diversitat és la millor garantia d'un progrés en comú per a tots els pobles de l'Estat.

3.4 Des de 1987, any en què fou assumida com a política del PSC, la proposta federalista del socialisme català ha recorregut un important camí de difusió, diàleg, convenciment i ulterior concreció, com a projecte per a Espanya des de Catalunya. Ha estat assumida, en els seus aspectes substancials, per part del Congrés del PSOE. Actualment, és un punt de referència acceptat per tothom, i resulta innegable que tant el seu marc conceptual com les propostes concretes que la integren ens han permès d'avançar durant els darrers anys en el desenvolupament de l'Estat de les Autonomies.

Els socialistes catalans podem, doncs, mostrar una satisfacció legítima pel camí recorregut i pel paper que ens ha correspost de fer-hi, que no és altre que avançar propostes, promoure iniciatives que permetin continuar amb fermesa el procés de reforma de l'Estat i ser presents en primera línia, a Catalunya i a Espanya, en la seva aplicació concreta.

4. UNA NOVA ETAPA DEL PROCÉS AUTONÒMIC

4.1 Avui ens trobem davant una nova etapa del procés autonòmic, en la qual tenim la responsabilitat de fer un altre pas endavant en la formulació de propostes que permetin avançar en la doble direcció d'impulsar amb decisió el procés de reforma de l'Estat i de fer que Catalunya hi participi activament, en un lloc capdavanter. Aquesta nova etapa està caracteritzada per la coincidència d'un conjunt de fets, entre els quals cal remarcar els següents:

- La celebració de les darreres eleccions generals ha suposat, tal com hem vist, la revalidació de la confiança dels ciutadans en els socialistes, així com una exigència de renovació tant del missatge mateix com de la pràctica política. Una part important d'aquest nou compromís haurà d'expressar-se sens dubte en el gir autonòmic que el nou govern ha anunciat públicament i que s'haurà de traduir en gestos i propostes concretes durant els propers mesos.

Una experiència recent tan plenament reeixida com els Jocs Olímpics de Barcelona, amb tota l'ambició transformada que portava implícita, ha permès de constatar que són perfectament conciliables l'aprofundiment de la realitat nacional de Catalunya i l'acceptació d'Espanya com a realitat plural en què podem conviure. Així mateix, s'ha pogut constatar també l'èxit del model d'una profunda entesa institucional que sempre hem propugnat.

- La nova realitat política europea ha posat de manifest tant el risc permanent de la reaparició de vells atavismes històrics i d'antics conflictes larvats com la necessitat d'anar més lluny en el procés de construcció d'una unió política que haurà de fer compatible l'acceptació de les realitats nacionals originàries amb el reforçament d'instàncies supranacionals.

4.2 D'altra banda, la superació de l'etapa precedent del procés autonòmic, com a resultat dels seus èxits i també de les seves limitacions, aconsella afrontar la nova etapa amb objectius clars i fer-ne una aplicació gradual.

La transformació de la realitat política espanyola i la consolidació d'un Estat modern descentralitzat és un procés que s'ha de dur a terme, inevitablement, d'una manera gradual. Es tracta, en definitiva, d'un procés de reforma de gran abast, en el qual hem fet importants passos endavant, però en el qual encara queda un camí per recórrer.

El balanç és globalment positiu. Hem assolit durant aquests tretze anys avenços substancials en els nivells de descentralització. Catalunya té avui unes institucions d'autogovern pròpies, amb més anys de vida que en cap altre moment de la nostra història recent. La Generalitat disposa d'àmplies competències en àmbits essencials de l'activitat del sector públic, com la sanitat, l'educació i la política territorial, i d'un volum pressupostari molt significatiu, que representa més del 10% de la renda dels ciutadans de Catalunya i del 25% del conjunt del sector públic.

Però aquest balanç globalment positiu conté també, com és inevitable, limitacions i insuficiències. D'una banda, ha predominat en alguns casos una dinàmica de confrontació, més que no pas de cooperació, entre el govern central i les comunitats autònomes, cosa que ha fet políticament rendible el conflicte i ha situat com a lògica bàsica del procés autonòmic l'enfrontament entre un govern central sempre a la defensiva —massa sovint incapaç d'avançar-se als problemes, de prendre iniciatives dinamitzadores i d'oferir un horitzó ambiciós— i alguns governs autonòmics que sempre han pogut treure avantatge d'adoptar polítiques reivindicatives, tant si es resolien amb èxit com si no, en lloc de veure's estimulats a responsabilitzar-se dels problemes generals.

4.3 De l'altra banda, no sempre s'ha sabut combinar adequadament la generalització de l'Estat de les Autonomies amb el seu aprofundiment i el reconeixement del fet diferencial en aquelles comunitats autònomes, com Catalunya, amb una identitat definida i amb una clara voluntat d'autogovern polític; és a dir, convertir en política institucional el reconeixement de les nacionalitats que fa el text constitucional.

Finalment, cal assenyalar una certa relegació generalitzada dels municipis i de l'administració local en tot el procés de descentralització política, relegació que ha estat accentuada en algunes comunitats autònomes com Catalunya a causa d'una actitud permanent de recel i de desconfiança envers els municipis.

5. EL DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA FEDERALISTA

5.1 En la perspectiva d'aquesta nova etapa del procés autonòmic que propugnem, hi ha sens dubte un model col·lectiu de futur. Un model que es recolza en una determinada tradició política però que, d'altra banda, ha tingut una plasmació efectiva en experiències recents com la dels Jocs Olímpics. Els trets distintius d'aquest model configuren un veritable horitzó per al desenvolupament dels continguts del pensament federalista en el marc de l'Estat autonòmic, però també són un fil conductor per a la vertebració interna de Catalunya -tant en les relacions entre administracions, com entre aquestes i els ciutadans- i per al procés d'unitat europea. Aquests trets distintius són molt clars:

—Primer, una determinada manera de potenciar Catalunya, de construir el seu futur, desenvolupant l'autogovern, basada en projectes col·lectius ben definits i concrets; una societat plural, sense enfrontaments interns ni confrontacions externes, amb un alt nivell de participació i de capacitat d'iniciativa; un sector públic eficient, modern, amb institucions ben coordinades que cooperin entre elles; una bona entesa entre la defensa de l'interès general per part del sector públic i el sector privat; i finalment, un catalanisme superador dels vells plantejaments del nacionalisme estatalista, i que juga la carta de la reforma federal de l'Estat i de la construcció federal d'Europa.

—Segon, un determinat paper de Catalunya a Espanya. Un paper que consisteix a aprofundir la nostra llibertat i, alhora, la nostra unió amb els altres pobles hispànics, fent de motor d'una Espanya en transformació.

—Tercer, una missió de Catalunya a Europa, a través de l'afirmació d'un model col·lectiu basat en el treball ben fet, la convivència tolerant i la participació en

la construcció democràtica de les noves estructures polítiques de l'Europa unida.

—Quart, una Catalunya oberta al món, a través de la solidaritat internacional i de l'ajut humanitari.

5.2 El nostre model nacional és un model d'autogovern solidari, reformador, europeista. La renovació dels continguts de la proposta federalista és la contribució que fem els socialistes de Catalunya, per tal que arribin a fer-se realitat d'una manera progressiva. I perquè es facin realitat no serà suficient només un procés complex de negociació política entre institucions i entre forces polítiques, i ni tan sols ho serà la formació d'àmplies majories parlamentàries que els facin viables, sinó que caldrà sens dubte l'adhesió i la contribució efectiva permanent entre partits o entre comunitats autònomes per tal de substituir-lo pel diàleg i la solidaritat efectiva.

Ningú no pot quedar al marge d'aquest procés. En aquest sentit, els socialistes catalans fem una crida, en especial, a aquells sectors de la nostra societat que se senten decebuts a causa d'una dinàmica estèril de victimisme i enfrontament i que estan disposats a col·laborar i a incorporar-se a un procés d'obertura, amb plantejaments comuns, que permeti la integració de noves energies i de propostes renovadores.

Per tant, la nostra proposta federalista no vol ser una bandera excloent sinó la nostra aportació concreta a un procés de diàleg i de negociació franca amb les altres forces polítiques de Catalunya, que hauria de conduir a l'elaboració d'una plataforma comuna del catalanisme, autèntic punt de trobada de tots aquells que aspiren al màxim reconeixement de l'autogovern de Catalunya.

6. ELS CONTINGUTS CONCRETES DE LA PROPOSTA FEDERALISTA

Superada una primera etapa del procés autonòmic, cal establir objectius i compromisos per continuar avançant. L'actualització de la nostra proposta federalista té com a propòsit aprofundir-ne i renovar-ne els continguts i fer del federalisme el fil conductor que ha de presidir l'articulació interna de Catalunya, així com, de portes enfora, la construcció d'una veritable Europa unida.

Es tracta, doncs, de definir, en el marc del procés d'unitat europea i d'aprofundiment de l'Estat de les Autonomies, el poder polític que volem per a Catalunya; com hem de participar-hi i d'impulsar el procés autonòmic a Espanya i com volem distribuir aquest poder polític internament. Avui, els continguts de la nostra proposta federalista s'estructuren entorn dels punts següents:

6.1 APROFUNDIMENT DE L'AUTOGOVERN I DE LA DESCENTRALITZACIÓ

L'autogovern implica la màxima capacitat de decisió en les matèries que formen part de l'àmbit competencial de les comunitats autònomes. En primer lloc, s'ha d'ampliar els límits d'actuació de la potestat legislativa de les comunitats autònomes en aquelles matèries i revisar, si cal, la normativa estatal que, més enllà del manament de la Constitució mateixa, imposa una visió limitada de les competències autonòmiques.

Resulta inevitable, tanmateix, que els governs d'àmbit territorial superior —espanyol i europeu— tendeixin a entrar parcialment en la regulació d'aquestes matèries, entre d'altres raons per la gran força uniformitzadora de dos principis de general acceptació com són la unitat de mercat i la garantia d'igualtat de drets entre tots els ciutadans del territori. Per tant, en segon lloc, i tal com ja desenvoluparem més extensament en el segon punt, cal impulsar decididament els mecanismes que facin efectiva la presència dels governs autonòmics en la formació de la voluntat legislativa comuna de l'Estat, i, més enllà, de la Comunitat Europea.

En tercer lloc, aquest procés s'ha de fonamentar en el principi de subsidiarietat —és a dir, d'atribució de la titularitat competencial al govern més proper al ciutadà, sempre que això sigui factible— i en la delegació de la gestió, sempre que resulti possible i

que així ho faci aconsellable un criteri de racionalitat i de simplificació administrativa.

Finalment, s'haurà de completar i estabilitzar l'àmbit competencial de les comunitats autònomes i el seu marc intern de relacions. Hi ha, en aquest sentit, tres blocs competencials d'una importància especial:

—La seguretat ciutadana. És ben clar que, més enllà de les dependències orgàniques concretes, tots els cossos de les diverses forces de seguretat tenen l'objectiu comú de garantir la seguretat dels ciutadans. Cal, doncs, conciliar l'atribució de competències efectives a la Generalitat amb la coordinació entre els diferents nivells de govern, a fi d'assegurar-ne una gestió eficaç. Per tant, hem d'avançar cap a una dependència funcional real dels cossos i forces de seguretat de la Junta de Seguretat de Catalunya, la qual s'hauria de dotar de les seves pròpies estructures administratives per dur a terme aquesta funció. En la Junta de Seguretat haurien de participar les diferents administracions implicades —administració central, administració autonòmica, administració local—, amb una posició preeminent de la Generalitat.

—Articulació de la presència de la Generalitat en els òrgans de direcció i de gestió de grans infraestructures —port, aeroport, etc.—. Amb aquesta finalitat, l'establiment de fórmules consorcials —amb participació de l'Estat, la Generalitat, l'Ajuntament de Barcelona i altres poders locals, si escau— ha d'esdevenir un bon instrument per avançar en aquesta direcció.

—Importància del fet diferencial que representa per a Catalunya l'existència d'una llengua i d'una cultura pròpies, la protecció i difusió de les quals no correspon únicament a la comunitat autònoma sinó que, d'acord amb el reconeixement que figura a l'article 3 de la Constitució, també són responsabilitat de l'administració de l'Estat. Aquesta circumstància exigeix una concertació d'actuacions del Govern central amb els governs autonòmics implicats, l'elaboració de la normativa pertinent i la promoció d'iniciatives concretes, tant a l'interior de l'Estat com en les institucions europees, encaminades a la promoció i la projecció internacional de la llengua i la cultura catalanes.

6.2 LA PARTICIPACIÓ DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES EN LA FORMACIÓ DE LA VOLUNTAT ESTATAL

La participació de les comunitats autònomes en la formació de la voluntat estatal és especialment necessària en aquells casos en què les instàncies legislatives del poder central han de prendre decisions que afecten la distribució territorial del poder polític. La reforma del Senat i la seva transformació en una veritable cambra de les autonomies és, sens dubte, l'instrument més efectiu que tenim per assegurar aquesta participació.

Es tracta, en definitiva, de progressar en un doble objectiu: d'una banda, responsabilitzar les comunitats autònomes en la resolució dels problemes comuns i fer que hagin d'adoptar una visió d'Estat, tot evitant una visió exclusivament parcial i localista dels problemes; i, de l'altra, evitar la fàcil identificació Govern central-Estat en aquelles qüestions de distribució territorial del poder polític, en les quals el Govern central tendeix, inevitablement, a confondre el seus interessos institucionals amb els interessos de l'Estat.

Una reforma ambiciosa del reglament del Senat farà possible avançar substancialment en aquesta línia, sempre que i hagi la necessària voluntat política. En aquest sentit, la reforma actual, amb la creació de la Comissió d'Autonomies, permet un avenç efectiu en aquesta direcció. I és com a resultat de l'èxit de tot aquest procés, un cop esgotades les potencialitats que la reforma del reglament permet, que caldrà anar, en una segona etapa, cap a la reforma del text constitucional. Aquesta reforma haurà de tenir un doble objectiu: d'una banda, modificar la composició del Senat, el qual, en una línia semblant a la del Bundesrat alemany, haurà de garantir la presència dels governs autònoms; i, de l'altra, establir clarament els àmbits específics en els quals aquesta cambra territorial haurà de tenir un poder legislatiu decisiu.

La reforma del Senat s'haurà d'emprendre, sens dubte, per donar plena coherència a l'articulació de les comunitats autònomes en les instàncies legislatives de l'Estat que proposem. Ara bé, aquesta reforma s'ha de produir com a conseqüència de l'èxit en la reforma del reglament i no com a conseqüència del seu fracàs. Perquè si aquesta reforma fracassés seria perquè les forces polítiques majoritàries no tenien la voluntat de fer les passes mínimes necessàries i, en tal cas, difícilment podria pensar-se que estarien disposades a fer, i en la direcció adequada, la passa de reformar la Constitució.

D'altra banda, l'avenç cap a una veritable responsabilització de les comunitats autònomes en la presa de decisions d'interès general passa, inexcusablement, per la potenciació dels marcs multilaterals, a través de les conferències sectorials, que han d'esdevenir l'òrgan essencial de coordinació entre les comunitats mateixes en aquelles matèries en què tenen competències. Aquestes conferències haurien de dotar-se de la seva pròpia estructura administrativa. I en els àmbits funcionals en què les competències

han estat pràcticament transferides a les comunitats autònomes, les responsabilitats de govern i administratives -de planificació, d'inspecció i de coordinació- haurien d'ésser assumides per les mateixes conferències sectorials, de manera que eventualment fos possible avançar cap a una substitució progressiva, en aquests àmbits, dels organismes centrals de l'administració de l'Estat.

En una realitat política com l'espanyola, en la qual hi ha interessos generals comuns, és indispensable l'existència de fórmules de coordinació eficaces que han de ser garantides pels mateixos governs autònoms, a través de les formes administratives oportunes.

Totes aquestes institucions -Senat, conferències sectorials- són l'expressió de la voluntat política de fer present la diversitat dels pobles d'Espanya en les preses de decisió col·lectives. Seria, doncs, desitjable que aquesta voluntat tingués, també, la plasmació adequada en un fet simbòlic de tanta importància com la localització de la seu o l'activitat d'aquestes institucions.

6.3 ADAPTACIÓ DE L'ADMINISTRACIÓ PERIFÈRICA DE L'ESTAT

L'administració perifèrica de l'Estat haurà de ser reordenada i simplificada entorn de la figura de la delegació del Govern, en un procés a través del qual caldrà avançar cap a la superació d'altres instàncies administratives perifèriques.

L'objectiu és aconseguir una administració pública més integrada, que millori la seva eficàcia per donar resposta a les demandes dels ciutadans. En aquest sentit, l'exercici de les competències que tenen atribuïdes els nivells superiors de govern en el territori, que no pot ser negat, no té per què comportar sempre el desplegament físic d'un aparell administratiu. Es tracta de prestar millors serveis i d'estalviar duplicacions i esforços inútils.

Per avançar en aquesta direcció, s'hauria de produir una màxima delegació de les facultats de gestió des de l'Estat a les comunitats autònomes i d'aquestes a les corporacions locals, per tal de rendibilitzar al màxim els aparells administratius més propers als ciutadans. I s'hauria de promoure la creació de consorcis de gestió que integressin, quan l'abast del servei ho fes aconsellable, els representants dels diferents nivells de l'administració.

6.4 FINANÇAMENT AUTONÒMIC

El sistema de finançament de les comunitats autònomes -la hisenda autònoma- té, més enllà de la complexitat dels seus aspectes tècnics, una importància cabdal perquè s'hi sintetitzen alguns dels principis polítics fonamentals que inspiren la nostra concepció de l'autogovern i que voldríem que presidissin el desenvolupament de l'Estat de les Autonomies. També els països federals poden oferir-nos, en aquesta matèria, un bon punt de referència.

La hisenda autònoma ha de basar-se en els principis fonamentals d'autonomia financera, responsabilitat fiscal,

igualació entre els ingressos per habitant, solidaritat interterritorial i coordinació pressupostària entre els diferents nivells d'administració.

El sistema de finançament ha de fer compatibles —i és per això que s'hi reuneixen els valors essencials del nostre projecte federalista— la llibertat i la igualtat, la diversitat i la solidaritat, l'autonomia i la coordinació. El sistema de finançament ha de fer possible, en efecte, que les comunitats autònomes siguin responsables de les funcions que tenen encomanades i apareguin així davant els seus ciutadans. I aquest propòsit només pot aconseguir-se amb un grau apreciable de vinculació entre la despesa del nostre Govern autònom i els impostos pagats pels ciutadans de Catalunya. La vella màxima de "no imposició sense representació", que està en l'origen de la democràcia parlamentària i del poder del poble a través del Parlament, ha de donar pas, en els nostres dies, a la màxima, tan certa com aquella, de "no representació sense imposició" i, més enllà, "no despesa sense impostos". Ara bé, aquest principi de llibertat i d'autonomia ha de ser completat amb un principi d'igualtat, que també considerem essencial. Perquè si els únics ingressos de les comunitats autònomes procedissin dels seus impostos, és evident que les més pobres, i amb menys capacitat fiscal, estarien abocades, bé a atendre pitjor els seus ciutadans o bé a exigir-los un major esforç per atendre'ls igual. I ambdues situacions s'oposen al més natural sentit de justícia. És per aquest motiu que cal posar en marxa sistemes de subvencions que permetin equiparar la situació de les diferents comunitats.

Un sistema de finançament capaç de complir aquests requisits ha d'estar integrat, com succeeix en tots els països amb sistemes polítics similars al nostre, a partir d'uns instruments bàsics:

-- Una part apreciable dels ingressos autònoms ha de procedir de la participació en els impostos estatals suportats pels ciutadans residents en el territori. La via idònia és la d'atribuir a les comunitats autònomes un tram automàtic variable de l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques (IRPF), de forma que aquestes tinguin capacitat normativa per determinar el percentatge autònom. Aquesta via ha de ser complementada per l'atribució dels rendiments de figures tributàries menors i l'establiment de mecanismes de corresponsabilització en l'administració tributària.

L'altre eix fonamental dels ingressos autònoms ha de ser les subvencions de caràcter general i el propòsit d'anivellament. L'objectiu d'aquests sistemes és fer possible la igualtat d'ingressos a què abans ens hem referit. Es tracta de mecanismes prou coneguts i experimentats, i a Espanya poden desenvolupar-se adequadament a partir de l'actual sistema de subvencions de caràcter general (PPI) i de la implantació de subvencions de serveis mínims previstes a l'article 15 de la Llei Orgànica de Finançament de les Comunitats Autònomes (LOFCA). Aquest propòsit d'anivellament cal fer-lo extensiu, gradualment, a les comunitats forals,

reduint progressivament la diferència entre els ingressos per habitant d'aquestes comunitats i les de règim comú.

Aquests dos instruments bàsics han de ser completats per dos mecanismes de finançament que, per raons diferents, són menors: els tributs propis de les comunitats autònomes i les diverses modalitats de subvencions condicionades.

L'acord assolit el mes de gener de 1992 en el marc del Consell de Política Fiscal i Financera permet, des del punt de vista d'aquest horitzó, una valoració positiva: significa un increment del grau d'autonomia financera, ja que incorpora un conjunt de modalitats de subvencions condicionades al finançament de caràcter general; millora l'anivellament dels ingressos per habitant de les comunitats autònomes perquè dona un pes més gran a la variable població; estableix mecanismes adequats per a la coordinació de la política pressupostària, el dèficit i l'endeutament; i conté el compromís d'avançar decididament cap a una major corresponsabilitat fiscal de les comunitats autònomes, ja que aprova unes mesures que, en la pràctica, han de significar la participació d'aquelles en el 15% de l'IRPF.

Actualment, ens trobem en la fase final del procés de negociació que ha de conduir a fer realitat la cessió d'aquest 15% de l'IRPF a les comunitats autònomes. Aquesta mesura suposarà un pas qualitatiu important en la millora del sistema de finançament i permetrà a les comunitats autònomes disposar d'un grau més elevat de corresponsabilitat fiscal. És important que aquest primer pas cap a un sistema homologable com el que tenen els països d'estructura política descentralitzada, similar a la nostra, pugui realitzar-se en el clima de diàleg i de negociació serena que cal per avançar eficaçment en l'autonomia.

6.5 ORDENACIÓ INSTITUCIONAL DEL TERRITORI DE CATALUNYA

L'ordenació institucional de Catalunya s'ha de fonamentar en els principis de simplificació i eficàcia administrativa, descentralització i proximitat als ciutadans, eliminació de duplicitats, aprofundiment democràtic i participació.

Els elements bàsics de la vertebració territorial de les institucions de Catalunya són els següents:

- 6.5.1 Descentralització de l'administració autònoma:
El Govern de la Generalitat haurà de descentralitzar la gestió dels seus serveis i adaptar la seva administració perifèrica a l'àmbit regional. A aquest efecte, Catalunya s'haurà de dividir en un mínim de cinc regions, que agruparan territorialment diverses comarques d'acord amb la seva realitat geogràfica, social, econòmica i històrica.
- 6.5.2 Guberns locals d'àmbit regional:
L'experiència d'aquests darrers anys mostra clarament la necessitat d'unes entitats de govern local d'àmbit

supramunicipal i supracomarcal, a la manera de les actuals diputacions.

La jurisdicció territorial d'aquests governs locals ha de coincidir amb la de les regions establertes en el punt anterior. La proposta de crear-ne un mínim de cinc obligarà a emprendre la corresponent iniciativa legislativa a nivell estatal per modificar els actuals límits provincials.

Els governs locals regionals han d'exercir el nucli essencial de les competències de cooperació municipal que tenen constitucionalment encomanades, tot destinant els recursos que legalment tenen atribuïts a aquest fi. Les altres competències i serveis que actualment gestionen seran eventualment traspasades, a través del procés de negociació corresponent, a la Generalitat o als governs locals.

6.5.3 Governos locals d'àmbit comarcal:

Les comarques són governs locals d'àmbit supramunicipal. Les seves funcions bàsiques són la cooperació municipal i la prestació mancomunada de serveis municipals.

Tots els municipis de la comarca hauran d'estar representats en el Consell Comarcal. El ple del Consell Comarcal regirà els temes ordinaris de la comarca, i els seus membres seran nomenats pels partits polítics o coalicions electorals que hagin obtingut representació en les eleccions municipals, d'acord amb l'aplicació de la Llei d'Hondt. A més a més, es crearà el Consell d'Alcaldes, que s'haurà de pronunciar sobre les grans orientacions del Consell Comarcal.

Es modificarà el mapa comarcal per tal que respongui amb més precisió a la realitat actual dels àmbits d'influència territorial i per avançar de forma efectiva —atenent l'actual realitat del mapa municipal de Catalunya i a les evidents limitacions financeres i administratives de molts municipis petits— en la funció bàsica de prestació mancomunada de serveis que hem atribuït als governs comarcals.

6.5.4 Governos municipals:

Els municipis són el nivell bàsic i essencial del Govern local de Catalunya, i aquell del qual parteix per elecció de segon grau, la legitimitat democràtica dels altres governs locals. És essencial avançar en la potenciació financera i de la capacitat de gestió dels governs municipals, en la línia que desenvoluparem a bastament en el punt següent d'aquesta proposta.

6.5.5 Govern de la realitat metropolitana

La realitat territorial formada entorn de la ciutat de Barcelona constitueix una unitat urbana de fet, que requereix l'existència d'un govern local d'àmbit metropolità. Cal considerar la possibilitat de fer coincidir l'àmbit territorial d'una de les regions amb el metropolità. En tal cas, el govern local regional i el metropolità podrien coincidir en un de sol.

Cal avançar en la creació d'un consorci de gestió del territori metropolità, amb presència de totes les administracions actuants en la zona (departaments ministerials del Govern de l'Estat, Generalitat, municipis, govern local metropolità i altres governs locals).

Finalment, s'hauria de constituir una autoritat única de transport amb presència dels governs implicats.

6.6 POTENCIACIÓ DELS MUNICIPIS

Els socialistes de Catalunya afirmem que els municipis són un element definidor i decisiu del nostre autogovern. Per això, per a nosaltres és possible, i alhora imprescindible, fer compatibles autonomisme i municipalisme. El poder polític de la Generalitat i la importància i el pes dels municipis de Catalunya no solament no són contradictoris sinó que, enfront d'aquells que tracten d'oposar-los, creiem que es potencien mútuament. D'altra banda, aquesta visió de les coses encaixa perfectament amb la convicció cada vegada més estesa que la crisi política en què es troben avui alguns estats europeus té una de les seves causes en la distància i l'allunyament que els ciutadans senten en relació amb les institucions públiques que han de prestar-los serveis i oferir-los solució als problemes més quotidians. Per tot això demanem més poder per a les comunitats autònomes i més competències, més recursos i més capacitat de gestió per als municipis.

Fins ara el procés de descentralització ha anat pràcticament en una sola direcció: del Govern central als governs autonòmics. Ha avançat poc, en canvi, cap al sector local, en el qual els governs es troben gairebé en la mateixa situació en què estaven fa deu anys. Cal emprendre una acció decidida per tal de potenciar el pes del sector local dins el conjunt del sector públic, en la línia del 50%-25%-25%. Per fer-ho, cal avançar en diverses direccions. En primer lloc, s'ha d'avançar en el reconeixement del paper polític dels ajuntaments, com a representants de la Generalitat en el territori. En aquest sentit, els alcaldes han d'esdevenir els seus representants ordinaris en el terme municipal respectiu.

El camp competencial i de gestió del món local ha de ser ampliat. Les administracions locals poden assumir la gestió de competències, actualment realitzades per altres nivells de govern, i que en molts llocs són típicament locals (com l'educació bàsica i els serveis socials). La seva materialització ha de ser acordada lògicament amb els governs als quals correspongui la titularitat de les competències afectades, i ha de tenir lloc gradualment i no necessàriament al mateix temps per tots els governs locals. En aquest mateix sentit, s'hauria d'avançar de forma immediata cap a l'assumpció de les competències urbanístiques d'aprovació de plans especials i plans parcials per part dels ajuntaments de més de 20.000 habitants.

Cal reforçar i potenciar el marc general del finançament dels municipis. Els ajuntaments, sobretot els grans, pateixen una situació d'insuficiència financera estruc-

tural a l'hora d'atendre els serveis de la seva competència. L'adaptació d'aquest mare de finançament és indispensable, i caldrà fer-la per dues vies: d'una banda, garantint un creixement sostingut de les subvencions de caràcter general i, de l'altra, establint formes de participació directa en els rendiments dels grans impostos en el seu territori.

Cal potenciar els mecanismes de cooperació financera impulsats per les comunitats autònomes i augmentar substancialment, en el nostre cas, la dotació del Fons de Cooperació Local de Catalunya per part de la Generalitat, tot incorporant-hi els ajuntaments - que han de ser-ne els principals beneficiaris- i els altres governs locals.

S'ha de reconèixer l'existència de situacions de fet, com a conseqüència de l'assumpció històrica, per part de molts governs locals, de serveis que no són estrictament de la seva competència. Aquests serveis han de rebre el finançament adequat per part dels governs que tenen la competència de prestar-los, i que es beneficien d'un estalvi de despesa evident: al mateix temps, cal establir els mecanismes de supervisió i d'inspecció pertinents. Tot això sens perjudici que, si s'escau, aquests serveis siguin assumits directament per l'administració que en té la titularitat.

Finalment, cal donar un tractament adequat al finançament de les grans ciutats i les zones metropolitanes, així com als municipis de comarques en les quals hi ha circumstàncies d'especial gravetat.

6.7. CATALUNYA A EUROPA

El procés d'integració europea, i més encara després dels últims esdeveniments, haurà de posar un accent prioritari a tot el que sigui avançar en els aspectes de la unió política, la institucionalització política real i el reforçament de la presència dels governs més propers als ciutadans. Aquesta institucionalització —superadora dels vells esquemes dels Estats-nació— representa una gran oportunitat per a Catalunya i altres pobles d'Europa que volen desenvolupar les seves aspiracions d'autogovern.

Els governs autonòmics han de prendre part activa en el procés de construcció d'Europa i han de ser presents en les instàncies europees de presa de decisions, especialment en la mesura en què en aquestes instàncies s'intervé en àmbits de responsabilitat propis de les comunitats autònomes. En aquest sentit, s'ha de garantir la presència d'aquestes tant en la presa de decisions a nivell estatal o comunitari sobre matèries de la seva

competència com en la seva aplicació. Aquesta presència s'ha de realitzar per una doble via. D'una banda, coordinadament amb l'Estat, i a través dels seus canals de representació i participació, que són, ara com ara, els mecanismes efectius entorn dels quals funciona la dinàmica comunitària. Aquest propòsit exigeix potenciar decididament la comissió mixta Estat-CC.AA. per a temes de la Comunitat Europea. La segona via en què caldrà avançar és la via de la presència directa de les regions i nacionalitats europees en les instàncies del poder polític supranacional que, inevitablement, sorgirà d'una Europa que políticament avança cap a nivells superiors d'unitat. Es tracta d'una via encara incipient, però que sens dubte ja apareix dibuixada en el Tractat de Maastricht amb la creació del Comitè de les Regions.

El Comitè de les Regions, que de moment només té una naturalesa consultiva, és l'òrgan que ha de permetre progressar institucionalment en la construcció política europea. En aquesta etapa que ara s'obre, i que raonablement podem considerar que té un caràcter constituent, aquest Comitè ha de tenir l'objectiu bàsic d'aconseguir que les regions i nacionalitats, d'una banda, i les ciutats, de l'altra, vegin reconegut en l'entramat político-institucional europeu el paper que ben legítimament els correspon. Vol dir, doncs, que el Comitè haurà de perseguir un objectiu doble: la creació d'una cambra territorial que, a nivell institucional, pugui desenvolupar el paper que abans hem assenyalat, i l'establiment de fórmules que permetin expressar institucionalment la presència de les ciutats. Naturalment, per fer possible aquest propòsit doble, i en el període constituent en què ens trobem, el Comitè de les Regions hauria de tenir una composició adequada que el dotés de la màxima eficàcia per avançar en la conformació de les institucions que s'ha assenyalat.

Catalunya ha d'aspirar a tenir una presència política de primer ordre en aquesta hora de la vertebració política europea. És per això imprescindible que les nostres màximes institucions, les més representatives i conegudes arreu del món, siguin presents en aquest Comitè de Regions, atenent el seu caràcter i els objectius que haurà d'assolir.

Catalunya pot tenir avui un paper protagonista a Europa. El paper de la Generalitat i del seu president a l'Assemblea de Regions d'Europa (ARE) i el de l'Ajuntament de Barcelona i el seu alcalde al Consell de Municipis i Regions d'Europa (CMRE) així ens permeten d'esperar-ho. Hem de ser conscients de la nostra força i del nostre prestigi i de les exigències que aquests comporten per tal d'actuar amb la màxima col·laboració i esperit de cooperació.

básica y los servicios sociales). Su materialización ha de ser acordada lógicamente con los gobiernos a los cuales corresponda la titularidad de las competencias afectadas y ha de tener lugar gradualmente y no necesariamente al mismo tiempo para todos los gobiernos locales. En este mismo sentido, se debería avanzar de forma inmediata hacia la asunción de las competencias urbanísticas de aprobación de planes especiales y planes parciales por parte de los ayuntamientos de más de 20.000 habitantes.

Es necesario reforzar y potenciar el marco general de la financiación de los municipios. Los ayuntamientos, sobre todo los más importantes, padecen una situación de insuficiencia financiera estructural para atender los servicios de su competencia. La adaptación de este marco de financiación es indispensable y deberá hacerse a través de dos vías: garantizando un crecimiento sostenido de las subvenciones de carácter general y estableciendo formas de participación directa en los rendimientos de los grandes impuestos en su territorio.

Es necesario potenciar los mecanismos de cooperación financiera impulsados por las comunidades autónomas y aumentar sustancialmente, en nuestro caso, la dotación del Fondo de Cooperación Local de Cataluña por parte de la Generalitat, incorporando los ayuntamientos -que deben ser los principales beneficiarios- y los restantes gobiernos locales.

Debe reconocerse la existencia de situaciones de hecho, como consecuencia de la asunción histórica por muchos gobiernos locales de servicios que no son estrictamente de su competencia. Estos servicios deben recibir la financiación adecuada por parte de los gobiernos que tienen la competencia de prestarlos y que se benefician de un ahorro de gasto evidente; al mismo tiempo, es necesario establecer los mecanismos de supervisión y de inspección pertinentes. Todo ello sin perjuicio de que estos servicios puedan ser asumidos directamente por la administración que tiene la titularidad de los mismos.

Finalmente, es necesario dar un tratamiento adecuado a la financiación de las grandes ciudades y de las zonas metropolitanas, así como a los municipios de comarcas en las que existen circunstancias económicas de especial gravedad.

6.7 CATALUÑA EN EUROPA

El proceso de integración europea, y más aún después de los últimos acontecimientos, deberá poner un acento prioritario en todo lo que sea avanzar en los aspectos de la unión política, la institucionalización política real y el reforzamiento de la presencia de los gobiernos más próximos a los ciudadanos. Esta institucionalización -superadora de los viejos esquemas de los Estados-nación- representa una gran oportunidad para Cataluña y otros pueblos de Europa que desean desarrollar sus aspiraciones de autogobierno.

Los gobiernos autonómicos han de tomar parte activa

en el proceso de construcción de Europa y han de estar presentes en las instancias europeas de toma de decisiones, especialmente en la medida en que en estas instancias se interviene en ámbitos de responsabilidad propios de las comunidades autónomas. En este sentido debe garantizarse la presencia de éstas tanto en la toma de decisiones a nivel estatal o comunitario sobre materias de su competencia como en su aplicación. Esta presencia debe realizarse por una doble vía. Por una parte, coordinadamente con el Estado y a través de sus canales de representación y participación que son, de momento, los mecanismos efectivos alrededor de los cuales funciona la dinámica comunitaria. Este propósito exige potenciar decididamente la comisión mixta Estado-CC.AA. para temas de la Comunidad Europea. La segunda vía es la presencia directa de las regiones y nacionalidades europeas en las instancias del poder político supranacional que, inevitablemente, surgirá de una Europa que políticamente avanza hacia unos niveles superiores de unidad. Se trata de una vía todavía incipiente pero que sin duda ya aparece dibujada en el tratado de Maastricht con la creación del Comité de las Regiones.

El Comité de las Regiones, que de momento sólo tiene una naturaleza consultiva, es el órgano que ha de permitir progresar institucionalmente en la construcción política europea. En esta etapa que ahora se abre y que razonablemente podemos considerar que tiene un carácter constituyente, este Comité debe tener el objetivo básico de conseguir que a las regiones y nacionalidades por una parte y a las ciudades, por otra les sea reconocida en el entramado político-institucional europeo el papel que muy legítimamente les corresponde. Ello comporta, pues, que el Comité deberá perseguir un objetivo doble: la creación de una cámara territorial que a nivel institucional pueda desarrollar el papel que antes hemos señalado y el establecimiento de fórmulas que permitan expresar institucionalmente la presencia de las ciudades. Naturalmente, para hacer posible este propósito doble y en el período constituyente en que nos encontramos, el Comité de las Regiones deberá tener una composición adecuada que le dote de la máxima eficacia para avanzar en la confrontación de las instituciones que se han señalado.

Cataluña debe aspirar a tener una presencia política de primer orden en esta hora de la vertebración política europea. Es por esto imprescindible que nuestras máximas instituciones, las más representativas y conocidas por todo el mundo, estén presentes en este Comité de Regiones, tanto por el propio carácter de este organismo como por los objetivos que deberá alcanzar.

Cataluña puede jugar hoy un papel protagonista en Europa. El papel de la Generalitat y de su presidente en la Asamblea de las Regiones de Europa (ARE) y el del Ayuntamiento de Barcelona y de su alcalde en el Consejo de Municipios y Regiones de Europa (CMRE), así lo auguran. Debemos ser conscientes de nuestra fuerza y nuestro prestigio y de las exigencias que éstos comportan para poder actuar con la máxima colaboración y espíritu de cooperación.

El gobierno de la Generalitat deberá descentralizar la gestión de sus servicios y adaptar su administración periférica al ámbito regional. A tal efecto, Cataluña deberá dividirse en un mínimo de cinco regiones, que agruparán territorialmente varias comarcas de acuerdo con su realidad geográfica, social, económica e histórica.

6.5.2 Gobiernos locales de ámbito regional:

La experiencia de estos últimos años muestra claramente la necesidad de unas entidades de gobierno local de ámbito supramunicipal y supracomarcal, a la manera de las actuales diputaciones.

La jurisdicción territorial de estos gobiernos locales ha de coincidir con la de las regiones establecidas en el punto anterior. La propuesta de crear un mínimo de cinco obligará a emprender la correspondiente iniciativa legislativa a nivel estatal para modificar los actuales límites provinciales.

Los gobiernos locales regionales tienen que ejercer el núcleo esencial de las competencias de cooperación municipal que tienen constitucionalmente encargadas, destinando los recursos que legalmente tienen atribuidos a este fin. Las restantes competencias y servicios que actualmente gestionan serán eventualmente traspasados, a través del proceso de negociación correspondiente, a la Generalitat o a otros gobiernos locales.

6.5.3 Gobiernos locales de ámbito comarcal:

Las comarcas son gobiernos locales de ámbito supramunicipal. Sus funciones básicas son la cooperación municipal y la prestación mancomunada de servicios.

Todos los municipios de la comarca deberán estar representados en el consejo comarcal. El pleno del consejo comarcal registrará los temas ordinarios de la comarca y sus miembros serán nombrados por los partidos políticos o coaliciones electorales que hayan obtenido representación en las elecciones municipales, de acuerdo con la aplicación de la Ley de Hondt. Además, se creará el consejo de alcaldes, que deberá pronunciarse sobre las grandes orientaciones del consejo comarcal.

Se modificará el mapa comarcal para que responda con mayor precisión a la realidad actual de los ámbitos de influencia territorial y para avanzar de forma efectiva -atendiendo la actual realidad del mapa municipal de Cataluña y a las evidentes limitaciones financieras y administrativas de muchos municipios pequeños- en la función básica de prestación mancomunada de servicios que hemos atribuido a los gobiernos comarcales.

6.5.4 Gobiernos municipales:

Los municipios son el nivel básico y esencial del gobierno local de Cataluña, aquel de donde parte, por elección de segundo grado, la legitimidad democrática de los demás gobiernos locales. Es esencial avanzar en la potenciación financiera y de la capacidad de gestión de los gobiernos municipales, en la línea que desarrollaremos ampliamente en el punto siguiente de esta propuesta.

6.5.5 Gobierno de la realidad metropolitana:

La realidad territorial formada alrededor de la ciudad de Barcelona constituye una unidad urbana de hecho, que requiere la existencia de un gobierno local de ámbito metropolitano. Es necesario considerar la posibilidad de hacer coincidir el ámbito territorial de una de las regiones con el metropolitano. En tal caso, el gobierno local regional y el metropolitano podrían coincidir en uno solo.

Hay que avanzar en la creación de un consorcio de gestión del territorio metropolitano, con presencia de todas las administraciones actuantes en la zona (departamentos ministeriales del gobierno del Estado, Generalitat, municipios, gobierno local metropolitano y demás gobiernos locales).

Finalmente, debería constituirse una autoridad única del transporte con presencia de los gobiernos implicados.

6.6 POTENCIACIÓN DE LOS MUNICIPIOS

Los socialistas de Cataluña afirmamos que los municipios son un elemento definidor y decisivo de nuestro autogobierno. Por ello, y según nuestro entender, es posible e incluso podría decirse imprescindible hacer compatibles autonomismo y municipalismo. El poder político de la Generalitat y la importancia y el peso de los municipios de Cataluña no solamente no son contradictorios sino que, frente a aquellos que tratan de oponerlos, se potencian mutuamente. Por otro lado, esta visión de las cosas encaja perfectamente con la convicción cada vez más extendida de que la crisis política en que se encuentran hoy algunos Estados europeos tiene una de sus causas en la distancia y el alejamiento que los ciudadanos sienten en relación con las instituciones públicas que han de prestarles servicios y ofrecerles solución a los problemas más cotidianos. Por todo ello pedimos más poder para las comunidades autónomas y más competencias, más recursos y más capacidad de gestión para los municipios.

Hasta ahora el proceso de descentralización se ha desarrollado prácticamente en una sola dirección: del gobierno central a los gobiernos autonómicos. En cambio ha avanzado poco hacia el sector local, en cuyo sector los gobiernos se encuentran casi en la misma situación de hace diez años. Es necesario emprender una acción decidida para poder potenciar el peso del sector local dentro del conjunto del sector público en la línea del 50%-25%-25%. Para ello, es necesario progresar en varias direcciones:

En primer lugar hay que avanzar en el reconocimiento del papel político de los ayuntamientos como representantes de la Generalitat en el territorio. En este sentido, los alcaldes deben actuar como sus representantes ordinarios en el término municipal respectivo.

El campo competencial y de gestión del mundo local ha de ser ampliado. Las administraciones locales pueden asumir la gestión de competencias, actualmente realizadas por otros niveles de gobierno, y que en muchos lugares son típicamente locales (como la educación

eminente debido a que en ella se sintetizan algunos de los principios políticos fundamentales que inspiran nuestra concepción del autogobierno y que quisiéramos que presidieran el desarrollo del Estado de las Autonomías. También los países federales pueden ofrecernos, en esta materia, un buen punto de referencia.

La hacienda autonómica debe basarse en los principios fundamentales de autonomía financiera, responsabilidad fiscal, igualdad entre los ingresos por habitante, solidaridad interterritorial y coordinación presupuestaria entre los diferentes niveles de administración.

El sistema de financiación tiene que hacer compatibles -y es por esta razón que se reúnen en ella los valores esenciales de nuestro proyecto federalista- la libertad y la igualdad, la diversidad y la solidaridad, la autonomía y la coordinación. El sistema de financiación debe hacer posible que las comunidades autónomas sean responsables de las funciones que tienen encargadas y que así aparezcan ante sus ciudadanos. Y este propósito sólo puede conseguirse con un grado apreciable de vinculación entre el gasto de nuestro gobierno autonómico y los impuestos pagados por los ciudadanos de Cataluña. La vieja máxima, que está en el origen de la democracia parlamentaria y del poder del pueblo a través del Parlamento, de "no imposición sin representación" tiene que dar paso, en nuestros días, a la máxima tan cierta como aquella de "no representación sin imposición" y, más allá, "no gasto sin impuestos". Ahora bien, este principio de libertad y de autonomía debe de ser completado con un principio de igualdad, que también consideramos esencial. Porque si los únicos ingresos de las comunidades autónomas procedieran de sus impuestos, es evidente que las más pobres, y con menos capacidad fiscal, estarían condenadas o bien a atender peor a sus ciudadanos, o bien a exigirles un mayor esfuerzo para atenderlos igual. Y las dos situaciones se oponen al más natural sentido de justicia. Es por este motivo que hace falta poner en marcha sistemas de subvenciones que permitan equiparar la situación de las diferentes comunidades.

Un sistema de financiación capaz de cumplir estos requisitos ha de estar integrado, tal como sucede en todos los países con sistemas políticos similares al nuestro, a partir de unos instrumentos básicos:

—Una parte apreciable de los ingresos autonómicos debe proceder de la participación en los impuestos estatales soportados por los ciudadanos residentes en el territorio. La vía idónea es atribuir a las comunidades autónomas un tramo autonómico variable del Impuesto sobre la Renta de la Personas Físicas (IRPF), de manera que éstas tengan capacidad normativa para determinar el porcentaje autonómico. Esta vía debe ser complementada por la atribución de los rendimientos de figuras tributarias menores y el establecimiento de mecanismos de corresponsabilización en la administración tributaria.

—El otro eje fundamental de los ingresos autonómicos deben ser las subvenciones de carácter general y el propósito de nivelación. El objetivo de estos sistemas es hacer posible la igualdad de ingresos a los que

antes nos hemos referido. Se trata de mecanismos bastante conocidos y experimentados y en España pueden desarrollarse adecuadamente a partir del actual sistema de subvenciones de carácter general (PPI) y de la implantación de las subvenciones de servicios mínimos previstos en el artículo 15 de la Ley Orgánica de Financiación de las Comunidades Autónomas (LOFCA). Este propósito de nivelación debe hacerse extensivo, gradualmente, a las comunidades forales, reduciendo progresivamente la diferencia entre los ingresos por habitante de estas comunidades y las de régimen común.

Estos dos instrumentos básicos deben ser completados por dos mecanismos de financiación que, por razones diferentes, son menores: los tributos propios de las comunidades autónomas y las diversas modalidades de subvenciones condicionadas.

El acuerdo conseguido el mes de Enero de 1992 en el marco del Consejo de Política Fiscal y Financiera permite, desde el punto de vista de este horizonte, una valoración positiva: significa un incremento del grado de autonomía financiera, ya que incorpora un conjunto de modalidades de subvenciones condicionadas a la financiación de carácter general; mejora la nivelación de los ingresos por habitante de las comunidades autónomas, a pesar de que concede un peso mayor a la variable población; establece mecanismos adecuados para la coordinación de la política presupuestaria el déficit y el endeudamiento; y contiene el compromiso de avanzar decididamente hacia una mayor corresponsabilidad fiscal de las comunidades autónomas, ya que aprueba unas medidas que en la práctica deben significar la participación de aquellas en el 15% del IRPF.

Actualmente, nos encontramos en la fase final del proceso de negociación que tiene que hacer realidad la cesión de este 15% de IRPF a las comunidades autónomas. Esta medida supondrá un paso cualitativo importante en la mejora del sistema de financiación y permitirá disponer de un grado más elevado de corresponsabilidad fiscal por parte de las comunidades autónomas. Es importante que este primer paso hacia un sistema homologable con los que tienen los países de estructura política descentralizada, similar a la nuestra, pueda realizarse en el clima de diálogo y de negociación serena que hace falta para avanzar eficazmente en la autonomía.

6.5 ORDENACION INSTITUCIONAL DEL TERRITORIO DE CATALUÑA

La ordenación institucional de Cataluña debe fundamentarse en los principios de simplificación y eficacia administrativa, descentralización y proximidad a los ciudadanos, eliminación de duplicidades, avance democrático y participación.

Los elementos básicos de la vertebración territorial de las instituciones de Cataluña son las siguientes:

6.5.1 Descentralización de la administración autonómica:

6.2 LA PARTICIPACIÓN DE LAS COMUNIDADES AUTÓNOMAS EN LA FORMACIÓN DE LA VOLUNTAD ESTATAL

La participación de las comunidades autónomas en la formación de la voluntad estatal es especialmente necesaria en aquellos casos en los que las instancias legislativas del poder central deben tomar decisiones que afectan a la distribución territorial del poder político. La reforma del Senado y su transformación en una verdadera cámara de las autonomías es, sin duda, el instrumento más efectivo que tenemos para poder asegurar esta participación.

Se trata, en definitiva, de progresar hacia la consecución de un doble objetivo: por un lado, responsabilizar a las comunidades autónomas en la resolución de los problemas comunes y lograr que adopten una visión de Estado, evitando así una visión exclusivamente parcial y localista de los problemas; y, por otro lado, evitar la fácil identificación gobierno central-Estado en aquellas cuestiones de distribución territorial del poder político, en las que el gobierno central tiende, inevitablemente, a confundir sus intereses institucionales con los intereses del Estado.

Una reforma ambiciosa del reglamento del Senado hará posible avanzar sustancialmente en esta línea, siempre que exista la necesaria voluntad política. En este sentido, la reforma actual, con la creación de la Comisión de Autonomías, permite un avance efectivo en esta dirección. Y es como resultado del éxito de todo este proceso, una vez agotadas las potencialidades que la reforma del reglamento permite, que habrá que avanzar, en una segunda etapa, hacia la reforma del texto constitucional. Esta reforma deberá tener un doble objetivo: modificar la composición del Senado, cámara que, en una línea parecida a la del Bundesrat alemán, deberá garantizar la presencia de los gobiernos autonómicos; y, en segundo lugar, establecer claramente los ámbitos específicos en los cuales esta cámara territorial deberá tener un poder legislativo decisorio.

Sin duda será preciso emprender la reforma del Senado para dar plena coherencia a la articulación de las comunidades autónomas en las instancias legislativas del Estado que proponemos. Ahora bien, esta reforma tiene que producirse como consecuencia del éxito en la reforma del reglamento y no como consecuencia de su fracaso. Porque si esta reforma fracasara sería porque las fuerzas políticas mayoritarias no tendrían la voluntad de dar los pasos mínimos necesarios y, en tal caso, difícilmente podría pensarse que estarían dispuestas a efectuar, y en la dirección adecuada, el paso de reformar la Constitución.

Por lo demás, el avance hacia una verdadera responsabilización de las comunidades autónomas en la toma de decisiones de interés general pasa, inexcusablemente, por la potenciación de los marcos multilaterales, a través de las conferencias sectoriales, que han de ser el órgano esencial de la coordinación entre las propias comunidades en aquellas materias en

las que tienen competencias. Estas conferencias deberían dotarse de su propia estructura administrativa. Y en los ámbitos funcionales en que las competencias han sido prácticamente transferidas a las comunidades autónomas, las responsabilidades de gobierno y administrativas -de planificación, de inspección y de coordinación- deberían ser asumidas por las mismas conferencias sectoriales, de manera que eventualmente fuera posible avanzar hacia una sustitución progresiva, en estos ámbitos, de los organismos centrales de la administración del Estado.

En una realidad política, como la española, en cuyo seno existen intereses generales comunes, es indispensable la existencia de fórmulas de coordinación eficaces que deben ser garantizadas por los mismos gobiernos autonómicos, a través de las formas administrativas oportunas.

Todas estas instituciones -Senado, conferencias sectoriales- son la expresión de la voluntad política de poner de manifiesto la diversidad de los pueblos de España en las tomas de decisión colectivas. Sería, pues, deseable que esta voluntad tuviera también la plasmación adecuada en un hecho simbólico de tanta importancia como la localización de la sede o la actividad de estas instituciones.

6.3 ADAPTACIÓN DE LA ADMINISTRACIÓN PERIFÉRICA DEL ESTADO

La administración periférica del Estado deberá ser ordenada y simplificada en torno a la figura de la delegación del gobierno, en un proceso a través del cual habrá que avanzar hacia la superación de las restantes instancias administrativas periféricas.

El objetivo es conseguir una administración pública más integrada, que mejore su eficacia para dar respuesta a las demandas de los ciudadanos. En este sentido, el ejercicio de las competencias que tienen atribuidas los niveles superiores de gobierno en el territorio, que no puede ser negado, no tiene porqué comportar siempre el despliegue físico de un aparato administrativo. Se trata de prestar mejores servicios y de evitar duplicaciones y esfuerzos inútiles.

Para avanzar en esta dirección, debería producirse una máxima delegación de las facultades de gestión desde el Estado a las comunidades autónomas y de éstas a las corporaciones locales, para poder rentabilizar al máximo los aparatos administrativos más próximos a los ciudadanos. Y debería promoverse la creación de consorcios de gestión que integrasen, cuando el alcance del servicio lo hiciera aconsejable, a los representantes de los diferentes niveles de la administración.

6.4 FINANCIACIÓN AUTONÓMICA

El sistema de financiación de las comunidades autónomas -la hacienda autonómica- tiene, más allá de la complejidad de sus aspectos técnicos, una importancia

6. LOS CONTENIDOS CONCRETOS DE LA PROPUESTA FEDERALISTA

Superada la primera etapa del proceso autonómico, hay que establecer objetivos y compromisos para seguir avanzando. La actualización de nuestra propuesta federalista tiene como propósito profundizar y renovar sus contenidos y hacer del federalismo el hilo conductor que ha de presidir la articulación interna de Cataluña, así como la construcción de una verdadera Europa unida. Se trata, pues, de definir, en el marco del proceso de unidad europea y de avance del Estado de las Autonomías, el poder político que queremos para Cataluña, cómo hemos de participar y de impulsar el proceso autonómico en España y cómo queremos distribuir este poder político internamente. Hoy, los contenidos de nuestra propuesta federalista se estructuran en torno a los siguientes puntos:

6.1. PROFUNDIZAR EN EL AUTOGOBIERNO Y EN LA DESCENTRALIZACIÓN

El autogobierno implica la máxima capacidad de decisión en las materias que forman parte del ámbito competencial de las comunidades autónomas. En primer lugar hay que ampliar los límites de actuación de la potestad legislativa de las comunidades autónomas en estas materias y revisar, si es necesario, la normativa estatal que, más allá del mandato de la Constitución misma, impone una visión limitativa de las competencias autonómicas.

Resulta inevitable, sin embargo que los gobiernos de ámbito territorial superior -español y europeo- tiendan a entrar parcialmente en la regulación de estas materias, entre otras razones por la gran fuerza uniformizadora de dos principios de general aceptación como son la unidad de mercado y la garantía de igualdad de los derechos entre todos los ciudadanos del territorio. Es por ello que, en segundo lugar, y tal como ya desarrollaremos más extensamente en el segundo punto, es necesario impulsar decididamente los mecanismos que hagan efectiva la presencia de los gobiernos autonómicos en la formación de la voluntad legislativa común del Estado y, más allá, de la Comunidad Europea.

En tercer lugar, este proceso ha de fundamentarse en el principio de subsidiariedad -es decir de atribución de la titularidad competencial al gobierno más próximo al ciudadano, siempre que esto resulte factible- y en

la delegación de la gestión, siempre que resulte posible y que así lo haga aconsejable un criterio de racionalidad y de simplificación administrativa.

Finalmente, deberá completarse y estabilizarse el ámbito competencial de las comunidades autónomas y su marco interno de relaciones. Hay, en este sentido, tres bloques competenciales de una importancia especial:

—En primer lugar, la seguridad ciudadana. Es evidente que, más allá de las dependencias orgánicas concretas, todos los cuerpos de las diferentes fuerzas de seguridad tienen el objetivo común de garantizar la seguridad de los ciudadanos. Hay que conciliar la atribución de competencias efectivas a la Generalitat con la coordinación entre los diferentes niveles de gobierno, con el fin de asegurar una gestión eficaz. Así pues, tenemos que avanzar hacia una dependencia funcional real de los cuerpos y fuerzas de seguridad de la Junta de Seguridad de Cataluña, organismo que debería dotarse de sus propias estructuras administrativas para llevar a cabo esta función. En la Junta de Seguridad deberían de participar las diferentes administraciones implicadas -administración central, administración autonómica, administración local-, con una posición preeminente de la Generalitat.

—Es necesario, en segundo lugar, articular la presencia de la Generalitat en los órganos de dirección y de gestión de grandes infraestructuras -puerto, aeropuerto, etc-. Con esta finalidad, el establecimiento de fórmulas consorciales -con participación del Estado, la Generalitat, el Ayuntamiento de Barcelona y otros poderes locales, si es necesario-, debería ser un buen instrumento para avanzar en esta dirección.

—Finalmente, hay que poner de relieve el hecho diferencial que representa para Cataluña la existencia de una lengua y de una cultura propias, cuya protección y difusión no corresponde únicamente a la comunidad autónoma sino que, de acuerdo con el reconocimiento que figura en el artículo 3 de la Constitución, son también responsabilidad de la administración del Estado. Esta circunstancia exige una concertación de actuaciones del gobierno central con los gobiernos autonómicos implicados, la elaboración de la normativa pertinente y la promoción de iniciativas concretas, tanto en el interior del Estado como en las instituciones europeas, encaminadas a la promoción y proyección internacional de la lengua y la cultura catalanas.

5. EL DESARROLLO DE LA PROPUESTA FEDERALISTA

5.1 En la perspectiva de esta nueva etapa del proceso autonómico que propugnamos, existe sin duda un modelo colectivo de futuro. Un modelo que se apoya en una determinada tradición política pero que, por lo demás, ha tenido una plasmación efectiva en experiencias recientes como la de los Juegos Olímpicos. Los trazos distintivos de este modelo configuran un verdadero horizonte para el desarrollo de los contenidos del pensamiento federalista en el marco del Estado autonómico, pero también son un hilo conductor para la vertebración interna de Cataluña -tanto en las relaciones entre administraciones, como entre éstas y los ciudadanos- y para el proceso de unidad europea. Estos trazos distintivos son muy claros:

—Primero, una determinada manera de potenciar Cataluña, de construir su futuro, desarrollando el autogobierno, basado en proyectos colectivos bien definidos y concretos; una sociedad plural, sin enfrentamientos internos ni confrontaciones externas, con un alto nivel de participación y de capacidad de iniciativa; un sector público eficiente, moderno, con instituciones bien coordinadas que cooperen entre ellas; un buen entendimiento entre la defensa del interés general por parte del sector público y del sector privado; y finalmente, un catalanismo superador de los viejos planteamientos del nacionalismo estatalista, y que juega la carta de la reforma federal del Estado y de la construcción federal de Europa.

—Segundo, un determinado papel de Cataluña en España. Un papel que consiste en profundizar en nuestras libertades y a la vez en nuestra unión con los otros pueblos hispánicos, haciendo de motor de una España en transformación.

—Tercero, una misión de Cataluña en Europa, a través de la afirmación de un modelo colectivo basado en el trabajo bien hecho, la convivencia tolerante y la

participación en la construcción democrática de las nuevas estructuras políticas de la Europa unida.

—Cuarto, una apertura de Cataluña al mundo, a través de la solidaridad internacional y de la ayuda humanitaria.

5.2 Este es nuestro modelo nacional. Un modelo de autogobierno solidario, reformador, europeísta. La renovación de los contenidos de la propuesta federalista es la contribución que hacemos los socialistas de Cataluña, para que lleguen a hacerse realidad de una manera progresiva. Y para que se hagan realidad no será suficiente un proceso complejo de negociación política entre instituciones y entre fuerzas políticas, ni lo será tampoco la formación de amplias mayorías parlamentarias que las hagan viables, sino que hará falta sin duda la adhesión y la contribución efectiva de los distintos sectores de la sociedad catalana y española que quieren superar la confrontación permanente entre partidos o entre comunidades autónomas para poder sustituirla por el diálogo y la solidaridad efectiva.

Nadie puede quedar al margen de este proceso. En este sentido, los socialistas catalanes apelamos, en especial, a aquellos sectores de nuestra sociedad que se sienten engañados a causa de una dinámica estéril de victimismo y enfrentamiento y que están dispuestos a colaborar y a incorporarse a un proceso de apertura, con planteamientos comunes, que permita la integración de nuevas energías y de propuestas renovadoras.

Así, pues, nuestra propuesta federalista no quiere ser una bandera excluyente sino nuestra aportación concreta a un proceso de diálogo y de franca negociación con las demás fuerzas políticas de Cataluña, que debería de conducir a la elaboración de una plataforma común del catalanismo, auténtico punto de encuentro de todos aquellos que aspiramos al máximo reconocimiento del autogobierno de Cataluña.

4. UNA NUEVA ETAPA DEL PROCESO AUTONÓMICO

4.1 Hoy nos encontramos delante de una nueva etapa del proceso autonómico, en la que tenemos la responsabilidad de dar otro paso hacia adelante en la formulación de propuestas que permitan avanzar en la doble dirección de impulsar con decisión el proceso de reforma del Estado y de lograr que Cataluña participe activamente en este proceso, en una posición de liderazgo. Esta nueva etapa se caracteriza por la coincidencia de un conjunto de hechos entre los cuales hay que remarcar los siguientes:

—La celebración de las últimas elecciones generales ha supuesto, tal y como hemos visto, la revalidación de la confianza de los ciudadanos en los socialistas, así como una exigencia de renovación tanto de nuestro propio mensaje como de la práctica política. Una parte importante de este nuevo compromiso tendrá que expresarse sin duda en el giro autonómico que el nuevo gobierno ha anunciado públicamente y que deberá traducirse en gestos y propuestas concretas durante los próximos meses.

—Una experiencia reciente tan plenamente lograda como los Juegos Olímpicos de Barcelona, con toda la ambición transformadora que llevaba implícita, ha permitido constatar que son perfectamente conciliables el avance de la realidad nacional de Cataluña y la aceptación de España como una realidad plural en la que podemos convivir. Asimismo, se ha podido constatar también el éxito del modelo de un profundo acuerdo institucional que siempre hemos propugnado.

—La nueva realidad política europea ha puesto de manifiesto tanto el riesgo permanente de la reaparición de los viejos atavismos históricos y de antiguos conflictos larvados como la necesidad de ir más lejos en el proceso de construcción de una unión política que deberá hacer compatible la aceptación de las realidades nacionales originarias con el reforzamiento de instancias supranacionales.

4.2 Por otro lado, la superación de la etapa precedente del proceso autonómico, como consecuencia de sus éxitos y también de sus limitaciones, aconseja afrontar la nueva etapa con objetivos claros y una aplicación gradual.

La transformación de la realidad política española y la consolidación de un Estado moderno descentralizado es un proceso que debe llevarse a cabo, inevitablemente,

de una manera gradual. Se trata, en definitiva, de un proceso de reforma de gran alcance, en cuyo proceso hemos dado importantes pasos hacia adelante, pero en el que queda todavía un camino por recorrer.

El balance es globalmente positivo. Hemos conseguido durante estos trece años avances sustanciales en los niveles de descentralización. Cataluña tiene hoy unas instituciones de autogobierno propias, con más años de vida que en ningún otro momento de nuestra historia reciente. La Generalitat dispone de amplias competencias en ámbitos esenciales de la actividad del sector público, como la sanidad, la educación y la política territorial, y de un volumen presupuestario muy significativo, que representa más del 10% de la renta de los ciudadanos de Cataluña y del 25% del conjunto del sector público.

Pero este balance globalmente positivo contiene también, como es inevitable, limitaciones e insuficiencias. Por un lado, ha predominado en algunos casos una dinámica más de confrontación que de cooperación entre el gobierno central y las comunidades autónomas, lo cual ha convertido en políticamente rentable el conflicto y ha situado como lógica básica del proceso autonómico el enfrentamiento entre un gobierno central siempre a la defensiva -muy a menudo incapaz de anticiparse a los problemas, de tomar iniciativas dinamizadoras y de ofrecer un horizonte ambicioso- y algunos gobiernos auto-nómicos que siempre han podido sacar ventaja de adoptar políticas reivindicativas, tanto si se resolvían con éxito como si no, en lugar de verse estimulados a responsabilizarse de los problemas generales.

4.3 Por otro lado, no siempre se ha sabido combinar adecuadamente la generalización del Estado de las Autonomías con su profundización y el reconocimiento del hecho diferencial en aquellas comunidades autónomas como Cataluña con una identidad definida y con una clara voluntad de autogobierno político. Es decir, convertir en política institucional el reconocimiento de las nacionalidades que contempla el texto constitucional.

Finalmente, cabe señalar una cierta relegación de los municipios y de la administración local, en general, en todo el proceso de descentralización política, relegación que se ha acentuado en algunas comunidades autónomas como Cataluña a causa de una actitud permanente de recelo y de desconfianza hacia los municipios.

3. LA PROPUESTA FEDERALISTA SEIS AÑOS DESPUÉS. UN BALANCE

3.1 La propuesta federalista aprobada por el PSC en el año 1987, en su quinto congreso, surgió en un momento en que el proceso autonómico se encontraba en una encrucijada decisiva. Después de una etapa de avances sustanciales en los niveles de descentralización conseguidos, era necesario marcar nuevos objetivos, para no caer en una situación de impase o de incertidumbre. Era necesario introducir la perspectiva adecuada en la complejidad del proceso autonómico, evitando los efectos paralizadores de las posiciones extremas. En consecuencia, convenía poder afirmar, como hicimos en aquel momento, que los progresos realizados eran muy importantes, que España, quizás por primera vez con grandes garantías de éxito, ofrecía un marco viable para la realización nacional de Cataluña, pero que los pasos ya efectuados eran todavía insuficientes y quedaba, pues, un largo camino por recorrer.

La propuesta federalista quiere proclamar, precisamente, este sentido del pacto constitucional, que se basa en la convicción de que ni la democracia política podría consolidarse en España si no ofrecía un marco de autogobierno a las naciones históricas, ni estas naciones históricas podrían asumir una forma satisfactoria de autogobierno político si no era en el marco del Estado democrático español. Se basa, por tanto, en la convicción de que la España democrática y la Cataluña autónoma se necesitan y se potencian mutuamente.

3.2 Cuando los socialistas catalanes hablamos de federalismo, hacemos referencia al aspecto, que para nosotros es esencial, de los contenidos políticos del autogobierno. Cules son estos contenidos, cuáles queremos que sean y cómo queremos que nuestra realidad nacional se articule y esté presente en las realidades políticas supranacionales de las que forma parte. Y es evidente que, para dar respuesta a estas preguntas, que son en última instancia las que llenan de contenido nuestras aspiraciones nacionales, no tenemos mejor punto de referencia que aquel que nos ofrecen los países federales de nuestro alrededor más inmediato, como son Estados Unidos, Canadá, Alemania, Austria, Australia y Suiza.

En este sentido, conviene recordar que los contenidos de la propuesta federalista se plasmaron, tanto en el Quinto como en el Sexto Congreso del PSC, en cinco puntos básicos que resumimos a continuación:

- Un sistema de distribución de competencias entre

el Estado y las comunidades autónomas claro, preciso y aceptado de forma general, que permita el ejercicio real del autogobierno.

--Una reforma en profundidad de la administración del Estado, que deberá afectar tanto a los servicios centrales como a los periféricos.

—Unas fórmulas de participación y de corresponsabilización de las comunidades autónomas en las políticas del Estado -el instrumento básico de las cuales ha de ser el Senado- y de la Comunidad Europea.

—Un modelo de hacienda autonómica que profundice en los principios de autonomía y suficiencia financiera de las comunidades autónomas, y que avance en la corresponsabilización fiscal y la solidaridad interregional.

--Una potenciación del papel de las corporaciones locales en la nueva estructura territorial del poder público, para avanzar hacia una distribución del gasto público entre el Estado, las comunidades autónomas y las corporaciones locales en la línea 50%-25%-25%.

3.3 El federalismo quiere hacer compatible el avance efectivo del autogobierno con la igualdad y la solidaridad entre las diferentes comunidades autónomas. Quiere hacer compatible la unión y la libertad, a partir de una concepción que entiende que la potenciación de la diversidad es la mejor garantía de un progreso en común para todos los pueblos del Estado.

3.4 Desde el momento en que, en el año 1987, fue asumida como política del PSC, la propuesta federalista del socialismo catalán ha recorrido un importante camino de difusión, diálogo, convencimiento y ulterior concreción, como proyecto para España desde Cataluña. Ha sido asumida, en sus aspectos sustanciales, por el congreso del PSOE. Actualmente, es un punto de referencia aceptado por todos, y resulta innegable que tanto su marco conceptual como las propuestas concretas que la integran, nos han permitido avanzar durante los últimos años en el desarrollo del Estado de las Autonomías.

Los socialistas catalanes podemos, pues, mostrar una legítima satisfacción por el camino recorrido y por el papel que nos ha correspondido jugar, que no es otro que el de avanzar propuestas, de promover iniciativas que permitan continuar con firmeza el proceso de reforma del Estado y el de estar presentes en primera línea, en Cataluña y en España, en su aplicación concreta.

e irracionalmente utilizado. Desde entonces hasta ahora, la situación no ha mejorado sustancialmente. En algunos aspectos ha empeorado. Hasta el momento, por extraño que pueda parecer, el plano territorial tantas veces anunciado todavía no ha visto la luz, y la decepción ha sido prácticamente general. Refleja hipótesis a largo plazo, en parte fruto de la proyección de inercias y en parte fruto del voluntarismo más elemental, sin prácticamente ningún tipo de definición instrumental o estratégica. Es el paradigma de una acción de gobierno sin modelo y sin proyecto.

- 2.15 No conviene apostar por un planteamiento pormenorizado, sino más bien al contrario. Los aciertos y errores que puedan producirse al margen de las grandes opciones tienden a compensarse y no revisten una importancia capital si se contemplan desde una perspectiva global. Lo que sí resulta necesario es asumir y tener claras las grandes opciones. Unos ejemplos son: ancho de vía europeo desde Port-Bou a Barcelona; conversión del Puerto de Barcelona no sólo en el primer puerto del Mediterráneo, sino en uno de los dos mayores de Europa, y proyecto (este sí, pormenorizado) de cómo conseguirlo; reequilibrio demográfico partiendo de otorgar prioridad a las comunicaciones de todo tipo y a las inversiones de equiparación de servicios que lo favorezcan; aprovechamiento óptimo de los recursos hidráulicos; condicionamiento de una posible oleada de crecimiento urbanístico de las zonas más densas a la dotación previa de las infraestructuras necesarias. Todo ello parece lógico y sencillo, pero no lo ha sido hasta ahora.
- 2.16 La política medioambiental y paisajística como eje fundamental de la política territorial. La calidad ambiental y estética del territorio son cosas diferentes pero complementarias. Ambas forman parte indivisible de aquel país competitivo que hemos acordado construir. Y constituyen también aspectos políticos que hay que racionalizar. Los socialistas queremos asumir los valores y los análisis del ecologismo pero, como fuerza de progreso que somos, queremos evitar la reproducción constante de la dialéctica estéril entre el

conservacionismo radical que tiende a querer impedir toda actuación del hombre y la hipocresía del desarrollo que todo lo justifica amparándose en ambiguos -y a menudo cínicos- estudios sobre el impacto. La racionalización significa la aplicación rigurosa, con la participación protagonista del ecologismo más solvente y reconocido, de las técnicas de coste/beneficio para la evaluación de proyectos, tal como se aplican ya en el mundo anglosajón. El equilibrio entre la actuación humana y la biosfera tienen que ser objeto de análisis racionales que vayan más allá de intereses económicos y de conservacionismos fundamentalistas.

- 2.17 Una quinta y última línea estratégica debe ser la aplicación franca y generosa del principio de subsidiariedad, sumida en la gradual federalización del modelo organizativo institucional, tanto en el interior de Cataluña como en el Estado, y también de la pirámide federal europea. La construcción europea con el calendario más corto posible es un problema de supervivencia y es un problema de aceptación de la asimetría. Yerran quienes entienden que hay que construir la Europa de los ciudadanos, o la de las ciudades, o la de las regiones, o la de los Estados. Lo que hay que construir es la Europa de los ciudadanos, y de los municipios, y de las ciudades, y de las naciones sin Estado, y de las macroregiones económicas interfronterizas y de los Estados. Es federalismo toda aquella forma de organización de células heterogéneas en la cual todos puedan sentirse cómodos y en la que ninguna de estas células pretenda homogeneizarla. Algunas fuerzas políticas catalanas se precipitaron en 1987 por el hecho de rechazar la propuesta federal del PSC. El federalismo no es, al fin y al cabo, patrimonio de los socialistas. Es una herencia recibida del catalanismo histórico. La estrategia actual de Cataluña es el federalismo, y parece que así empiezan a reconocerlo todos. Hay que avanzar de forma continuada, con tenacidad, con método y con capacidad de diálogo. Y también de la manera más unitaria posible. Por ello renovamos la propuesta federalista con un alto grado de desarrollo en el apartado siguiente.

cohesión social se basa más, como siempre, en la redistribución de oportunidades que en la redistribución de recursos. En esta carrera a Cataluña le queda todavía mucho campo por recorrer.

2.9 Es difícil, en la actualidad, acotar y definir modelos futuros, reformado, de aquello que hemos venido denominando Estado de Bienestar. Obviamente, la cohesión social depende también en buena parte de que puedan mantenerse por lo menos los rasgos fundamentales, los que evitan la aparición de cuartos mundos interiores, como sucede en algunos países desarrollados con una historia reciente de políticas profundamente neoliberales. Pero, naturalmente, la reforma deberá tender hacia un modelo que, al tiempo que posibilita la inserción social, en condiciones dignas, de las personas que realmente lo necesitan, y garantizando el acceso universal a las prestaciones que se han considerado definitivas del Estado de Bienestar, introduzca los sistemas de financiación y gestión que supongan el sostenimiento de su viabilidad, tomando en consideración los nuevos escenarios demográficos y ocupacionales, así como el marco de la competitividad en el que nos hemos de mover. Todas las instituciones catalanas deben comprometerse en la lucha contra todo tipo de fraude, y debe corregir las disfunciones e inercias negativas de los sistemas vigentes, incluso cuando no sean directamente responsables de las mismas. Es al conjunto de países desarrollados el que debe poner en marcha procesos estratégicos en esta compleja ecuación de difícil equilibrio. Éste es, por tanto, un compromiso ineludible que Cataluña no puede olvidar.

2.10 En Cataluña los factores relacionados con la cultura y la lengua son también factores de cohesión interna. Persiste cierto riesgo de fractura. Existen, en todos los extremos, intereses o fundamentalismos dispuestos a activar ese riesgo. Conviene erradicar voluntarismos y resistencias. Conviene erradicar los puntos de vista que sitúan la cultura en un plano distinto del plano social y que son críticos, desde un elitismo cultural, con aquello que denominan "excesivo economicismo de la vida pública". Conviene recordar que el primer hecho cultural de la humanidad fue el paso de la lucha individual por la supervivencia a la lucha colectiva y organizada por la supervivencia, y que este principio sigue siendo vigente. Dicho de otra manera: el gran peligro para la cultura catalana no es la cultura castellana o anglosajona, como proclaman algunos. No podemos equivocarnos de enemigo: el peligro real es el de la decadencia: decadencia interior o decadencia del proyecto europeo. En una Cataluña decadente, sin cohesión, sin voluntad nacional nacida de la pluralidad del pueblo, la lengua catalana no tendrá futuro. Sólo en una Cataluña avanzada y nuevamente pionera de las mejores causas se convertirá la lengua catalana en un factor de unidad y, en definitiva, en una causa para todos.

En una Europa decadente no solamente peligrarían las lenguas minoritarias, sino también algunas de las mayoritarias. Sólo en una Europa que progresa, es decir, unida federalmente, será posible la pluralidad cultural.

2.11 La tercera línea estratégica tiene que ser la de la competitividad. En el mundo occidental habíamos empezado a olvidar que nuestro bienestar procedía en parte del esfuerzo y del espíritu de trabajo, pero también de la explotación, directa o indirecta, del Tercer Mundo. La apertura de fronteras a los capitales y el libre comercio -es decir, en definitiva, el mercado- nos los han recordado. Cuando 2.000 millones de personas salen aceleradamente del Tercer Mundo, algo tiene que cruzir en Occidente. Para muchas personas, la competitividad es prácticamente sinónimo de darwinismo. Tenemos que conseguir que la competitividad sea compatible con la solidaridad. El sistema, por tanto, no es el proteccionismo. Sabemos empíricamente que, a medio plazo, este último se ha girado siempre contra los que lo han practicado, además de ser insolidario. La globalización, el alcance mundial de la economía es ya un hecho irreversible. Es preciso adaptarse al mismo rápidamente. El sistema consiste en un mayor valor añadido, en más calidad y más singularidad, es decir, en más competitividad.

2.12 En Cataluña esta palabra, debido a su mala utilización, ha entrado a formar parte de la retórica pública. Pero, una vez más, los hechos no concuerdan con las palabras: el enorme y poco eficaz aparato burocrático de la Administración autonómica no convierte a un país en competitivo; la ayuda clientelar a empresas ineficaces no convierte a un país en competitivo; el oligopolio concedido a unos pocos grupos de grandes superficies comerciales, que les permite tener unos precios muy superiores a la media española y extorsionar a los industriales -mientras que los pequeños comerciantes creen ingenuamente que la limitación de implantaciones se ha hecho para protegerles- no convierte a un país en competitivo; las políticas de escaparate, las salpicaduras electoralistas de dinero sin estrategias claras de prioridades no convierten a un país en competitivo; la falta de relevancia política y, por tanto, la falta de autonomía de decisión de la mayoría de los miembros del Gobierno autonómico no convierten a un país en competitivo.

2.13 En este terreno de la competitividad, la dignificación y valoración del trabajo denominado hasta ahora "no productivo" será en el futuro inmediato un elemento estratégico de capital importancia. La competitividad de un país desarrollado tiende a ser equivalente a su calidad integral. El paro estructural, aquél que no será absorbido ni siquiera en el supuesto de un crecimiento económico significativo, debe dejar de ser paro para convertirse en ocupación; ocupación "no productiva" en términos convencionales, pero absolutamente "productiva" en términos de calidad global. Éste es uno de los giros estratégicos más claros que Occidente, y por tanto Cataluña, han de efectuar lo antes posible.

2.14 La cuarta línea a definir la constituye una estrategia territorial adecuada. Cataluña no sólo es un territorio, pero lo es de forma principal. La restauración democrática encontró un territorio desequilibrado, maltratado

2. RASGOS BÁSICOS DE UNA REORIENTACIÓN ESTRATÉGICA DEL CATALANISMO

- 2.1 Estrategia de liberación de las capacidades creativas. El componente más liberal de la socialdemocracia ha comprendido siempre claramente el principio de que "todo lo que no está expresamente prohibido está permitido". Una buena actualización teórica de este principio podría ser la siguiente: todo lo que, sin estar regulado, pueda funcionar con más eficacia y generar igual o menos injusticia u otros costes sociales que otros aspectos que están regulados, no deberá ser regulado; y si lo está, deberá desregularse.
- 2.2 Esto no es una definición neoliberal conservadora, y menos todavía una moda que se sigue; es sólo un intento de racionalizar determinadas constantes empíricas. Al fin y al cabo, una de las grandes diferencias entre el socialismo democrático y todas las otras opciones políticas ha sido siempre su vocación laica y racional.
- 2.3 La definición estratégica enunciada tampoco puede ser radicalmente antiintervencionista, ni en el terreno económico ni en ningún otro. Parte del convencimiento de que, ante la inexorabilidad del creciente papel del mercado y del alcance planetario del mismo, será necesario aumentar simétricamente el papel de los poderes públicos democráticos, liderando más que interviniendo, pero teniendo claro que, cuando éstos han de intervenir para corregir o matizar los efectos de la actividad humana, lo deberán hacer sin complejos, procurando, no obstante, hacerlo únicamente hasta donde sea necesario.
- 2.4 En los últimos años, en contradicción aparente con el ideario proclamado por las fuerzas políticas gobernantes, en Cataluña ha sucedido todo lo contrario. Ha habido una auténtica avalancha de regulaciones innecesarias y, por tanto, contraproducentes. El mantenimiento de esta tendencia podría llevarnos a tener un país con todos los museos gestionados con el mismo criterio o con unas ferias de muestras homologadas según un mismo modelo, un país donde todos irían a comprar a la misma hora, donde todos reaccionarían igual frente a unos estímulos ancestrales magnificados por el mito y, en fin, un país en el que la administración reguladora y burócrata estaría omnipresente.
- 2.5 El resultado es, y no podría ser de otro modo, distinto. El mismo que en todos los lugares en los que a lo largo de la historia el poder político ha pretendido ser el referente integral de la sociedad; es decir, un país donde no se respeta la norma, un país donde, de hecho, no la respeta y no la hace respetar ni la misma administración que la ha promulgado. Si nos abstraemos de los aspectos más ideológicos y centrados en la confrontación de valores, en los que las diferencias son grandes, y nos fijamos en el resto de las cuestiones, podremos observar como con frecuencia hay más distancia entre lo que el Gobierno de CiU dice y el Gobierno de CiU hace (o entre la norma y la realidad), que entre lo que dicen CiU y el PSC. Esta es una de las grandes disfunciones del país. Hace falta pues una estrategia de mucha libertad creativa, de grandes espacios para el protagonismo social, donde las apelaciones a la sociedad civil no sean una figura retórica. Una estrategia con pocas normas, pero vinculante.
- 2.6 Una segunda línea estratégica tiene que ser la de la convivencia y la cohesión social. Existen dos razones de peso por las cuales los socialistas no debemos llevar esta cuestión al terreno de la confrontación con otras fuerzas políticas. La primera de ellas es la naturaleza misma del reto. Más aún que en otros aspectos de la acción pública, en este terreno es necesario el diálogo, el consenso, la tolerancia y, si es preciso, la paciencia. No existe otro camino. La segunda razón es que, a pesar de determinadas -y a menudo graves- actitudes clientelares y arbitrarias de algunos actores de la acción de gobierno de CiU, o de los esencialismos electorales habituales, en conjunto -y en definitiva- esta acción alcanza un nivel suficiente de responsabilidad en estas cuestiones, todavía frágiles, y es necesario mantener como única y necesaria vía la de la cooperación y cohesión de las fuerzas políticas y las instituciones.
- 2.7 No obstante, hay que trabajar para imprimir a esta acción cooperativa un giro estratégico de cierta importancia destinado a superar definitivamente los riesgos de falta de cohesión todavía latentes, perseverando en el esfuerzo de todos para evitar caer en trampas del tipo "acción/reacción" ante las incomprensiones, exentas de mala fe, internas y externas y, sobre todo, ante las manipulaciones interesadas internas y externas.
- 2.8 Un factor esencial para esta estrategia de cohesión social lo constituye un sistema educativo universal, aunque plural y flexible, que tienda a hacer efectiva una auténtica igualdad de oportunidades. La auténtica

han colocado a nuestro país. La vertebración del territorio de Cataluña debe salir del terreno de la confrontación esterilizante y buscar un gran acuerdo nacional. Plan Territorial de Cataluña, Plan Metropolitano, Carta Municipal de Barcelona, desarrollando y clarificando el papel de las administraciones supramunicipales, comarcas, diputaciones y regiones, entendidas como ámbitos más gerenciales que políticos.

Y en el horizonte de la Europa unida, planteamos abiertamente nuestro papel, nuestras relaciones, nuestro futuro en el sistema europeo de regiones y en el sistema de ciudades.

- 1.11 El catalanismo federalista y liberal se ha caracterizado por dar más relevancia a la amplitud del proyecto, a su capacidad integradora que a la intensidad de sentimientos; esto lo ha alejado de los nacionalismos redentoristas, a la vez que lo hacía más resistente, más difícil de liquidar desde la agresión exterior. Pero esto es justamente, en la medida que es afirmación en la construcción, más que ideal de misión, lo que le permite aceptar intensidades diversas y diferentes en el sentimiento, vínculos de cooperación y no de imposición a los otros pueblos.

Esta acción catalana, este nuevo impulso catalanista debe liberar todas estas energías presentes en la sociedad

catalana. Pero, por encima de cualquier otro objetivo, el catalanismo debe proponerse reunir a todos los catalanes, incorporar activamente en esta tarea a los amplios sectores que, por razones sociales y/o culturales, hoy se sienten indiferentes. Hemos de propiciar una incorporación subjetiva, para que el catalanismo no se convierta en un movimiento sentimental o de resistencia, sino una idea inmensamente compartida de cómo construir el país y una oportunidad para que todos participen en ello.

- 1.12 Una sociedad catalana que esté globalmente implicada en este nuevo impulso deberá canalizar sus esfuerzos mediante el establecimiento y la permanente actualización de sus grandes definiciones estratégicas como país. Unas definiciones bien arraigadas en la historia y la realidad cultural catalanas, aunque no ancladas en el pasado, y con la suficiente agilidad para asimilar los grandes y vertiginosos cambios sociales, culturales, económicos y tecnológicos del presente. Se trata, naturalmente, de una adaptación real, no nominal ni retórica como las que en parte se han propiciado y generado en los últimos años. Hay que reorientar la acción del catalanismo en la dirección del progreso auténtico, en la dirección -todavía plagada de incertidumbres- del significado que la palabra progreso y los valores que históricamente ha representado tendrá en el siglo XXI.

líder carismático, más que a un proyecto nacional —jamás explicitado— y la construcción de una administración burocrática y clientelar (100.000 funcionarios, 2 radios y 2 televisiones oficiales) que tiende a ocupar cada vez más espacio en la sociedad, con la vocación claramente intervencionista característica de los partidos conservadores con tics antiliberales. El clímax de esta intromisión política partidaria se sitúa en las políticas de Bienestar Social y Acción Cívica, auténticos partidos dentro de la Institución del autogobierno.

- 1.7 La hegemonía política que este movimiento conservador ha establecido ha sido posible, como un efecto retardado, por el profundo debilitamiento que el franquismo había producido en la sociedad catalana, sus tradiciones políticas, su cultura civil. La larga ausencia de instituciones políticas, culturales, sociales y socializadoras imposibilitaron la integración, de manera natural y democrática, de una inmigración masiva producida por el desarrollismo de los años 60. Pero, más allá, a remolque de una inercia, el nacionalismo conservador, más que ofrecernos un modelo, tiende peligrosamente a perpetuar la debilidad, tomando la forma de solidaridad orgánica, sustentada en formas de identificación hacia el interior de la comunidad y desconfianza hacia el exterior. Y aún más: sitúa en el interior de la comunidad los elementos de diferencia por delante de los elementos de unidad.

Paradójicamente, cuando la idea catalana de España se verifica por primera vez en términos históricos —reconocimiento de la pluralidad, reconocimiento de las diferencias culturales, sustitución de la imposición por el diálogo, institucionalización de la autonomía, en definitiva evolución federal—, el catalanismo tiene dificultades para reconstruir una cultura interior plural y unitaria que le permita operar con eficacia en este contexto. El nacionalismo conservador obstaculiza la consecución de este objetivo nacional.

- 1.8 El resultado de las últimas elecciones generales constituye un mandato bien claro: la propuesta del PSC aparece como mayoritaria. Se trata de la revalidación de un modelo de desarrollo y profundización de la autonomía. Por su parte, CiU que se había presentado al electorado con una propuesta inequívocamente participativa en los asuntos de España, una vez conocidos resultados electorales adversos, se muestra refractaria. Amplios sectores de sus bases sociales, a la vista de la recesión económica, le exigen un ejercicio de responsabilidad política y de participación en el gobierno español e, implícitamente, una política de unidad en Cataluña y por Cataluña. Ante esto se muestra dubitativa, pacta pero no pacta, y calcula plusvalías cuando está en juego la viabilidad misma de la empresa. Y evita, de manera espeical, el debate sobre cuáles son los objetivos que necesitan en estos momentos la unidad de todos los catalanes. Antepone la hegemonía constituida sobre las propias debilidades, en lugar del esfuerzo unitario para superarlas. Y, en definitiva, acaba acentuándolas.

- 1.9 Por eso los socialistas nos dirigimos a amplios sectores de la sociedad. Sectores que participaron en la resistencia y en la lucha por la autonomía y la libertad, pero también sectores que recientemente han entrado en la vida pública, en la política, jóvenes, mujeres, nuevos empresarios, barrios emprendedores, comarcas abandonadas... Sectores que participan de la necesidad de avanzar por un camino de entendimiento y diálogo hacia la reintegración a la tradición plural, liberal e integradora del catalanismo, a encauzar una acción catalana capaz de abrir un espacio y un camino de entendimiento entre los diferentes poderes públicos, las asociaciones y los agentes sociales, respetando los objetivos propios de cada grupo, pero recuperando el impulso común que nos fortalezca en el terreno institucional, cultural, territorial, social y económico. Que nos haga más aptos para afrontar los retos de la compleja sociedad del mundo interdependiente. Y, en definitiva, que permita ganar y mejorar el gobierno de Cataluña, producir el recambio político necesario al frente del autogobierno.

- 1.10 Es necesario que el catalanismo afronte el siglo XXI desplegando todo su potencial creativo, incorporando todos los sectores de la sociedad. Para ello, es necesario, en primer lugar, de manera análoga a lo sucedido en los años setenta, liberar todas las energías. En el terreno institucional, reactivar y dar todo el protagonismo al Parlament de Catalunya, convertirlo en una auténtica caja de resonancia de la vida catalana. Impulsar un salto cualitativo del municipalismo -sin ninguna duda, el agente más activo del catalanismo de los últimos catorce años.

La convocatoria del II Congreso Municipalista de Cataluña, al estilo del celebrado en los años treinta, para proponer una amplia revisión de la acción, los objetivos y la financiación de nuestros pueblos y ciudades.

En el terreno cultural, son necesarias iniciativas que ultragaranticen la democratización de la cultura, que le devuelvan el papel de nervio de nuestra civilidad, así como un nuevo impulso a los movimientos de renovación pedagógica que permitan volver la centralidad social del debate sobre la Escuela, el impulso decisivo a todas las nuevas formas de creación, la puesta en marcha de amplios movimientos participativos tipo Congreso de Cultura Catalana, Congreso Universitario Catalán...

En el terreno económico y social, aprovechar los aspectos positivos del ajuste económica para sentar las bases de la futura economía de Cataluña. Encauzar un Plan estratégico, en un proceso ampliamente participativo, donde los agentes sociales diseñen su futuro, planteando a fondo las cuestiones relativas a la competitividad y la cohesión social.

En la ordenación territorial es necesario que toda la sociedad, todos los poderes públicos y sociales se esfuercen en salir del territorio pantanoso en que la promulgación de las Leyes de Ordenación Territorial

1. INTRODUCCIÓN

- 1.1 Cataluña surge como nación moderna al amparo de la revolución liberal, la industrialización y el renacimiento de la vida urbana -su sistema de ciudades. Estas características han dado al movimiento catalanista un componente central de inspiración en el programa de la modernidad, la democracia política y la participación decisiva en la democratización de una España plural, generalmente formulada como federal.

La lucha por la España democrática ha sido y es la condición inseparable de la lucha por el autogobierno de Cataluña. Consecuentemente, sólo una España que reconozca su pluralidad nacional es viable como proyecto democrático.

- 1.2 Desde las primeras formulaciones del catalanismo, el federalismo ha sido la corriente política mayoritaria. El federalismo quiere hacer compatible unión y libertad a partir del reconocimiento de la diversidad. Supone una concepción de la construcción del Estado desde la base, societaria (predominio de la sociedad sobre el Estado) y municipalista (los municipios como instancia intermedia entre las aspiraciones concretas de los individuos y la abstracción de los Estados), y se contraponen al modelo jacobino inspirado en ideas generales de valor universal implantadas de arriba a abajo, estatistas. Esta concepción básica ha impregnado todas las corrientes políticas, desde los liberales a los libertarios.

No obstante, las transformaciones sociales y culturales del industrialismo a mediados del siglo XIX provocaron, como en toda Europa, una reacción romántica historicista y neomedieval, que pretendía encontrar el alma nacional en la tradición. Quería eludir los formidables cambios culturales de la época encadenando el alma nacional al pasado. Sin embargo, esto no impidió que en sus formulaciones mayoritarias, tanto en el siglo XIX como en el XX, el catalanismo tuviera un componente predominantemente democrático y de progreso, reformador y modernizador. Estas son características comunes al conservador Prat de la Riba y a los izquierdistas Macià y Companys.

Sin embargo, la crisis mundial de entreguerras desembocó en España en la guerra civil y en la victoria de los que se alinearon con la contrarrevolución tras las banderas del fascismo, el neocentralismo español y el confesionalismo desembocó en la dictadura más

larga de nuestra historia moderna y el intento más radical de aniquilación política y cultural de Cataluña.

- 1.3 El PSC, heredero del movimiento federal, del Front de la Llibertat de Josep Rovira y Pallach, del movimiento democrático y del movimiento obrero, de la corriente históricamente mayoritaria del catalanismo, nace directamente de la lucha contra la dictadura y de la resistencia obrera, nacional y cultural del MSC, del FOC y de la histórica FC-POSE. El reconocimiento de este protagonismo resistente explica el resultado electoral obtenido el 15 de Junio de 1977 por las fuerzas de izquierda en Cataluña.
- 1.4 La formidable movilización del pueblo de Cataluña encabezada, en primer lugar, por las instancias políticas unitarias (Asamblea de Catalunya) y por los partidos victoriosos el 15 de Junio de 1977, desembocó en el retorno del Presidente Tarradellas, el restablecimiento de la Generalitat y la apertura del proceso federalizante español -Constitución 1978-Estatuto 1979. Y una fase inédita de la historia de España en la que se ha desarrollado un modelo de matriz federal: democracia política consolidada, reconocimiento de las nacionalidades y su institucionalización, el Estado de las Autonomías.
- 1.5 Este modelo, seguido por el PS desde 1982, gana terreno y se consolida, hasta el punto de haber conseguido la aceptación por parte de la centralista derecha española y, dicho modelo, es refrendado por el pueblo de Cataluña, una y otra vez en las sucesivas convocatorias electorales. Por otro lado, desde 1980, alrededor del gobierno de Cataluña se ha ido desarrollando desde CDC y con el apoyo de la democracia cristiana catalana, un movimiento nacionalista de cariz conservador-populista.
- 1.6 En el período de la transición CDC aparecía como una fuerza centrista donde se agrupaban liberales como Trias Fargas, sectores autoproclamados como social-demócratas, sectores católicos refractarios a la democracia cristiana oficial y nacionalistas. Este conglomerado ha derivado hacia un modelo nacionalista reactivo, instalado en una explotación esterilizada de los sentimientos patrióticos, donde el argumento central es el combate contra un enemigo exterior y la satanización de un pretendido enemigo interior. La adhesión a un

"Catalunya no és solament —com voldrien alguns— la geografia i la història passada. És, sobretot, aquest deler regenerador que s'encomana a tots els homes que hi viuen, és a dir, aquesta voluntat d'història futura. No és la història que ens han contat, sinó la història que nosaltres volem escriure. No és el culte als morts, sinó el culte als fills que encara han de venir."

Rafael Campalans

Ponencia marco (2)

POR UN NUEVO PROGRAMA CATALANISTA

**Un proyecto federalista para el autogobierno
y para los Ayuntamientos de Cataluña**

de puentes de diálogo y colaboración con las asociaciones, sindicatos, grupos y ciudadanos activos, muy especialmente con los movimientos de voluntariado, imprescindibles en la lucha para la integración social y la consecución de grados más elevados de solidaridad y justicia.

- 5.3.4 La relación entre política democrática y sistema educativo es una cuestión principal para nuestro futuro. Es en las escuelas, institutos y universidades donde se produce el aprendizaje social básico, lo que genera y consolida, o deteriora, valores, ideologías y comportamientos. Por esto se convierte en prioritario el debate sobre como han de estar presentes las formas y contenidos de los principios, normas y criterios que componen una sociedad democrática: Educación cívica y moral, conciencia de solidaridad, generosidad y responsabilidad social. Parece claro que no podemos sentirnos satisfechos de la situación actual en este terreno y estamos obligados a poner sobre la mesa nuevas iniciativas y propuestas que se transformen en procesos reales de avance y mejora. El más amplio número de profesionales y ciudadanos han de participar en este debate y nuestro Partido ha de ser el catalizador e impulsor de las reformas y cambios a introducir.
- 5.3.5 El impulso de las estructuras sectoriales del Partido sólo tiene sentido si, al mismo tiempo que enriquece la participación y la democracia internas, es capaz de crear vínculos estrechos de cooperación, debate y, si es necesario, canalización de conflictos, con los grupos y sectores de la sociedad de los que son reflejo. Una de las misiones básicas será la de hacer llegar a cada sector social y profesional nuestros planteamientos y criterios de fondo, que quieren defender el interés general por encima de los específicos, y que han de estar siempre presentes en las propuestas y demandas de unos y otros grupos o sectores particulares.
- El Partido reconoce así el cambio profundo operado en el protagonismo y las características de los movimientos sociales, se aleja de cualquier tentación monopolista y se dirige al conjunto de ciudadanos, grupos y movimientos con los que quiere compartir un amplio y ambicioso proceso de transformación social. Este nuevo modelo se basa en el mútuo y total respeto de la autonomía propia y en la cooperación más franca y abierta.
- 5.3.6 Las relaciones del Partido con el mundo económico también han de verse enriquecidas por nuevos criterios y métodos de trabajo. Nuestra tradicional relación privilegiada con los grandes sindicatos progresistas se ha de mantener y potenciar, pero desde bases renovadas de separación clara de roles y con absoluto respeto por las respectivas funciones y responsabilidades. Sería necesario, seguramente, iniciar un debate conjunto sobre el papel de los sindicatos, para confirmar el actual modelo reivindicativo y de servicios, o bien para evolucionar hacia modelos de más implicación en la organización de los procesos de producción y en la consecución del óptimo social a largo plazo por encima de las visiones más inmediatistas. En particular, será muy necesaria la contemplación de líneas

de acción que tengan en cuenta la internacionalización de los procesos productivos y de distribución de bienes, las repercusiones ecológicas de los modelos industriales vigentes y los grandes movimientos migratorios que, sin duda, caracterizarán la evolución social y económica de los próximos años.

- 5.3.7 En el mismo sentido conviene la urgente revisión de nuestras actitudes y prácticas en la relación con los empresarios y con los movimientos cooperativos y de economía social. Se trata de consolidar un esfuerzo que hemos iniciado en los últimos tiempos para convertir en normales y positivas las relaciones con los creadores de riqueza, considerándolos como aliados en el combate por el progreso y el bienestar, trazando una línea divisoria muy clara con los que tienen como única ley el enriquecimiento acelerado y la especulación financiera.
- 5.3.8 El rol de los medios de comunicación es esencial para el despliegue de todas las potencialidades de la democracia. Es, pues, fundamentalmente que la relación entre instituciones políticas, de Partido o de gobierno, y medios de comunicación se base en la más absoluta libertad de expresión acompañando a la más rigurosa objetividad y a la imprescindible función pedagógica que sólo ellos pueden llevar a cabo. Combatir los riesgos del sensacionalismo y el amarillismo, generar un creciente clima de diálogo y de transparencia, aprovechar el servicio de la democracia la inmensa capacidad de intermediación y amplificación que los medios nos ofrecen. Estos serían los objetivos mínimos que nos obligarán también a un esfuerzo de modernización y adaptación de nuestro lenguaje habitual de comunicación con los ciudadanos, si queremos que los propios medios nos interpretan correctamente y puedan desarrollara con toda libertad y eficacia su propia tarea de interpretación, de crítica y de difusión. Sería conveniente, en este sentido, la existencia de algún escenario compartido, de debate y propuesta donde instituciones políticas y medios de comunicación pudiesen ajustar y mejorar las respectivas, mutuas y necesarias contradicciones y colaboraciones.
- 5.3.9 Nuestro panorama institucional los partidos políticos, en lógica consecuencia de las leyes electorales y del papel atribuido a los órganos legislativos y ejecutivos por la Constitución, juegan un rol adicional de selección y nombramiento de cargos directivos y representativos en numerosos organismos extra-gubernamentales, como es el caso de televisiones estatales y autonómicas; Consejos superiores del mundo educativo y de Justicia, órganos de control económico, etc. Convendría modificar esta situación en el sentido de desburocratizar los procedimientos actuales para ganar credibilidad frente a los ciudadanos y autonomía frente al conjunto de poderes ligados a la representación proporcional de las fuerzas políticas. Esto es especialmente urgente por lo que se refiere a los órganos directivos de la televisión pública que ha de encontrar su espacio natural de reconocimiento y respeto ciudadano, más en la evidencia de una gestión transparente e independiente que en la batalla de la competitividad extrema con las televisiones privadas.

escenarios de mayor relevancia política y de más intensa proyección externa. Es lógico, pues, que se planteen para estas situaciones procedimientos específicos de participación y decisión. Será preciso delimitar los casos de posible aplicación del sufragio universal, la eventual celebración de elecciones primarias abiertas a los votantes-simpatizantes registrados, la existencia pública y temporal de grupos de apoyo a uno u otro candidato. En el mismo sentido, convendrá actualizar la regulación sobre las funciones y métodos de trabajo de las comisiones de listas, de especial aplicación en los procesos de elaboración de listas cerradas y ordenadas como las que exige nuestro sistema electoral.

- 5.2.10 Este conjunto de reformas y novedades en la vida interna del Partido ha de incluir también una nueva contemplación de la figura del dirigente político en sus diversas funciones y niveles. Desde los criterios de incompatibilidad, que nos ayudarán a definir las fronteras de dedicación y los grados de profesionalización que pedimos a nuestros dirigentes y representantes, hasta la cuestión de la transparencia de sus ingresos y patrimonios personales, los mecanismos de renovación parcial obligatoria de organismos de dirección, o la posibilidad de limitar los mandatos de ejercicio de un determinado cargo interno o de representación popular.
- 5.2.11 Esta discusión no puede hacer abstracción de la necesidad de generar y mantener liderazgos políticos estables que cumplan una función difícilmente sustituible de personalización de nuestro mensaje político, imprescindible desde el punto de vista comunicacional, y de referencia colectiva para el conjunto de electores y ciudadanos.
- 5.2.12 El proceso de renovación que hemos puesto en marcha no puede detenerse en la preocupación por la democracia interna. Si queremos un sistema democrático sólido y estable que obtenga el respeto y apoyo de los ciudadanos, debe de hacerse repetir, al mismo tiempo, por los poderes reales, casi siempre no democráticos, que tienden a condicionar, imponer y controlar la evolución de las sociedades en función de intereses económicos, pero también sociales, culturales o ideológicos contrarios, frecuentemente, a las aspiraciones de progreso, libertad y justicia que nosotros representamos. Esto quiere decir instituciones de gobierno y de representación popular reconocidos como la mejor expresión de la voluntad real de los ciudadanos, quiere decir una justicia cercana y accesible y quiere decir también partidos políticos fuertes, plurales, de amplia cobertura social, capaces de recoger, sintetizar y convertir en acción política y de gobierno toda la riqueza de aspiraciones, propuestas y demandas que surgen de la sociedad civil.
- 5.2.13 La estructura organizativa del Partido, su funcionamiento ordinario debe de estar a la altura de estos retos. La estructura territorial del Partido ha de seguir siendo la columna vertebral de la acción política y de la relación con la sociedad, así como el método normal de encuadramiento de afiliados y de ejercicio de los derechos políticos básicos, pero ha llegado el momento de dar el impulso definitivo y el reconocimiento político interno imprescindibles a las estructuras sectoriales o

de proyecto. Evitando caer en los riesgos del corporativismo generador de insolidaridad, tenemos que saber dar cabida a las aportaciones de profesionales y grupos sociales determinados que sólo con estructuras propias de acción y representación se integrarán positivamente en el conjunto de la acción política del Partido.

- 5.2.14 Este proceso de reforma sectorial debe materializarse en la doble vertiente política y organizativa. Sobre la base de la pluralidad de soluciones adecuadas a situaciones muy diferentes en cada caso, se tendrá que articular un aumento sustancial de su influencia en la elaboración y la práctica política del Partido. Las organizaciones sectoriales tendrán que reunir determinadas características básicas de clara definición de su ámbito de actuación, de adaptación estructural a las realidades sociales que las justifican y de capacidad de influencia real sobre las cuestiones de fondo planteadas. Con diferentes grados de complejidad orgánica, serán vehículo normal de participación en la vida política interna del Partido, en condiciones de igualdad, en lo que se refiere a los derechos y deberes individuales y colectivos, con las organizaciones territoriales.

5.3 CIUDADANOS, SOCIEDAD Y PARTIDO

- 5.3.1 El Partido Socialista ha de ser el escenario natural para la búsqueda y experimentación de soluciones a algunas de las grandes cuestiones de fondo de nuestra sociedad: la construcción de la igualdad real hombre-mujer, la incorporación de los jóvenes a la política democrática activa con asunción total de tareas de dirección y responsabilidad, la difusión de la nueva cultura ecológica que ha de impregnar toda nuestra ideología, la integración social y política, en pie de igualdad, de los inmigrantes de otros países. Esto implica la adopción de medidas concretas y la práctica sistemática de nuevos modelos de decisión y representación en lo que se refiere al tratamiento de estas cuestiones.
- 5.3.2 El conjunto de las organizaciones del Partido ha de verse también en condiciones de adaptarse a las realidades y demandas del entorno social en que se mueven. Simplificación de los estatutos internos, flexibilidad de las estructuras territoriales y sectoriales de cada nivel, mayor autonomía de decisión política en los ámbitos respectivos han de ser características comunes del Partido renovado y, en un sentido, también federalizado.
- 5.3.3 Los partidos políticos son el centro de gravedad del sistema democrático, pero no pueden pretender sustituir la complejidad, la riqueza asociativa, la capacidad de intervención que la propia sociedad genera por sí misma. Todo lo contrario, el partido ha de estar abierto y atento a las indicaciones, demandas y propuestas que el tejido social y los ciudadanos hacen llegar regularmente al conjunto de instituciones democráticas y ha de devolver a la sociedad los resultados en forma de calidad de vida, bienestar social y pedagogía para hacer más comprensible el proceso democrático en toda su complejidad, limitaciones y posibilidades. Para conseguirlo, el Partido ha de ser tenaz en la construcción

reales de las minorías, pérdida de los usos de la libertad de expresión, restricciones en los derechos de asociación internos, garantías procesales insuficientes. Otras críticas se dirigen a la función directiva o gestora de las instituciones públicas que, frecuentemente, son vistas como subordinadas y patrimonializadas por los partidos políticos y, otras veces, como excesivamente autónomas en relación a la teórica función de orientación estratégica que corresponde a las fuerzas políticas. La consecuencia es, también bastante clara y, si fuese totalmente cierta, muy grave: no se realiza correctamente la función esencial de intermediación entre sociedad civil y Estado, garantía última de la estabilidad democrática.

- 5.2.3 Nuestra obligación es no aceptar acríticamente este diagnóstico, frecuentemente exagerado y manipulado por los sectores que consideran la democracia como un estorbo a sus proyectos de dominación social y política. Todo lo contrario, hemos de mostrar con claridad y contundencia los beneficios y frutos positivos que se pueden contabilizar en el haber de los partidos políticos y del sistema democrático en su conjunto, y hacerlo simultáneamente a la puesta en funcionamiento de los mecanismos de renovación y corrección que surjan de nuestro debate democrático.
- 5.2.4 Una primera cuestión a resolver es la respuesta concreta y operativa que hemos de dar al principio generalmente admitido de apertura del Partido a la sociedad. Es necesario mencionar aquí, al menos, tres líneas de acción:
- a) introducir la figura del votante-simpatizante que, con las debidas garantías estatutarias y de registro personalizado, podrá tomar parte, en igualdad de derechos con los afiliados, en algunos procesos de deliberación y toma de decisiones, así como en procedimientos de elección de órganos directivos del Partido y de selección de candidatos para concurrir en nombre del Partido a determinados cargos públicos.
 - b) impulso decidido al establecimiento de relaciones de coordinación, cooperación y diálogo con todos los colectivos, y asociaciones y grupos de ciudadanos que han de integrar, con el Partido como eje vertebrador, un amplio movimiento político y social progresista.
 - c) la actividad política está visualizada por el conjunto de ciudadanos a través del filtro de los medios de comunicación. Es necesario un esfuerzo de adecuación de la comunicación política a las características y potencialidades de la moderna sociedad mediática, sin renunciar a la autenticidad e integridad de nuestros mensajes, pero sin olvidar que la política democrática ha de competir, en este sentido, con muchos otros ámbitos de actividad social y personal que ofrecen formas y contenidos comunicacionales mucho más atractivos. Si queremos cerrar la pasividad política que domina en amplios sectores de la sociedad, tendremos que romper también determinados tabúes y rigideces de nuestro lenguaje habitual en la relación con los ciudadanos.
- 5.2.5 Nuestra Constitución lo exige y nuestros Estatutos lo contemplan con rigor y detalle: la democracia interna está estrechamente ligada a la propia existencia de un partido socialista como el nuestro. La experiencia de los últimos quince años así lo demuestra y hemos de sentirnos orgullosos de los procedimientos y mecanismos de participación democrática que hemos ido poniendo en práctica en el seno de nuestras organizaciones, especialmente si hacemos la comparación honesta con las realidades más cercanas de nuestro entorno político, tanto a la derecha como a la izquierda. Pero esto no nos ahorra, hoy, la puesta en marcha de una tarea profunda de reforzamiento y profundización de la democracia interna que sea, precisamente, garantía de reconocimiento, respeto y apoyo para una mayoría de ciudadanos. Buena parte de este esfuerzo de democratización tendría que estar recogido por una nueva legislación sobre partidos políticos fruto del debate general que nuestra experiencia propiciará.
- 5.2.6 Si revisamos todos los ámbitos de aplicación de la democracia interna encontraremos, probablemente, mejoras y posibles innovaciones en todos ellos. Así, tendremos que referirnos a los mecanismos de participación de los afiliados en los procesos de decisión y elección de cargos, reforzando la práctica habitual del voto individual y secreto o regulando la posibilidad de referendums internos para situaciones muy específicas. De la misma manera será necesario proteger el derecho a la información, implantando mecanismos de acceso y difusión de la información relevante y el derecho a la libertad de expresión, promoviendo la creación de una cultura de debate abierta y sin trabas reglamentistas.
- 5.2.7 Igualmente, con independencia de los criterios y normas básicas de organización, que después comentaremos, será preciso asegurar el pluralismo interno y el aprovechamiento exhaustivo de las capacidades de reflexión, debate y propuesta que nuestro Partido genera. Esto tiene que traducirse en la introducción de innovaciones significativas en la práctica del derecho de asociación con el fomento de la aparición de corrientes, clubs de opinión, grupos de apoyo a propuestas programáticas o a candidatos. Se trataría, lógicamente de agrupaciones registradas y totalmente transparentes, sin derechos específicos de participación política interna, pero que podrían cumplir un papel muy necesario de elaboración, difusión y debate de propuestas de acción y concepción políticas en todos los niveles, además de enriquecer los procesos de apertura a la sociedad gracias a su carácter mixto y flexible.
- 5.2.8 El ejercicio de todos estos derechos básicos de los afiliados ha de quedar absolutamente asegurado y protegido por medio de la independencia total de los órganos reguladores de conflictos internos, tal como ya sucede actualmente, pero será conveniente introducir figuras equiparables a la del "sindic de greuges", así como la debida implantación de un sistema de garantías jurisdiccionales, que completen y perfeccionen el conjunto de mecanismos de contrapeso y equilibrio entre los diferentes órganos directivos y los afiliados y simpatizantes.
- 5.2.9 La elección de los órganos directivos del partido y la selección de candidatos para concurrir a los diferentes procesos electorales en nombre del Partido son los

5. LOS INSTRUMENTOS: PARTIDO Y SOCIEDAD

5.1 HACIA UN NUEVO MODELO DE PARTIDO

5.1.1 Sin partidos políticos no hay democracia. Esta frágil agrupación de hombres y mujeres que comparten valores y objetivos, que representan sectores y grupos sociales más o menos amplios, que formulan propuestas y proyectos para dirigir la evolución social en una determinada dirección, que seleccionan y promueven líderes y representantes públicos, es absolutamente inseparable del carácter democrático de una determinada sociedad. Pero esto implica también aceptar el riesgo permanente que comporta la degradación, insuficiencia, debilidad o mal funcionamiento de los partidos políticos. La democracia no se puede permitir este lujo: los males de los partidos se trasladan, contaminan, el conjunto del sistema democrático. Esta evidencia es particularmente cierta para los partidos democráticos de izquierdas. Los partidos de derechas conservadores son, frecuentemente, estrictas agrupaciones formales para la defensa de intereses, ya no personales o sociales, sino económicos o de posiciones de poder, que precisan de un aval democrático que les dé legitimidad social, y no tienen una preocupación especial por el partido entendido como espacio común de reflexión, debate y propuesta.

5.1.2 En la última década, y de forma especial desde 1989, la mayoría de partidos socialistas democráticos de Europa sufren problemas más o menos graves de estabilidad interna y de mantenimiento de la confianza de los electores. Por un reflejo de aislamiento y autosuficiencia, por el efecto de la caída de la ideología y la realidad social dominante al Este de Europa, pero también por la falta de adaptación a las nuevas demandas y características de la sociedad de bienestar generada por la etapa de crecimiento económico sostenido que siguió a la segunda guerra mundial, bajo la dirección política, en muchos casos, de los propios partidos socialdemócratas. En nuestro país todo ha ido más rápido. Después de quince años de democracia y quizás debido, o en parte al menos, a la falta de entrenamiento democrático y a los vicios enraizados por 40 años de franquismo, prácticamente todos los partidos significativos han pasado por crisis, divisiones internas y procesos de desprestigio ligados al comportamiento de uno u otro dirigente, frecuentemente en relación a la cuestión de la financiación del propio partido o a la defensa de intereses personales incompatibles con la función de representación de intereses colectivos.

5.1.3 Para un partido que quiere seguir siendo el portavoz y defensor de los valores que han inspirado el socialismo democrático, libertad-igualdad-justicia, es esencial adaptarse a las exigencias de una sociedad desarrollada y compleja que tiende a la fragmentación y multiplicación de intereses legítimos pero parciales, al mismo tiempo que sufre un proceso de uniformización propiciado por el aparente igualitarismo del consumismo masivo y por el rol creciente de los medios de comunicación que imponen nuevos modelos de comportamiento basados en el individualismo insolidario y nuevos valores sociales asociados, frecuentemente, a prácticas violentas, racistas o sexistas.

5.1.4 En este contexto, será determinante para la evolución hacia una sociedad europea de plenitud democrática y de bienestar consolidado, la capacidad de los partidos socialistas para elaborar de forma abierta, participativa y operativa, la propuesta de construcción de la Europa política, de modelo de sociedad, de desarrollo económico, de integración de los nuevos ciudadanos procedentes de terceros países, de nueva relación entre Estado y sociedad civil. Definir la mejor síntesis de representación de los intereses colectivos por encima de los particulares, hacerla que se entienda y asuma por un número creciente de ciudadanos libres y soberanos, es, pues, el primer objetivo de un partido de progreso que quiere estar a la altura de lo que piden los tiempos y es condición necesaria para la existencia de un sistema democrático capaz de enfrentarse con éxito a los retos del siglo XXI.

5.2 EL PSC ABANDERADO DE LA RENOVACIÓN

5.2.1 El PSC, como todo el socialismo español, ha puesto en marcha un debate general sobre la renovación del Partido que, partiendo de las premisas anteriores, se propone dar un fuerte impulso democrático al funcionamiento interno y abrir el Partido a la sociedad para hacerlo más representativo de los intereses de la mayoría de los ciudadanos y, al mismo tiempo, más eficaz en su defensa. Se trata, ciertamente, de un imperativo de los propios ciudadanos y de un compromiso asumido en el último período electoral.

5.2.2 La relación de faltas, defectos y riesgos que, muchas veces por generalización excesiva, se atribuyen a los partidos, es larga y significativa: acumulación de poder decisorio en los órganos de dirección y todavía peor, en los aparatos burocráticos, limitación de los derechos

claridad, simplicidad, son conceptos que deberían ir siempre asociados al de proximidad y el combate para hacerlos cada día más reales será una de las tareas fundamentales en la próxima etapa.

- 4.3.6 La reforma del Senado para transformarlo en la Cámara de representación territorial que dé sostén real a la evolución federal del Estado de las Autonomías, ha dado ya sus primeros pasos, pero quizás sea necesario plantear la reforma constitucional que permita extraer todas las posibilidades. Este proceso, por sí mismo, contribuirá significativamente a dar todo el sentido al juego político de las instituciones representativas de primer rango y, muy importante para nosotros, ayudará a la mejor comprensión del papel de los parlamentos y gobiernos autonómicos, estimulando, por tanto, la participación y el interés en los respectivos procesos electorales.
- 4.3.7 El sistema electoral que se aplica con ligeras variantes en las elecciones para el Congreso de Diputados, por la mayoría de parlamentos autonómicos y para las municipales, ha puesto de relieve todas sus virtudes pero también todos sus límites. Parece llegado el momento de introducir modificaciones y novedades significativas que nos permitan avanzar en la dirección correcta, fortalecer la democracia haciéndola, precisamente, más participativa. Para los parlamentos catalán, inicialmente, y español, en una segunda etapa, deberá debatirse y aprobarse con el máximo consenso posible un nuevo consenso electoral, parecido al de Alemania Federal que, conservando la función de representación de proyectos políticos globales, permita la elección de una parte de los diputados mucho más arraigados al territorio en base a circunscripciones pequeñas y personalizadas.
- 4.3.8 En el caso de los ayuntamientos, la reforma debería ir en el sentido de reforzar la capacidad gestora y ejecutiva de las instituciones más próximas al ciudadano, más sujetas al control directo de su acción política y muy a menudo, sometidas a un obstruccionismo sistemático, hecho posible, por el excesivo parlamentarismo derivado de la actual ley electoral. En la realidad de nuestros pueblos y ciudades ello ha dado como resultado los fenómenos de transfuguismo, de bloqueo y paralización de la acción de gobierno, de desprestigio, en definitiva, de la acción política local, la más sensible, por próxima, a la observación crítica de los ciudadanos. La elección del Alcalde, con sistema mayoritario simple, en los municipios más pequeños y la atribución de mayorías de gobierno al partido más votado, en el resto de los casos serían, probablemente, medidas suficientes para recomponer esta situación.
- 4.3.9 El debate sobre la participación democrática no puede limitarse a las leyes electorales o a determinadas reformas institucionales. Debe contemplar las formas y procedimientos de la acción parlamentaria y de gobierno, incluyendo cuestiones como su localización a lo largo del territorio o la presencia normal de ciudadanos y portavoces de intereses legítimos en debate directo con los representantes políticos o del gobierno. De la misma manera, deberán actualizarse los conceptos de representante popular y de cargo público redefiniendo su status, dedicación, régimen de compatibilidades, conjunto de derechos y deberes, etc... Cuestiones como la profesionalización total o parcial de los cargos públicos y de representación, la transparencia patrimonial, la posible limitación del tiempo máximo de ocupación de cargos, deberán ser debatidos abiertamente y tal vez será conveniente buscar vías de experimentación y comprobación que nos ayuden a formar criterios de aplicación general.
- 4.3.10 Por último, tanto o más importante que lo anteriormente citado: la cuestión de la participación democrática no puede separarse de la necesaria y urgente reforma de las estructuras, métodos y normativas de los aparatos públicos en todos sus niveles administrativos, jurídicos y operativos. Únicamente una realidad profundamente renovada del sector público hará posible un sistema democrático reforzado por la confianza activa de la mayoría de los ciudadanos y capaz de mantener el diálogo cara a cara con los poderes reales pero no democráticos (económicos, sociales, culturales) que, de otra forma, dispondrían de una total impunidad para imponer sus designios a la sociedad y para hacerlos avalar a un sistema democrático debilitado y sin contenido real.

- 4.2.4 La deshonestidad política es una contaminación corrosiva, en gran medida a causa de la irresponsabilidad política y moral de los partidos. Una acción de saneamiento debería preocuparse de reconstruir los márgenes de la responsabilidad, a partir de nuevas reglas institucionales (responsabilidad externa) y de reglas más propiamente morales (responsabilidad interna).
- 4.2.5 Las nuevas reglas institucionales deberían tender a reducir la presencia social abusiva de los partidos, que deberían delimitar las tareas de formación e información y dejar de ser empresas de producción; ampliar el control sobre los partidos, que deberían someterse más a un escrutinio público de su funcionamiento, de su estructura, de su financiación; cambiar la naturaleza de los partidos, de máquinas de gestión y distribución de poder, dirigidas por una casta profesional cerrada, a empresas de impulsión, producción y difusión de poder para el conjunto de la sociedad.
- 4.2.6 Las reglas morales individuales se mueven en el terreno de la corrección y la responsabilidad personal, de la "conciencia" del político. Se trata de una reorientación cultural y moral, de una "recuperación moral", de una reducción de la hendidura que se ha ido abriendo, en la base de nuestra sociedad, entre la ética de los resultados y la ética de los valores. Solamente recuperando sus características éticas originales, de las que se derivan sus valores -de libertad, de igualdad, de solidaridad- la izquierda puede recuperar su fuerza y resolver la crisis de una sociedad que, en la indiferencia de la política ha perdido el sentido del equilibrio.

4.3 LA PARTICIPACIÓN DEMOCRÁTICA

- 4.3.1 Nuestro sistema democrático asegura, en principio, mecanismos y procedimientos suficientes para la participación de los ciudadanos en la formación de la voluntad política global y en la elección de los órganos de representación popular y de los gobiernos que de ellos se derivan. La Constitución de 1978 y las leyes posteriores que la desarrollan configuran uno de los bloques legislativos más completos y avanzados, de los vigentes en nuestro entorno social y geográfico, en lo referente al fomento y protección de los derechos básicos de participación democrática. No obstante, existe una amplia conciencia de opiniones entorno a las insuficiencias o defectos de los actuales mecanismos de participación a los que se responsabiliza, parcialmente, del creciente fenómeno de separación entre ciudadanos y política democrática.
- 4.3.2 En efecto, el consenso que presidió la redacción de la Constitución tiene como reflejo un sistema electoral de carácter proporcional basado en listas cerradas de partido o coalición, aplicado por igual a los diversos niveles institucionales, un poder legislativo con clara preeminencia del Congreso de Diputados sobre un

Senado reducido a órgano de segunda lectura, y un sistema de partidos que casi excluye el bipartidismo permitiendo, por otra parte, la presencia de partidos de ámbito de nacionalidad o región. Se le confía, también, al poder legislativo resultante de estos criterios la responsabilidad de elegir, total o parcialmente los órganos directivos básicos del poder judicial y de toda una serie de instituciones capitales para el funcionamiento de la democracia: desde la televisión pública hasta el Tribunal Constitucional, desde el Tribunal de Cuentas al Consejo Económico y Social o al Consejo General de Universidades.

- 4.3.3 Los partidos políticos tienen, pues, un papel central y casi único en los procesos de formación de la voluntad democrática y en su canalización hacia las diversas instituciones del gobierno. Este hecho junto a la adopción del modelo de listas cerradas y bloqueadas, otorga una especial responsabilidad a los órganos de dirección interna de los partidos, lógicamente investidos de un alto poder de decisión a los efectos de selección de representantes y de cobertura de cargos públicos, siguiendo procedimientos de escasa visibilidad y comprensión para la mayoría de ciudadanos y, a veces, difícilmente encajables en el principio constitucional de obligado funcionamiento democrático de los propios partidos políticos.
- 4.3.4 Así, un modelo de participación y representación diseñado para dar confianza y estabilidad a la recién nacida democracia española ha ido convirtiéndose en uno de los motivos de distanciamiento y desconfianza de los ciudadanos en relación al conjunto del sistema de partidos y de instituciones de gobierno, parlamentarias y representativas en general. Hoy, a pesar de la relativa juventud de nuestra democracia, empieza a ser necesario el planteamiento de determinados cambios o innovaciones en diversos puntos del sistema. Para recuperar toda la credibilidad inicial, para dar toda la fuerza a una democracia que la necesita, para hacer frente a los retos de una sociedad compleja y desarrollada, debemos impulsar nuevas vías de participación de los ciudadanos, nuevos modelos de comportamiento y visibilidad al conjunto del sistema de representación y decisión, nuevos mecanismos de relación entre representantes y representados, entre administradores y administrados.
- 4.3.5 Nuestro ideario, en cuanto a la participación democrática, debe girar en torno al concepto de "proximidad". Debemos promover con imaginación, audacia y tenacidad todas las posibilidades, todos los resquicios para acercar los ciudadanos a los políticos y a las instituciones representativas. Esta proximidad se debe entender en sentido físico (presencia y contacto a lo largo del territorio), pero sobre todo desde el punto de vista de la comprensión real de las características, complejidades y reglas de juego del proceso político democrático para un número creciente de ciudadanos formados e informados. Transparencia, accesibilidad,

4. RECUPERAR LA POLÍTICA, FORTALECER LA DEMOCRACIA

4.1 DISTANCIAMIENTO CIUDADANOS-POLÍTICA

- 4.1.1 En los últimos tiempos se ha acentuado la desconfianza o distanciamiento de los ciudadanos hacia su sistema político. El "malestar democrático" que descubren los sondeos muestran la insatisfacción con el funcionamiento de los sistemas democráticos, a medida que se extiende entre los ciudadanos la impresión de que su opinión cuenta poco o nada a la hora de decidir sobre los temas públicos, que son gestionados por una estructura hipertrofiada, que se rige por sus propias leyes y que es impenetrable para ellos.
- 4.1.2 Sin duda, la desaparición del "enemigo exterior" ante el cual la democracia se afirmaba como un sistema indiscutiblemente superior, tanto desde el punto de vista ético como funcional, puede ayudar a entender este malestar. Pero también el hecho de que el ciudadano tenga la sensación de que se le pide su parecer con tal de legitimar democráticamente "a posteriori" en el ámbito del Estado nacional decisiones oligárquicas adoptadas transnacionalmente.
- 4.1.3 La concepción que hoy los representantes políticos, en la práctica totalidad de los países europeos, son más representantes de partidos que de la sociedad, que están más atentos a las direcciones de los partidos y a los pasillos del poder que a las personas que representan, es uno de los elementos importantes de distanciamiento de los ciudadanos de la política, uno de los elementos que no se inscribe en la política democrática del futuro.
- Igualmente se evidencia un distanciamiento entre las instituciones representativas, las instituciones parlamentarias, entre lo que hacen los parlamentos, entre los problemas y preocupaciones que expresan y su capacidad de representar de manera eficaz los problemas y las preocupaciones de los ciudadanos, de conectar realmente a través de los mecanismos adecuados, con los ciudadanos a los cuales representan.
- 4.1.4 La única salida para este problema no es menos democracia, sino más democracia. Más apertura a la sociedad, más pluralismo, más transparencia y comunicación con los ciudadanos.

4.2 LA "CUESTIÓN MORAL"

- 4.2.1 La corrupción política, el problema de la deslegitimación de la representación de los partidos afecta a toda Europa y también a nuestro país. Posiblemente la especificidad de la cuestión moral en nuestro país, como consecuencia del ciclo democrático que empezó en el setenta y siete, nos permite una reacción de las cosas mejor o menos malas de lo que se produce en otros países de nuestro entorno. Pero debemos afirmar que la deshonestidad política, la deshonestidad de los políticos, es una cuestión moral, y ésta constituye un aspecto fundamental de la necesaria reforma de la política.
- 4.2.2 El distanciamiento del ciudadano de la política y la cuestión moral está haciendo surgir, de una forma muy marcada por la sociedad mediática en la que vivimos, una nueva ética en nuestra sociedad en lo que se refiere a los hechos públicos. Esta nueva ética tiene un componente eminentemente positivo porque es una ética de sublevación contra el poder, antijerárquica e igualitaria que no tolera la excepcionalidad o la exoneración de responsabilidad por parte de los poderosos, que tiende a resituar a los gobernantes como administradores o servidores de la cosa pública. Se trata de un componente que conecta con la tradición del socialismo, el cual ha sido siempre crítico contra el poder, la corrupción, el abuso, la explotación, la opresión desde el poder.
- 4.2.3 Pero esta nueva ética pública que está surgiendo en nuestra sociedad tiene también un componente individualista, cínico, de distanciamiento de la cosa pública que disuelve el concepto de ciudadanía haciendo de ésta un conjunto de ciudadanos aislados o, a veces insolidarios, sobre la base de un leiv motiv que es "derechos sí, pero deberes no". Ante esto debemos recuperar la dimensión moral de la actuación política del socialismo democrático. Y también es necesaria la extensión, la impregnación, el grosor de un sistema de valores, de la profundización de estos valores en una cultura que hace que determinadas cosas no puedan pasar porque la misma sociedad está inmunizada para que pasen, porque la misma sociedad se ha educado en la tradición de unos valores, de una ética de las obligaciones, de una ética de la responsabilidad necesaria para completar la ética del compromiso o la ética de la denuncia.

país, por lo que es preciso asegurar que en el período 1997-1999 figuraremos entre los países que inicien la Unión Económica y Monetaria. Para avanzar con éxito en esta tercera fase es preciso que crear en España un consenso que no rehuya el debate ni la crítica, sino que, por el contrario, se consolide mediante éstos. El consenso es necesario para proseguir la integración comunitaria en momentos como los actuales, de menor crecimiento, con tensiones monetarias, con discusiones internas entre algunos Estados miembros, y con diversas inestabilidades y conflictos próximos a las fronteras comunitarias. El consenso es deseable también para conseguir situar nuestras variables macroeconómicas en los términos establecidos por el Tratado de la Unión, para conseguir la convergencia.

3.4.5 Crecimiento y redistribución, políticas comunes y subsidiariedad, más democracia interna e iniciativa exterior, conformarán una Europa que tiene que ser capaz de prestar apoyo y desarrollar un modelo de sociedad propio basado en un equilibrio armónico entre libertad y democracia, eficacia económica y solidaridad social. Esta Europa que queremos los socialistas tiene que contar con la participación activa de España formando parte del grupo de países situados en cabeza. Para ello es preciso conseguir la convergencia macroeconómica con los países más avanzados, mejorar la competitividad microeconómica de nuestros productos y servicios y ampliar la solidaridad social. Este objetivo no responde a un ingenuo fervor europeísta, sino al

convencimiento, comprobado ya en buena parte en los últimos años, de que esto es posible, de que es lo mejor para el conjunto de España, y de que es lo mejor sobre todo para los ciudadanos y ciudadanas económica y socialmente más débiles.

Podemos ganar el reto de este fin de siglo, el reto de la Unión Europea, como ya hemos ganado retos anteriores. El esfuerzo compartido del conjunto de la sociedad y de las instituciones que la representan tiene como objetivo aproximar nuestro nivel de vida al de los países más desarrollados de Europa y constituye, además, una oportunidad histórica para figurar entre aquellos países que después de este proceso liderarán la Unión Europea.

3.4.6 Desde el punto de vista de su papel en Europa, pero también por el balance de los once años de gobierno, la experiencia acumulada por el socialismo español aparece como un punto de referencia para el conjunto del socialismo europeo. Después de la cuarta victoria consecutiva, en junio de 1993, las miradas del socialismo europeo se han dirigido hacia España, y no para observar la práctica de una experiencia gubernamental, sino sobre todo para compartir la orientación de renovación que ha venido apuntándose en los últimos tiempos. La voluntad decidida de impulsar una profunda reflexión sobre la renovación del mensaje y la organización del socialismo democrático, promovida desde un partido con amplias responsabilidades de gobierno, le otorga una importancia todavía aún más destacada.

administraciones locales tendrán que jugar un papel cada vez más importante a la hora de adecuar su municipio a la red de flujos de personas, mercancías y capitales, de la que depende su futuro.

- 3.3.4 El municipalismo de los próximos años necesitará desarrollar actuaciones con el objetivo de mejorar la calidad de vida cotidiana de los ciudadanos. Realizar inversiones continuas para la mejora del transporte colectivo; continuar trabajando para reducir la contaminación ambiental y los ruidos; crear "pulmones verdes" en las áreas urbanas; adoptar una actitud positiva e integradora frente al crecimiento de la inmigración extranjera, son algunos de los retos que se plantean cada vez con más fuerza a los municipios. La posibilidad de tener amplias plataformas locales de gobierno para poder hacer frente a estos y otros problemas es una necesidad del sistema político, en especial del Estado del Bienestar. El refuerzo de los municipios permitiría descargar la tensión latente contra el Estado y enfocar actuaciones o servicios con instrumentos situados cerca del ciudadano y adaptados a las demandas de las diversas zonas.
- 3.3.5 La política es subsidiaria de la sociedad, es decir, no es necesario que intervenga cuando la sociedad resuelve por sí misma sus problemas. Y dentro de la política, la Comunidad Autónoma, nacionalidad, región, "land" o estado federal, no debe intervenir cuando el municipio u otra institución local pueden resolver los problemas por sí mismos. Siguiendo el principio, tampoco los gobiernos federales, o estatales, tendrían que intervenir en la solución de problemas supramunicipales que las autonomías o regiones pueden solucionar. Y a nivel europeo, las instituciones comunitarias tendrían que dejar a los Estados todo aquello que sea posible que éstos resuelvan según sus leyes, tradiciones y cultura. Ésta es la substancia del principio de subsidiaridad, que encuentra su apoyo en la Carta Europea de Autonomía Local y en el Tratado de Unión Europea.

3.4 CATALUÑA Y ESPAÑA EN LA PERSPECTIVA EUROPEA

- 3.4.1 La Europa federal tal como la hemos definido constituye la gran oportunidad para que Cataluña y los demás pueblos de España y Europa puedan desarrollarse plenamente y realizarse como comunidades. La dimensión europea es el espacio donde Cataluña puede desarrollar todas sus potencialidades. Cataluña debe ser parte activa en el proceso de construcción de Europa, y debe ejercer todas las posibilidades de acción europea, tanto a través del Estado, de España, como directamente, a través de su presencia en la Asamblea de las Regiones y el Consejo de Municipios y Regiones, en el Comité de las Regiones previsto en el Tratado de Unión Europea, y de la misma presencia y proyección exteriores. En este sentido, y dentro de la perspectiva del desarrollo federalista del Estado de las autonomías, hay que potenciar decididamente la conferencia sectorial de

coordinación Estado-comunidades autónomas para lograr una definición de la voluntad estatal en materia comunitaria.

- 3.4.2 El reto que supone la integración europea y el proceso de unidad europea diseñado en Maastricht debe inspirar la orientación política y de gobierno, tanto a nivel de España como de Cataluña: la política industrial, la política de enseñanza y de formación técnica y profesional, la gestión del medio ambiente, la política de infraestructuras. En definitiva: todo aquello que pueda suponer un programa o plan estratégico para Cataluña durante los próximos años deberá tener como objetivo inmediato la adecuación al marco comunitario.
- 3.4.3 Cataluña tiene que ir en cabeza en la política regional de la Comunidad, y tomar la iniciativa en la cooperación entre regiones europeas, especialmente en aquellos campos que definen una política de desarrollo y de progreso económico y social, como son: la cooperación industrial, el medio ambiente, el turismo, el intercambio cultural y la formación. La atención prioritaria deberá dirigirse a la cooperación con nuestras regiones vecinas y con aquéllas de características industriales similares a las nuestras. Esta cooperación con determinadas regiones europeas puede contribuir también a la proyección cultural de Cataluña, si bien es preciso solicitar directamente a las instituciones europeas que tengan en cuenta las distintas realidades culturales, políticas y lingüísticas de las diversas naciones y regiones que integran Europa. En una Europa que en los últimos años ha cambiado profundamente, que está viendo cómo nace una nueva realidad política plurinacional, muchas veces de manera muy conflictiva, Cataluña, dentro del marco de la Europa comunitaria, puede tener un papel de referencia, un cierto papel de vanguardia en la búsqueda de vías de estabilización, de soluciones integradoras y al mismo tiempo respetuosas con las diversas realidades nacionales.
- 3.4.4 En España, el apoyo que recibe el proceso de construcción europea es muy amplio, aunque el Tratado de Maastricht ha provocado también cierta discusión, aunque mucho menor que la que se ha producido en otros países europeos. El reencuentro entre España y Europa ha transcurrido por dos fases bien distintas, y entra ahora en una tercera fase que exige un esfuerzo renovado. En la primera fase, que comprende desde la transición política hasta la incorporación de España en la Comunidad, Europa era un proyecto de futuro en el que España aspiraba a participar, aspiración que consiguió en 1986. En la segunda fase, que discurre entre la incorporación a la Comunidad y la entrada en vigor del Acta Única Europea, España ha intentado que su pertenencia a la Comunidad favoreciera el crecimiento económico y la modernización del país, como así ha sucedido. Actualmente, la relación entre España y Europa entra en la tercera fase, marcada por el proyecto planteado en Maastricht. El objetivo de España debe continuar siendo el impulso del crecimiento de la economía y la modernización del

3.2 EL MÉTODO: FEDERALISMO

3.2.1 El federalismo será la idea central en los próximos treinta años en Europa. El federalismo no sólo es una idea actual a finales del siglo XX, sino que a principios del siglo XXI será aún más actual de lo que lo ha sido en los años anteriores y de lo que lo es hoy.

El federalismo no es tan solo una técnica de organización del Estado; no es sólo un criterio de organización del sistema político; el federalismo es, básicamente, un criterio de organización social y político.

3.2.2 El federalismo es un haz de técnicas jurídicas y políticas que ha servido para articular la organización estatal y para establecer una fórmula particular de distribución de poderes. Este conjunto de técnicas jurídico-políticas ha definido los Estados Federales, las Federaciones. Pero estas técnicas han sido, más que nada, el resultado de la voluntad pragmática para resolver problemas concretos e inmediatos. Son creación de la voluntad de unas comunidades para coexistir conjuntamente manteniendo su capacidad de acción autónoma, su autogobierno. Han sido técnicas inventadas para cubrir la necesidad de los pueblos y los Estados para unirse con el objetivo de asumir objetivos comunes y permanecer separados para preservar sus identidades respectivas.

3.2.3 El federalismo es también un criterio de la práctica de los sistemas políticos, un procedimiento basado en la participación de las partes a través de una cooperación parcialmente negociada. El criterio federal de estructurar el sistema político tiende a estimar que los acuerdos tienen que contar con la voluntad de la mayoría de la población, pero también con la mayoría de las partes significativas de la sociedad.

3.2.4 Federalismo es un criterio de organización social democrática. La idea fundamental es la prioridad del individuo. Los individuos, a través de un pacto, conservan el poder personal, la libertad, que quieren y aquel poder, o aquellas libertades, que entregan a la comunidad la organizan de tal forma que nunca pueda concentrarse él mismo en una institución o en un nivel político. Esta es la idea de fondo hacia la que apunta el federalismo. No es suficiente con la división de los poderes del Estado entre el Legislativo, el Ejecutivo y el Judicial. Es necesaria una división vertical de poderes entre el individuo, el poder local, el poder regional, el poder nacional, etc. Federalismo, pues, quiere decir autonomía y descentralización del poder político; quiere decir, también, aceptación de las diferencias; quiere decir, finalmente, una cierta concepción de la democracia como sistema de contrapesos y de difusión del poder.

3.2.5 Europa, en buena parte, es ya una realidad federal, aunque en general no se acepta que se tenga que ir hacia su unión a través del federalismo. La Europa política se basa en una economía más integrada, en la apertura de la Europa social, en la existencia de

unas instituciones políticas reconocidas, en un procedimiento de toma de decisiones que ya no es el de la unanimidad, en un Derecho Comunitario que se impone por encima de los derechos nacionales, incluidas las Constituciones. En esta situación no se puede decir que Europa no tenga unos lazos y una estructura de tipo federal, porque aún hay demasiadas partes de la acción política que no están en común y porque existe un déficit democrático de las instituciones europeas. El principio federal ya está presente, hoy por hoy, en la unidad europea y, cuando el principio democrático -que es una necesidad implícita del principio federal- se encarne en la legitimidad directa de las instituciones, terminará de hacerlo surgir.

3.3 EL PRINCIPIO DE SUBSIDIARIEDAD

3.3.1 La construcción política europea debe basarse en el principio de subsidiariedad, es decir, en un principio de descentralización política claro y preciso, hacia las regiones y hacia los municipios, con el fin de que los servicios funcionen mejor. Esto no se contradice ni con la existencia de las instancias estatales, para que actúen cuando no estamos en condiciones de resolver por nosotros mismos los niveles municipales o regionales, ni con la necesidad de creación de un poder federal europeo, que dé lugar a un auténtico gobierno, democráticamente elegido, capaz de gobernar y de ejercer el control de la burocracia comunitaria, en nombre del cual se alude también al principio de subsidiariedad.

3.3.2 La adecuada interpretación del principio de subsidiariedad, desde una lectura federalista, incorpora tanto el principio de la mayoría y la libertad civil, como el principio de la difusión y equilibrio de poderes. Ambos principios integran la gran aportación democrática y van indisolublemente enlazados. Para que exista el equilibrio de poderes políticos y sociales, la mejor garantía es la existencia del pluralismo social derivado de las libertades individuales. Una sociedad se organiza libremente cuando atribuye a órganos políticos y poderes sociales áreas prioritarias de actuación que subdividen el poder con el fin de hacer posible la coexistencia en libertad.

3.3.3 La subsidiariedad aplicada desde el principio federal será importante en la Europa de finales de siglo en el terreno de los poderes locales. Con el fin de potenciar de manera efectiva el papel de la Administración local, especialmente de los municipios, en la perspectiva de la unidad europea y de su contribución al mantenimiento del crecimiento económico y de la justicia social, es necesario compensar la centralización de poder a nivel europeo e internacional con un mayor protagonismo económico, social y político de los gobiernos locales y regionales. Si la ordenación del espacio se ha convertido en un elemento importante en la actividad económica y en el equilibrio territorial, es necesaria una articulación creciente entre sectores públicos y privados a nivel local. Igualmente, las

3. EL ESCENARIO PARA LAS REFORMAS: EUROPA

3.1 LA CONSTRUCCIÓN DE EUROPA

3.1.1 Europa se debe estructurar como un mercado, pero también como poder político, si es que los países que la componen se niegan a aceptar de manera pasiva su progresiva marginación. El capitalismo salvaje nos lleva a la subordinación y al desgarramiento social. El Estado nacional actual nos lleva a la congestión y a una limitación innegable de la capacidad de crear más libertades y menos desigualdades. Es necesario hacer más Europa y más municipio y región; hace falta más centralización de decisiones y un gobierno más cerca de los ciudadanos y de los problemas cotidianos.

Hoy, la fuerza del proceso de integración política europea hace que digamos que el Estado está en crisis. Asistimos al doble fenómeno de la integración política supranacional y de la voluntad de mantener la personalidad y la identificación política de las partes que se integran. La Comunidad Europea aparece, a los ojos de muchos países, como un punto de referencia destacado, inevitablemente de carácter federativo o federalista. Porque Europa únicamente puede ser concebida como una realidad política plurinacional. Para muchas naciones del Norte de Europa, del Centro y del Este. La CE está vista como la mejor manera de unirse con otros países, con los que comparte intereses políticos y económicos y, de mantener al mismo tiempo su identidad nacional y cultural.

3.1.2 Hay que crear Europa como una unidad política sin dilaciones. Desde el punto de vista de una izquierda que se proyecta hacia el futuro, la unidad política de Europa es un objetivo de primer orden. Hay que construir un proyecto europeo, posible y creíble. Es indispensable un proceso de renovación, de reconversión y de modernización -también económica- hecha desde Europa y no solamente de cada uno de los países europeos.

Europa es nuestra esperanza. Únicamente la unión y la repartición llevarán a la grandeza a cada uno de los países que integren Europa. No se hará nada verdaderamente fuerte y durable sin el espacio europeo.

3.1.3 No habrá integración económica y monetaria si no hay integración política. Hoy ya podemos observar claramente que los principales obstáculos que se oponen al avance real hacia la integración económica y monetaria

surgen de la falta de una auténtica coordinación entre los países europeos (en materia fiscal, monetaria, comercial ante terceros países). En definitiva, en ausencia de un orden político europeo. Es necesario pues, un poder político europeo con legitimidad democrática directa y con competencias propias. La debilidad en el proceso de integración política se ha convertido en un freno para el proceso de integración económica. Encontramos aquí una contradicción que deberá ser resuelta.

3.1.4 La incapacidad de actuación política de la CE en las crisis políticas de Europa del Este (y sobre todo la antigua Yugoslavia) ha tenido consecuencias muy negativas sobre el proceso de integración política europea. Porque ha provocado la aparición de factores centrifugadores en los que la lógica del interés nacional propio ha predominado sobre la lógica de la unidad. Porque ha alimentado la desconfianza de Europa en todas sus posibilidades.

3.1.5 Todo proceso de integración política necesita un motor. No parece que los propios estados nacionales puedan ser el motor real del proceso de integración política europea. Ninguna realidad política se ha construido a partir de la evolución natural de las realidades precedentes. Hay que tener un punto de ruptura, un punto de deslegitimación de las realidades precedentes para legitimar la nueva realidad. Hay que tener en cuenta el momento en que los "padres fundadores" proclamen el nacimiento de una nueva realidad política.

3.1.6 Los socialistas y socialdemócratas europeos estamos totalmente comprometidos con el proceso de integración europea. La Comunidad Europea es un instrumento para promover la paz, la prosperidad, el bienestar y la justicia social, así como para generar la cooperación local, regional, nacional y internacional. Es, además, un pilar de estabilidad de Europa.

Los socialistas y socialdemócratas, la fuerza política europea más grande, han jugado un papel importante en la construcción de una Comunidad fuerte: mantener el ideal de una Europa democrática abierta tanto a sus ciudadanos como a todo el mundo, una Europa en la que el principio básico es la solidaridad, tanto entre las naciones como en su interior y entre las generaciones.

(Declaración del Partido de los Socialistas Europeos, La Haya, noviembre 1992)

2.5.6 *Una nueva ética global*

Extender la democracia supone asumir que los valores universales existen y han de ser defendidos. El reto consiste en saber identificar qué valores son capaces de trascender las divisiones económicas étnicas, nacionales, religiosas y sociales. Para conseguirlo es preciso elaborar una lista de mínimos comunes de equidad, justicia, civilidad y responsabilidad. Hay que estimular un sentimiento de ciudadanía global que permita sobreponerse a las fuerzas desintegradoras que se están evidenciando hoy día en todo el mundo.

- 2.5.7 Estos nuevos valores, esta nueva ética, deben ser lo suficientemente amplios como para poder incluir y ordenar la maravillosa diversidad de filosofías morales existente en todo el mundo, y al mismo tiempo debe ser lo suficientemente concreta como para facilitar unas bases maestras para la acción colectiva.

Muchas actitudes y prácticas que habían estado previamente aceptadas ahora son universalmente condenadas. La guerra, el colonialismo, la opresión política, la desigualdad extrema y el racismo ya no son moralmente defendibles. Pero aún hay que encontrar la manera de articular y ampliar este consenso emergente.

2.5.8 *Desarrollo global*

En los últimos cincuenta años el concepto de desarrollo comportaba el crecimiento de las sociedades industrializadas y el estancamiento de las sociedades del Tercer Mundo. En las primeras décadas de la posguerra, el desarrollo era entendido en términos económicos estrechos, y los esfuerzos para promover el desarrollo se dirigían exclusivamente hacia el aumento de la producción y de los ingresos personales. Lentamente hemos ido comprendiendo que el crecimiento produce en muchos casos un desarrollo cuestionable. Más aún; también hemos aprendido que el crecimiento del PIB no siempre comporta un incremento de los

puestos de trabajo. En los últimos diez años España ha triplicado su PIB, pero no ha creado puestos de trabajo en la misma proporción. Estos hechos han supuesto un nivel diferente de comprensión que otorga más importancia a las exigencias de equilibrio e igualdad y estimula a esforzarse para lograr que el crecimiento beneficie también a los pobres. Va cobrando fuerza la idea del crecimiento sostenido.

2.5.9 *Una autoridad global*

La creación de un nuevo consenso sobre los valores y la seguridad globales no originará una mejora automática de la condición humana. Será preciso que nuevos y más desarrollados conceptos sobre los derechos y las obligaciones cobren forma y se llenen de contenido a través de la autoridad de la ley cumplida en todo el mundo.

Las instituciones actualmente existentes deberán readaptarse, y se deberán crear nuevas instituciones.

Los retos que se plantean para el siglo XXI requieren instituciones más descentralizadas y menos jerárquicas; instituciones que puedan funcionar de forma efectiva en todo el mundo para lograr una comunicación instantánea y un cambio constante. La distinción entre la esfera pública y la privada se difumina, y las fronteras que tradicionalmente han separado comunidades, estados y regiones se desvanecen.

- 2.5.10 En este nuevo marco de relaciones, la reforma de las Naciones Unidas reviste una urgencia capital. La profundización y el desarrollo de la Carta de las Naciones Unidas puede convertir a esta institución en una pieza central de una nueva autoridad global que recoja y haga compatibles las exigencias de autoridad y soberanía, y que pueda ofrecer al mismo tiempo esperanza para la coherencia dentro del cambio.

2.5. REEQUILIBRIO Y PAZ

Si aceptamos que 1989 marca el final de la posguerra, podríamos convenir en que el mismo año representó ya el final del siglo XX y el inicio del siglo XXI. Sin duda, las dos guerras mundiales, la posterior Guerra Fría y el proceso de descolonización que acompañó a los tres sucesos pueden ser contemplados en su conjunto como un período histórico con una unidad propia.

Todo confirma que el poder bipolar está siendo sustituido por el nacimiento de unas estructuras de poder multipolar. El final de la división del mundo en dos grandes bloques nos permite una visión más global de los grandes retos mundiales. Los problemas del medio ambiente, que traspasan las fronteras nacionales, han empezado ya a hacer tambalear el sagrado concepto de la soberanía nacional, previamente permeable a la revolución de la información y la comunicación, y al movimiento global y instantáneo del capital financiero.

Con la desintegración del sistema comunista, incluso las palabras y los conceptos habituales han dejado de tener sentido. No puede hablarse de un Tercer Mundo si no hay un "Segundo Mundo". Tampoco las clasificaciones geográficas habituales nos son de mucha ayuda. No tiene sentido hablar del Oeste si tenemos que incluir en el mismo a Japón y Australia, ni de Norte si en él se incluyen Albania, Rumania, Rusia...; ni de Sur si allí se incluye Nueva Zelanda, Australia, Corea, etc.

- 2.5.1 El mundo está hoy dividido entre un "centro", que dispone de un núcleo dominante de economías capitalistas, y una "periferia", constituida por un conjunto de Estados más débiles que operan bajo un sistema de relaciones construidas en gran medida por el "centro".

En la medida en que el bloque comunista -el "Segundo Mundo"- se ha desintegrado, y en tanto que la confrontación armada entre Estados Unidos y la Unión Soviética ha quedado definitivamente superada, las cuestiones económicas, sociales y de medio ambiente han ido ocupando los primeros lugares en la agenda de la seguridad internacional. El fascismo y el comunismo como alternativas a las sociedades industriales han quedado definitivamente descartados, y es difícil imaginar que puedan resucitar. El capitalismo liberal, con todos sus defectos y contradicciones, aglutina el consenso internacional como la fórmula más deseable de sistema político y económico, y comporta al mismo tiempo un peligro creciente de radicalización desreguladora de las fuerzas del mercado.

- 2.5.2 La consecuencia de la nueva situación internacional comporta un grado mucho menor de división ideológica y de rivalidad entre los países del "centro", y un interés mucho menor de los grandes poderes por competir con alianzas con la "periferia" (Tercer Mundo). La nueva configuración del panorama internacional supone, por un lado, unas nuevas relaciones de poder multipolar, en el sentido que hay determinados grandes poderes

independientes en juego, pero al mismo tiempo comporta, por otro lado, una unipolaridad en el sentido que hay una única y gran coalición que gobierna las relaciones internacionales. Es esta única coalición la que da fuerza al modelo "centro-periferia" y hace que la nueva situación resulte única. Las alianzas establecidas en la Guerra del Golfo constituyen desde la perspectiva de esta análisis un ejemplo irrefutable.

2.5.3 *Una seguridad global*

Por lo que respecta a la seguridad, el mundo se divide hoy día en dos grandes esferas: una en la que el peligro de guerra es limitado y en la que la presión para la desmilitarización está aumentando, y otra en la que el peligro de guerra está creciendo y en la que aumentan las presiones para incrementar la capacidad militar.

En las dos grandes áreas, las causas inmediatas de inseguridad son domésticas, e incluyen la pobreza, la violación de los derechos humanos, la falta de democracia, los conflictos étnicos y la degradación medioambiental. La inseguridad doméstica en una de estas grandes áreas hace aumentar la inseguridad en la otra, debido a su impacto en el flujo de personas, de capitales y de imágenes.

- 2.5.4 Hoy día el mundo debe afrontar nuevas amenazas, provenientes de la dispersión de armas de destrucción masiva, del incremento de la pobreza y la desigualdad económica, de las amenazas medioambientales y de la destrucción de la biodiversidad. En estas circunstancias resulta inútil que el denominado mundo industrializado intente salvarse aisladamente de los efectos de la inseguridad que en cierta medida él mismo ha provocado en las periferias (migraciones, terrorismo, etc.), ya que el mundo está demasiado integrado, las sociedades nacionales están demasiado interconectadas entre sí y las fronteras son demasiado permeables. Los intentos de establecer barreras efectivas crearía un mundo menos libre, menos próspero y, en definitiva, más inseguro.

- 2.5.5 Uno de los cambios en el concepto central de seguridad lo constituye el creciente papel del Islam como elemento central de oposición a la hegemonía occidental. Este será un problema esencial para los países de la "periferia" que forman parte del Tercer Mundo; pero a medio plazo, y en la medida en que el Islam pueda aglutinar la legalidad histórica de la frustración con el antagonismo ideológico, podría convertirse en el elemento central del antagonismo antioccidental de los países periféricos, y crear problemas de seguridad a Europa y la Unión Soviética/Rusia, tanto por la proximidad de las fronteras como por el mosaico religioso interno.

Una manera de prevenir la guerra la constituye el desarme, la reconversión del armamento y la desmilitarización, pero estas medidas no serán nunca suficientes si no van acompañadas de acciones de diplomacia preventiva, y especialmente si no se trabaja para extender la democracia por todo el mundo.

2.4 LA REFORMA ECOLÓGICA

- 2.4.1 La crisis del medio ambiente es un hecho de dimensiones mundiales. El equilibrio ecológico del planeta es un peligro, se produce la continua exterminación de especies animales y vegetales, no cesa la reducción de la capa de ozono. En el norte, el industrialismo descontrolado provoca la deforestación y la contaminación del suelo, mientras que, en el sur se desertiza, con la constante reducción de las selvas tropicales, vitales para la supervivencia. El agua pura es, cada día más, un bien que escasea.
- 2.4.2 La protección ecológica es un reto de dimensión internacional que exige no sólo la regeneración del medio adulterado, sino muy especialmente la protección del medio y el mantenimiento de los ciclos naturales.
- 2.4.3 Ello reclama, obviamente, una profunda transformación de las pautas vigentes de producción y de consumo.
- 2.4.4 Las soluciones a los problemas ambientales y ecológicos son más eficaces y menos costosos en la medida en que se actúa sobre su origen. Las políticas ambientales deben dar prioridad a los programas preventivos para evitar la corrección posterior, una vez ya producidos las agresiones al medio.
- 2.4.5 Para alcanzar los objetivos de la reforma ecológica de la sociedad debemos modificar muchos de nuestros hábitos de comportamiento individual y colectivo, todos debemos tener acceso a una educación ambiental orientada a adecuar los estilos de vida, haciéndolos más compatibles con un medio armónico y de calidad.
- 2.4.6 El actual modelo de producción y consumo incrementa el desequilibrio ecológico entre países y contribuye a agotar los recursos naturales.
- 2.4.7 Las fuerzas del mercado no pueden, por sí mismas, garantizar un desarrollo sostenible de la sociedad. Los principales problemas de la humanidad -el hambre, el crecimiento demográfico, las guerras, la degradación y escasez del agua, el aire, los bosques...- tienen una marcada raíz ecológica, son consecuencia, en buena parte, del vigente modelo de desarrollo insostenible y depredador del medio.
- 2.4.8 La solidaridad entre los pueblos y las generaciones exige una profunda modificación de las relaciones económicas internacionales y avance hacia el desarrollo sostenible a escala local, regional, nacional e internacional.
- 2.4.9 Los países industrializados más desarrollados hemos contraído una importante deuda ecológica que obliga a replantear la transferencia de recursos entre regiones del mundo como premisa para superar los problemas ecológicos sin pretender que se haga a expensas de los no menos graves problemas sociales de los países pobres. Es necesario afrontar simultáneamente los problemas de pobreza, desarrollo y ecología.
- 2.4.10 La confluencia entre muchos pensamientos del movimiento ecologista y el socialismo democrático se acentúa progresivamente. El avance hacia formas de actuación conjunta impulsará la transformación cultural de la sociedad y la incorporación de la dimensión ecológica a todos los aspectos de la acción política.
- 2.4.11 Las actividades económicas deben contemplar sus repercusiones, tanto sobre el entorno inmediato (polución del agua, del aire y del suelo), como de su contribución al agravamiento de los problemas globales (disminución de la capa de ozono, internacional de residuos, degradación de grandes superficies líquidas, efecto invernadero, lluvia ácida...).
- 2.4.12 El agua, el aire y el suelo son las bases físicas de la vida. Debemos conciliar la planificación y la actividad económica en la disponibilidad de estos recursos vitales e introducir los costes ambientales de su uso en los programas, proyectos y actuaciones.
- 2.4.13 La mayoría de la población vive en las ciudades. Tenemos que hacerlas más habitables, promoviendo modelos que reduzcan el uso del transporte privado, fomenten el transporte público de gran capacidad, minimicen los residuos, amplíen el verde urbano, depuren las aguas, disminuyan su presión sobre el espacio rural y el medio natural, eviten el ruido y la contaminación del aire.
- 2.4.14 Hay que conseguir ciudades más eficientes y que garanticen una calidad ambiental plenamente satisfactoria para sus habitantes.
- 2.4.15 Es urgente la producción sistemática del mantenimiento y potenciación del medio natural, así como la planificación ecológica del paisaje. La protección y conservación de los hábitats y las especies debe prevalecer sobre el lucro fácil.
- 2.4.16 La agricultura intensiva empobrece irreversiblemente los recursos naturales y no garantiza a medio y largo plazo el bienestar de los países menos favorecidos. Es necesario crear nuevas oportunidades para pequeñas empresas y comunidades locales del mundo rural para poner las bases de un desarrollo rural sostenible.
- 2.4.17 Las áreas litorales están sometidas a una explotación intensiva y a fuertes presiones ambientales. Es necesario promover programas de ordenación y preservación de los espacios litorales y buscar fórmulas alternativas ecológicamente racionales para el turismo de masas.
- 2.4.18 Es necesario avanzar hacia una auténtica revolución eco-industrial que, consumiendo menos recursos, ahorrando energía y evitando la degradación ambiental, consolide las metas económicas logradas durante las últimas décadas y abra nuevas oportunidades económicas en un marco conceptual que integre medio ambiente y desarrollo.

evolución de la sociedad burguesa y con la industrialización.

- 2.3.2 Si bien es cierto que la causa última de la discriminación de las mujeres recae estructuralmente en la sociedad industrial, y que el sistema de esta última no puede en absoluto funcionar sin discriminar a la mujer, la clave política para solucionar la "cuestión femenina" solamente puede producirse con la transformación de las estructuras industriales.

El trabajo industrial ha sido posible únicamente gracias a que ha sido apoyado por el trabajo "social necesario", que se compone siempre del trabajo doméstico y familiar, en el que se incluyen el cuidado y educación de los niños y los ancianos, así como del trabajo para la producción de artículos de primera necesidad.

- 2.3.3 A pesar de que el concepto de familia y matrimonio están cambiando, los hombres se aferran al papel tradicional familiar, al reparto de los papeles masculino y femenino dentro de la microfamilia. Por el contrario, las mujeres, en la medida en que rompen los lazos que las atan a su papel social tradicional, ponen en cuestión cada vez más todo el sistema de organización y división del trabajo industrial, que tiene como premisa inexcusable el trabajo familiar no remunerado. El acceso de la mujer al mundo profesional le hace experimentar con toda nitidez que debe pagar su igualdad de derechos con una renuncia parcial a la vida familiar, y viceversa, que su vida familiar le impide percibir y aprovechar sus capacidades personales y profesionales. La formación y cualificación profesional de la mujer registra una evidente desproporción con sus posibilidades de carrera y de promoción.

- 2.3.4 La vida política de los partidos no se mantiene ajena a estas tendencias y realidades sociales.

Cuando en 1973 el Partido Socialdemócrata sueco estableció la cuota del 10% de mujeres entre sus candidatas para cargos orgánicos y representativos, no estaba haciendo más que introducir un mecanismo corrector de las tendencias masculinas tradicionales y conservadoras relativas al papel de la mujer. Esta actitud de apertura hacia la sociedad y de renovación política ha ido incrementándose en todos los países, especialmente en los nórdicos, hasta alcanzar la cuota del 40%.

- 2.3.5 Para que el Partido se renueve de acuerdo a las nuevas exigencias de la sociedad resulta fundamental la participación activa de las mujeres. Pero si el socialismo quiere ser un punto de referencia para la transformación social, deberá empezar por dar ejemplo de renovación interna, asegurando la plena libertad y la igualdad real de oportunidades de las mujeres que trabajan con los mismos objetivos que los hombres.

Hace falta una nueva ética de la responsabilidad que tome en consideración un sistema de normas concebido para todos, hombre y mujeres.

- 2.3.6 Si el Partido aspira a desarrollar un nuevo programa a través del discurso público, en vez de dejar su formulación en manos de algunos teóricos, será preciso llevar a cabo una política de amplio acuerdo en la cual confluyan, consensuados, de sistemas de valores que compiten en el discurso social.

El discurso social debe estar organizado de tal como que pueda crear normal de obligatoriedad general; debe además estar institucionalizado, ya que en todo discurso social se plantea, más tarde o más temprano, una cuestión de poder político.

No puede negarse que en todo debate social los argumentos son dictados por los intereses; pero es del interés de los hombres y mujeres del Partido el establecer unos mecanismos de igualdad entre hombre y mujer que garanticen que no se desaprovecha ninguna energía creativa por falta de vías adecuadas o de oportunidades.

- 2.3.7 Si la política es para la gente, hay que garantizar la preeminencia de la gente por encima del aparato político; y si la gente está formada por un colectivo de hombre y mujeres, será preciso garantizar su presencia en el proceso de toma de decisiones.

Toda política renovadora del Partido pasa hoy por compartir la igualdad de oportunidades (entre las cuales se encuentra el poder real de decisión), más que por la distribución de la desigualdad por la vía de políticas asistenciales.

Una cosa es practicar una política asistencia para los sectores menos favorecidos de la población (en su mayoría mujeres) y otra perjudicar internamente el ejercicio de la igualdad. En el camino hacia la igualdad que pretende esta renovación se ha de tener en cuenta la existencia de una cuota óptima de protección del 40% tanto para hombres como para mujeres por lo que respecta a todos los cargos de representación interna y externa. Este objetivo óptimo puede ser gradual, pero en cualquier caso es imprescindible.

- 2.3.8 Desde el punto de vista externo, es preciso favorecer la igualdad en el acceso a la enseñanza y a la formación profesional a través de medidas de ayuda y de reglamentación por cuotas.

Hay que potenciar el acceso de la mujer a las profesiones hasta ahora reservadas exclusivamente a los hombres, y garantizar la misma remuneración para trabajos del mismo valor. Si tanto los hombres como las mujeres pueden realizar cualquier tipo de trabajo, es preciso ampliar las normas intentando eliminar las desventajas del papel de madre que ejerce la mujer.

- 2.3.9 El Partido tiene que buscar fórmulas organizativas que faciliten la máxima rentabilidad del trabajo de las mujeres en la organización -en ocasiones falto de cohesión-.

- 2.2.7 Esta ofensiva de signo conservador implica un sistema en que los servicios públicos y el sistema de previsión social compiten con la oferta privada, en el marco de un mercado libre. Esta concepción comporta unos servicios públicos limitados y debilitados e implica un alto nivel de discriminación, la aparición de diferentes niveles de calidad de servicio y, en definitiva, unos servicios de más calidad para los más favorecidos y de menos calidad para los menos favorecidos. Y comporta también una función subsidiaria creciente del sector público respecto al privado en relación a la conflictividad de las prestaciones.
- 2.2.8 El estado de bienestar es un objetivo básico del socialismo democrático. El socialismo democrático contempla, como eje definitorio de la sociedad moderna, su carácter progresivamente igualitario y de bienestar. Este objetivo de mayor igualdad y de combate contra los conflictos sociales y la marginación implica vertebrar políticas redistributivas efectivas, desde todos los ámbitos de la actuación política. Estas políticas, que deben ser coherentes con las necesidades de ajuste de la economía en general, deben tener como objetivo garantizar a todos los ciudadanos unas formas de vida mínimamente dignas.
- 2.2.9 El sistema de servicios públicos y de previsión social existente plantea algunas disfunciones en cuanto a los resultados. Así, en algunos sistemas generalizados, se han producido distorsiones en cuanto a la eficacia del gasto y al control del coste global. Es necesario proceder a una reforma profunda de los servicios públicos en base a una gestión eficiente, por resultados, y al control de su calidad. El control de la eficacia del coste y de su calidad son requisito indispensable para hacer compatibles los niveles de recursos disponibles con el carácter universal y gratuito de los servicios. Algunos de estos servicios públicos y sociales requieren un análisis de su evolución futura en términos de demanda, y encontrar formas de previsión y financiación plurales que permitan afrontar con garantías su desarrollo futuro.
- 2.2.10 Es necesaria una acción dirigida a la reforma profunda de los instrumentos, formas de gestión y métodos del Estado social, en la vía de dotarlo de la capacidad administrativa necesaria para una prestación eficiente y ágil de los servicios. Esta reforma debe contemplar un principio de subsidiariedad, acercando el máximo posible los centros de decisión de la administración a los ciudadanos. Debe contemplar también un principio de inmediatez de la prestación de servicios y de aligeramiento y máxima simplificación en las formas de acceso y de trámite. Y debe contemplar también un objetivo de interacción con el mundo privado, tratando de aprovechar todos los recursos económicos y sociales disponibles para una correcta y eficiente prestación de servicios.
- 2.2.11 Los objetivos de una política redistributiva y de bienestar no pueden basarse exclusivamente en los supuestos del trinomio crecimiento-equilibrio-redistribución, sino que

exigen diseñar una política económica que formule un principio de intervención estructural y de reforma de los sectores productivos. Y, también, impulsar una política legislativa que permita la reforma en profundidad de los marcos legales y de formas de gestión de los servicios públicos y de previsión social. Estas políticas económicas y legislativas tienen que proyectarse sobre el conjunto europeo, en la medida en que los problemas sociales y económicos tiendan a ser interdependientes y a internacionalizarse.

- 2.2.12 Los derechos humanos incluyen los derechos económicos y sociales. No se puede hablar de libertad si no se puede garantizar una situación social y económica digna. El derecho a la seguridad social y al bienestar incluyendo la protección de la infancia y de la maternidad se convierte así en un requisito esencial para la convivencia. Al igual que el derecho de huelga, el derecho a la educación, el derecho a ser atendido sanitariamente, el derecho a la vivienda. Y también el derecho ha disponer de un trabajo remunerado. Los derechos económicos no deben entenderse como prestaciones a sujetos pasivos, sino como punto de partida para una participación activa de los ciudadanos en la empresa social: no se trata de subvencionar la marginalidad sino de crear las condiciones de una sociedad integrada, productiva, y con bienestar social para todos.
- 2.2.13 La sociedad democrática ha de compensar los efectos negativos de los sistemas de mercado. La función redistributiva del estado social no puede ser solamente un instrumento de reparación de daños y desequilibrios, sino más bien un agente regulador del mercado, en función de los intereses sociales, tratando que los beneficios del desarrollo afecten a toda la población.

2.3 LA IGUALDAD MUJER-HOMBRE

- 2.3.1 La desigualdad de la mujer, que persiste a pesar de los importantes avances conseguidos, responde a un problema estructural de nuestra sociedad, y como tal problema requiere un enfoque político global.

La injusticia fundamental de que es objeto la mujer no se basa en su discriminación concreta -que tiene lugar prácticamente en todos los campos- sino en el hecho de que no se la considera capaz de poder intervenir con el mismo éxito que los hombres en aquellos sectores que despiertan su interés.

Es preciso desenmascarar las raíces de la discriminación de la mujer, para poder así eliminarlas y poder conseguir para todos la libertad individual, la igualdad y la justicia social.

Una de estas raíces reside en la conciencia de los hombres, en sus tradicionales prejuicios y clichés sociales. Otra de las raíces es debida al desarrollo estructural de la sociedad, principalmente en el mundo laboral. Ambas raíces están estrechamente relacionadas con la

cación tecnológica, se producen también mayores niveles de paro, apareciendo con fuerza la idea de agotamiento del trabajo en las sociedades avanzadas.

- 2.1.5 El agotamiento progresivo del trabajo comporta injusticia y desigualdad en una línea de consolidación de la llamada sociedad de los dos tercios, en la que un tercio de la población no tiene sitio en el sistema y está condenada a la marginación.
- 2.1.6 Todo ello plantea un problema de gran magnitud que tiene consecuencias para el bienestar de los ciudadanos y la propia estabilidad social y democrática. Toda idea de bienestar y de sociedad equilibrada se debe basar en una premisa previa de solidaridad obrera. Es decir, en la idea de que todo ciudadano tiene derecho a trabajar, y que consecuentemente, si no hay una oferta para todos, es necesario que todo el mundo tienda a trabajar menos, para dar cabida en el sistema productivo a los que no disponen de trabajo. La plena ocupación, por consiguiente, ha de consistir en una redistribución de la oferta de trabajo sobre la base de una reducción del tiempo de trabajo. Únicamente de esta manera se podrá hacer frente al paro y a la disminución tecnológica de trabajo.
- 2.1.7 En la vida de las personas, en el futuro, el trabajo retribuido debe tender a ser menos importante; deben comenzar a aparecer nuevas formas de ocupación relacionadas con el ocio, trabajo social, formación y cultura.
- 2.1.8 La transformación del mercado de trabajo irá produciendo en función del ritmo que marquen los sectores productivos. Algunos sectores productivos con baja actividad tecnológica y baja productividad deberán evolucionar más lentamente a la hora de financiar la reducción de trabajo, al no disponer de medios. Otros sectores productivos podrán evolucionar más rápidamente, ya que su intensidad tecnológica comportará altos niveles de productividad adicional que permitirá financiar las reducciones de trabajo.
- 2.1.9 La reforma del mercado de trabajo debe tener en cuenta la situación de cambio del sistema productivo y la exigencia de reducción de los tiempos de trabajo, con objeto de que todos tengan acceso al trabajo. El camino para conseguirlo ha de contemplar todas aquellas medidas de gobierno y legislativas que permitan afrontar, en esta perspectiva, la consecución de trabajo para todos, procesos de gran complejidad como son la reducción progresiva de los puestos de trabajo a la industria, la ampliación de la ocupación en el sector servicios y la revalorización social de los servicios personales.
- 2.1.10 Según los sectores productivos y en un marco de proyección europea, estas medidas deben ir dirigidas también a hacer realidad una auténtica ofensiva de mayor cualificación en el trabajo. Deben permitir reducir el horario de trabajo e introducir la semana laboral de 30 horas. Y deben desarrollar formas de flexibilidad horaria, sin que por ello se pierda seguridad material y garantías en el puesto de trabajo.

2.2 LA RENOVACIÓN DEL ESTADO DEL BIENESTAR

- 2.2.1 El eje de actuación básica del socialismo ha consistido en propiciar una función redistributiva de los poderes públicos, con el objetivo de conseguir mayores niveles de igualdad y bienestar. Esta función redistributiva se ha concretado en los regímenes de seguridad social y previsión social y en la vertebración de los grandes servicios públicos, dirigidos a toda la población, de carácter universal y gratuito.
- 2.2.2 Bajo esta premisa redistributiva se ha ido produciendo un incremento notable de la presencia del sector público en la actividad económica, a través de los servicios públicos, la fiscalidad, la nacionalización de sectores productivos y la intervención microeconómica.
- 2.2.3 La actuación global de los poderes públicos en este camino no se ha producido como una actuación impulsada únicamente por el socialismo, sino como el resultado de unos mecanismos de regulación de la conflictividad social. Su estabilización ha sido posible por el compromiso social, a fondo, de los agentes sociales y las fuerzas políticas, y por un consenso básico sobre la necesidad de esta función redistributiva y social. Esta función ha sido discutida durante muchos años y se ha reforzado con mecanismos de ajuste (política fiscal y de rentas), y en la prestación de servicios públicos universales.
- 2.2.4 El balance de las políticas redistributivas y de bienestar es importante: una obra de servicios públicos para todos (enseñanza, sanidad, servicios sociales, previsión social, vivienda, transporte, etc.), incidencia como motor económico de crecimiento, instrumento de reducción efectiva de las desigualdades.
- 2.2.5 A partir de las crisis económicas de los años 73 y 79, el modelo de regulación keynesiano entra en crisis. El supuesto de que un país puede conseguir una situación de equilibrio estable asociado a un crecimiento continuado e ilimitado ha resultado irreal. Se produce una desaceleración de la producción. El gasto público y la producción parecen ir en direcciones contrapuestas y el fuerte incremento de la primera supone unas cargas fiscales fuertes y la aparición del déficit público.
- 2.2.6 Estas disfunciones han comportado pérdida de credibilidad de la función redistributiva que se explica por razones sociales y políticas. Algunas formaciones de derecha han visto la oportunidad de argumentar que las políticas redistributivas no resuelven los desequilibrios sociales y la oportunidad de volver a la máxima "poco estado", que implica básicamente procesos de reducción fiscal, de reducción de los servicios públicos y de fomento de formas privadas y de mercado libre. Es decir, supone el cuestionamiento de las políticas fiscales como instrumento regulador y estabilizador y la reactivación de las políticas privatizadoras, sobre la base de considerar innecesaria la función reguladora de los poderes públicos.

2. POR UN NUEVO PROGRAMA DEL SOCIALISMO DEMOCRÁTICO

No es el momento de diseñar un "programa máximo", el perfil de un "modelo último". No estamos en condiciones: las novedades son demasiado importantes y la realidad se ha tornado demasiado compleja. Aunque quizás esto tampoco sea deseable, dadas las derivaciones dogmáticas que a menudo este intento ha producido en el pasado.

Por el contrario, se trata ahora de esbozar unos ejes programáticos básicos, unas líneas maestras, las coordenadas en las que ha de situarse hoy día la acción transformadora del socialismo democrático, desarrollándolas, contrastándolas con la experiencia y corrigiendo rasgos. No se trata, pues, de objetivos últimos, sino de vías. Y no se perfilan los rasgos de un modelo final, sino que sólo se adivina el contorno de un modelo a medio plazo, de un "futuro imperfecto" que no es el paraíso, pero que es mucho mejor que el presente, y sobre todo mucho mejor que algunas derivaciones también posibles. Un programa y un modelo no ideales ni acabados, pero sí transformadores. Una de las direcciones posibles que puede coger nuestro futuro: aquélla hacia la cual queremos impulsarlo.

Siguen a continuación cinco ejes que tratan de empezar a formular nuevas respuestas a las preguntas nuevas. Y en particular nuevas respuestas a la crisis del modelo de desarrollo que estaba vigente en la posguerra mundial y en el que se basaban el "compromiso keynesiano" y el estado social. Respuestas también a las consecuencias negativas de este modelo de desarrollo. Respuestas que impliquen la redistribución del trabajo, la renovación del estado de bienestar, la reforma ecológica, la igualdad hombre-mujer, el reequilibrio económico internacional, la solución del problema del hambre en el mundo.

Hay que decir, naturalmente, que para que esto no sea una "carta a los reyes magos", tiene que partir de una afirmación básica sin la cual nada es posible: el impulso de políticas económicas de reforma estructural que garanticen la creación de riqueza, el crecimiento sostenido, la generación de rentas suficientes para desarrollar las políticas redistributivas y reequilibradoras esbozadas en este programa.

2.1 EL REPARTO DEL TRABAJO

- 2.1.1 El desarrollo reciente de las sociedades occidentales, en cuyo marco nos encontramos inmersos, ha comportado la transformación progresiva del capitalismo y la aparición de formas estructuralmente nuevas. Los cambios producidos en el terreno de la economía han sido rápidos y de gran alcance. Han cambiado los métodos de producción en numerosos sectores de la industria a partir de la aplicación de nuevos avances tecnológicos. Ha cambiado también el conjunto de productos ofertados, cada vez más complejos y variados. Y consecuentemente, se ha producido también un cambio en la estructura productiva de las industrias y en las exigencias del mercado de trabajo.
- 2.1.2 Ante esta situación, existe el peligro de un enfoque parcial y localizado de los problemas que se generan, basado en la acción reivindicativa tradicional, que tiene por objeto la mejora de las condiciones de trabajo, pero sin una visión global. Esta defensa pasiva de las condiciones de trabajo está condenada al fracaso, si no va acompañada de una acción de fondo y de un proyecto de futuro que contemple no solamente los aspectos reivindicativos del mercado de trabajo, sino también, y fundamentalmente, los nuevos cambios estructurales. Las organizaciones sindicales deben plantearse sus actuaciones con esta visión global.
- 2.1.3 El desarrollo técnico y organizativo de la economía productiva ha implicado la destrucción creciente de las formas de trabajo asalariado estable, y también, la aparición de nuevas formas de trabajo inestable, en régimen de dependencia o de carácter autónomo, según los sectores productivos. Ultimamente, los imperativos tecnológicos, y las consiguientes exigencias en el terreno de la cualificación y profesionalidad, han ido priorizando el trabajo inestable y la flexibilización creciente de las formas de contratación. La máxima exigencia existente es procurar garantizar un máximo de eficiencia para las empresas y que los poderes públicos velen por los desequilibrios en el mercado de trabajo.
- 2.1.4 Los cambios en el sistema productivo y las nuevas exigencias laborales nos llevan a plantearnos un nuevo problema: el paro tecnológico. Al paro tradicional que comportan las economías desarrolladas, debemos añadir ahora unos niveles adicionales de paro tecnológico. Así, nos encontramos con la paradoja que, en numerosas ocasiones, a mayores niveles de desarrollo y sofisti-

graves derivas ideologistas. Pero sí un programa estratégico, los ejes del cual comporten las nuevas respuestas a las nuevas preguntas y configuren tendencialmente un horizonte a medio plazo, una perspectiva de progreso posible si es voluntad de la mayoría avanzar. Es necesario también una mayor capacidad de acción colectiva, con el establecimiento de instrumentos y de métodos que permitan la movilización y la participación de la gente, en su actual diversificación. Esto implica, sobre todo, tanto la reforma a fondo de la política como de la forma de partido, tanto en su vertiente representativa como participativa.

1.7 LA REVUELTA MORAL CONTRA LOS PODERES

La historia de la izquierda tiene dos caras. Una cara hecha de generosidad, de lealtad, de heroísmo, de coraje, al servicio de todas las causas emancipadoras de la humanidad. Y otra cara hecha de divisiones miserables, de supervia doctrinaria, de locura redentora, de "corrupción del ideal" cuando se ha considerado que el fin justificaba los medios, de tragedias; y, en los últimos tiempos, de derivas cínicas y tecnocráticas. A esta segunda cara, se suman hoy los efectos de la corrupción de la política, que comporta la deslegitimación de los partidos políticos y de su representatividad y el alejamiento de la gente respecto de la política. La juventud de nuestro sistema democrático hace que esta deriva pueda ser abordada entre nosotros a tiempo, antes de llegar a las situaciones límite a que se ha llegado en otros países.

A caballo de esta situación, se abre camino entre la gente el individualismo insolidario, el cinismo más crudo que reclama derechos y niega deberes, que legitima, por ejemplo, la evasión fiscal. Se produce el alejamiento en relación a la cosa pública y la disolución progresiva del concepto de ciudadanía. Frente a esto, paralelamente a las medidas cautelares e higienizadoras de la vida política, hay que proclamar sin complejos la dimensión moral que tiene la política para nosotros y la inmoralidad primaria del apoliticismo.

Una consecuencia positiva de esta problemática es la aparición de una nueva ética respecto a los asuntos públicos, a caballo de la sociedad mediática, de la

gran repercusión con que estos temas son tratados por los medios de comunicación. Es la ética de revuelta contra el poder, antijerárquica, igualitaria, contraria a toda exoneración de responsabilidades de los poderosos. Tiende a resituarse a los gobernantes como administradores, como servidores de la cosa pública. Es nuestra tradición: el socialismo es, en primera instancia, la revuelta moral contra los poderes, contra la corrupción, el abuso, la explotación, la opresión desde el poder.

1.8 NUEVAS RESPUESTAS A NUEVAS PREGUNTAS

Son necesarias respuestas para preguntas que son totalmente inéditas. En este sentido hay que responder fundamentalmente a tres retos: la crisis del compromiso keynesiano y la dificultad del desarrollo del Estado social en el marco de los antiguos Estados; las novísimas posibilidades del alcance de un "nuevo orden" internacional desde el 89, en respuesta a la internacionalización de los problemas económicos, ecológicos, de seguridad; la transformación interna, social y cultural de nuestras sociedades, cargadas de posibilidades pero también de graves peligros.

Hay que reconstruir una concepción del progreso sobre la base de propuestas de futuro. Esto reclama un gran esfuerzo programático, sin la pretensión inmediata de cerrar un nuevo programa máximo, abriendo un proceso prolongado de reflexión, de debate, de contrastación práctica. Todo ello es necesario hacerlo partiendo de lo que somos, de nuestra tradición, de nuestros valores, promoviendo la ética de la responsabilidad política frente a la indiferencia y de la retórica reaccionaria, auténtica amenaza para la razón democrática.

Estamos, en realidad, ante una gran paradoja. La crisis de la política, en el sentido del alejamiento que experimenta la gente en relación a la actividad política coexiste con un fenómeno obvio de signo inverso: el retorno galopante de la política. Nunca, desde 1945, nuestro destino individual y colectivo había estado tan ligado a la política como ahora. Nuestro reto básico es superar esta paradoja, ser capaces de avanzar, desde nuestra tradición emancipadora, hacia un nuevo modelo, mediante la renovación de ideas, del programa y de los instrumentos de nuestra acción.

de las naciones, de unas realidades subestimadas desde la política derivada de Yalta y, en general, desde la teoría política. Por lo tanto, urge como nunca avanzar hacia un marco conceptual y hacia un orden internacional que armonice la afirmación democrática de las identidades nacionales con la cooperación pacífica internacional.

1.5 LA APOTEOSIS Y CRISIS DEL DOCTRINARISMO NEOLIBERAL

El hundimiento comunista es la apoteosis neoliberal, la culminación de la ofensiva conservadora de los ochenta. La ley del mercado es proclamada como un principio de organización no tan solo económica, sino social, política, jurídica y moral: el dinamismo capitalista transformará los vicios privados en públicas virtudes ponen en marcha el carro por el pedregal de la "sociedad adquisitiva" en la que la riqueza de la motivación humana se ahoga en las aguas del cálculo egoísta y los lazos sociales se reducen a un flujo de caja "tanto te debo, tanto me debes". Es el puro "darwinismo social", la creciente desprotección, la ley del más fuerte, la inestabilidad social.

Tres años después de 1989, en el Este, la "regulación neo-liberal" es percibida como inseguridad más que como la liberación que había parecido. De la omnipresencia del Estado se ha pasado a la preeminencia absoluta del mercado, presentado como la solución milagrosa a todos los males. Es obvio que el bienestar alcanzado durante las décadas de posguerra mundial a la Europa Occidental no es fruto de la economía de mercado, como algunos pretendían hacer creer, sino de un conjunto de condiciones y, sobre todo, del funcionamiento de la democracia y del pacto social que se produce. El mercado, por sí mismo, no es ninguna solución al Este.

El mismo año 1989, en Occidente, se inicia el fin de la ofensiva neoconservadora: Thatcher cae en el 89, Bush en el 92. La refundación neoliberal de los ochenta aparece ya, al Este y Oeste, como una pura utopía, como un mito lleno de promesas no cumplidas. La crisis del neoliberalismo es absoluta. No se puede levantar, a estas alturas, una teoría política sobre bases económicas que niegan la autonomía jurídica y político-institucional. Se trata de doctrinarismo conservador, inoperante y desfasado. El mercado es un mecanismo central e insustituible de la economía, pero no es menos cierta la importancia creciente de los factores políticos, institucionales y jurídicos en cualquier planteamiento económico serio de presente y futuro.

1.6 POR LA RENOVACIÓN DEL SOCIALISMO DEMOCRÁTICO

Estamos ante la necesidad de unos "nuevos inicios", de una renovación profunda del proyecto transformador de la izquierda, del socialismo democrático. Tenemos que trabajar tenaz y honestamente, con "conciencia

anticipadora", sin caer en oportunismos, sin fáciles acomodaciones a las modas. Tenemos que ser capaces de detectar, discutir y replicar los nuevos problemas.

Durante la década de los ochenta, en plena ofensiva neoconservadora, ha tenido lugar entre nosotros lo que, en otro contexto se ha dado un llamar "contaminación por el combate", un hecho que ha sido positivo y negativo. Positivo porque ha comportado una purga de viejas certezas e ilusiones, la superación de ideas que han resultado ser puros ideologismos. Negativo porque ha comportado la pasividad desencantada por toda respuesta, con el abandono de todo imperativo de proyecto de futuro; el anclamiento en el presente, en la gestión del presente, en el pragmatismo más inmediatista y sin norte ideológico, con una fuerte carga tecnocrática. Esta es una deriva que hay que superar, renovando nuestra voluntad de avanzar hacia la "ciudad lejana" y trabajando en la composición de un nuevo modelo, de una nueva respuesta, a partir de la nueva situación y de los nuevos problemas.

El viejo modelo en el que la izquierda había basado sus capacidades movilizadoras estaba hecho de elementos precisos: unos valores; una visión crítica de la sociedad; un programa máximo como referente último (acompañado de un programa mínimo y de un programa de transición); una motivación ideal; la rebelión ética contra el sistema establecido, en nombre de una nueva racionalidad, de unos nuevos valores. Hoy día es vital la inspección, la revisión, de este viejo modelo. En todo momento de redefinición, de renovación, la memoria es vital para no perderse, para no ser arrastrados por la corriente. No hay nada más demencial, en estas situaciones, que el intento de cortar por lo sano.

Esta revisión afecta a toda la izquierda por igual: la internacionalización material y espiritual que caracteriza nuestro presente así lo determina. Hay que avanzar con pasos seguros, sin rapidez innecesaria y sobre todo sin arbitrariedades. Los métodos, por otra parte, deben ser específicos en función de la realidad de la izquierda de cada lugar: desde la refundación de los que se encuentran en un final de ciclo hasta la renovación o la autorreforma de los que nos encontramos aún con grandes expectativas de incidencia política, con nuestro ciclo a medio desplegar.

En este proceso hay que rehacer la conciencia crítica, la lectura crítica de la nueva realidad. Y hay que reconstruir una visión global de las cosas, del presente y del futuro, sin pretensiones totalizadoras, unificadoras, pero evitando la fragmentación que conduce a la parálisis. Es necesario una explicación crítica y articulada sobre los fenómenos. La renuncia a la globalidad, la fragmentación, comporta la deriva hacia el pragmatismo miope, hacia la renuncia de todo proyecto transformador. Hay que restablecer también una perspectiva de progreso, reconstruir la esperanza en el futuro, en una sociedad mejor, con el establecimiento de un nuevo programa. Quizás no ya un "programa máximo", hoy imposible de dibujar y que, en el pasado, ha comportado

menos favorecidos: los pobres, los indefensos, los sin oficio, los desorganizados, los enfermos, los minusválidos, los marginados. Y es también la voluntad permanente de crear más libertad. La sociedad, que los neoliberales consideran inexistente, puro trasfondo sobre el que los individuos actúan, es para los socialistas el medio donde actúa la cultura de izquierda y el poder democrático para rectificar las injusticias, para hacer ciudadanos cada vez más libres y soberanos, más responsables y solidarios.

El proyecto de la izquierda se expresa con el lenguaje de los derechos humanos, mediante los conceptos de ciudadanía, justicia, democracia, por el combate contra toda explotación y contra toda opresión sobre cualquier clase, grupo, sexo o raza. Y promueve la rectificación de las desigualdades que la derecha -opción ideológica o inercia estructural- considera sagradas, naturales o inevitables, garantizando las mismas oportunidades para todos. El socialismo democrático es la expresión actual, el heredero, del amplio y variado movimiento reformista y democrático del pasado. Su objetivo estratégico es la democracia plena: democracia política, democracia social, democracia económica; la consecución de una sociedad de una sola clase, sin estratos. Y el procedimiento democrático para alcanzar el objetivo es tan importante como el propio objetivo. No hay fin que justifique "el mal moral". Los métodos hacen los objetivos.

El socialismo hace frente al egoísmo, pero no al individualismo, entendido como la defensa de la individualidad. En este sentido, es heredero también de los principios del liberalismo político, negados tan a menudo por el liberalismo económico: libertad personal, igualdad en el respeto a la diferencia, igualdad de oportunidades, tolerancia hacia las creencias religiosas y hacia la diversidad cultural. La diferencia es que el socialismo democrático cree que estos principios deben de aplicarse realmente, reformando la realidad, y no se puede permitir que deriven en puras banderas legitimadoras de lo establecido. Todo el mundo es partidario de la libertad propia. Lo que distingue a los auténticos partidarios de la libertad es la lucha por la libertad de los otros; esto diferencia a los auténticos liberales de los liberales de fachada.

El socialismo democrático es también la defensa y promoción de la autonomía de la sociedad, frente a la manipulación y dominación de los poderes estatales o no estatales. Los socialistas tenemos que ser, por encima de todo, representantes de una sociedad que debe luchar por ser activa y autónoma. La misma evolución futura del Estado tendrá que contar con la colaboración organizada de la sociedad, con la colaboración de las organizaciones sociales y de su potencial de trabajo voluntario. No podemos pensar en un Estado en permanente expansión a través de servicios públicos sin límite. Una perspectiva que empalma directamente con la tradición libertaria y societaria que también representamos. Y que obliga a plantearse la cuestión de cómo avanzar hacia una sociedad más democrática,

es decir, la cuestión de los valores y el grave problema de la creciente mercantilización de las relaciones humanas. El socialismo no se mide en términos de cantidad de Estado, o de propiedad pública, o por si los socialistas están o no en el gobierno. El socialismo se mide por el grado de libertad alcanzado por la sociedad, por cada uno de sus miembros. La sociedad socialista será una sociedad de personas libres, que tienen condiciones de libertad iguales y esto les permite ser diferentes y solidarios.

1.4 EL HUNDIMIENTO DE LOS REGÍMENES COMUNISTAS

En el año 1989, con la caída del muro de Berlín, se hunde todo un mundo que se había construido sobre la base de los postulados del marxismo-leninismo desde la revolución soviética de 1917. Y se hunde también el orden bipolar establecido en Yalta en 1945. El balance de los regímenes comunistas, más allá de las tragedias totalitarias es ciertamente patético: ninguna ventaja en relación a los resultados de los Estados sociales europeos, ni en el terreno de la productividad económica ni en el terreno de la justicia social, más bien al contrario.

Desde el neoliberalismo, se lanzarían en seguida las campanas al vuelo y se hablaría del "final de la historia" y de la victoria final, política y moral, del liberalismo económico. Con la caída de los regímenes comunistas se ha cerrado, ciertamente, un largo capítulo de la historia contemporánea. Y con él ha caído definitivamente la concepción teológica y finalista del itinerario de la humanidad. No estamos al final de la historia, pero sí estamos al final de una filosofía de la historia, nacida con la Ilustración y basada en la ineluctabilidad del progreso. Primero fue la "necesaria" victoria del capitalismo sobre el feudalismo y la unificación capitalista del mundo. Después fue la sucesión "inevitable" del capitalismo por el socialismo y la unificación proletaria internacional. Hoy la historia ya no es portadora de la razón. Todo es posible, avanzar y retroceder. Todo depende, en gran medida, de la humanidad, de nuestra voluntad y de nuestra capacidad de progreso.

Queda lejana teoría de construcción de un sistema socio-económico alternativo y la idea que la originó: el sentido ineluctable de la historia, la encarnación de este sentido en un sujeto social ascendente y en su quinta-esencia política, el partido comunista. Todavía están presentes los conflictos socio-políticos derivados del origen de la experiencia comunista. Y todavía colea el viejo y común imperativo ético por la igualdad. Del fin de la bipolaridad armada, queda el inicio de una etapa post-atómica en la que todo es posible: el peligro de deriva hacia los fundamentalismos insolidarios o el progreso hacia un gobierno mundial; la deriva hacia una "pax americana" o el establecimiento de un marco jurídico supra-nacional.

Con la tumultuosa y contradictoria democratización de los países del Este, ha tenido lugar el redescubrimiento

1. INTRODUCCIÓN

1.1 EN EL UMBRAL DE DOS ÉPOCAS

Nos encontramos en años de tránsito, en tiempos de frontera, al hilo de dos épocas. Los cambios, en todos los órdenes, se suceden con gran rapidez, de manera desconcertante. Caducan las antiguas recetas y se abren nuevos interrogantes. Predomina un cierto vacío ideológico, un debilitamiento normativo. No hay perspectivas y parece que ya todo vale. Se impone la competitividad y la violencia, la moral del éxito individual por encima de cualquier otro valor. Y en el plano colectivo, rebrotan con fuerza los fundamentalismos etnocéntricos, chovinistas, religiosos.

La impronta mediática se hace abrumadora: se impone el mercado de la noticia, del espectáculo y, con él, la confusión y la frivolidad de la realidad. Los problemas ecológicos, la emergencia demográfica e inmigratoria, la crisis de las metrópolis, las nuevas pestes, los fantasmas de la ingeniería genética... no son percibidos como problemas a resolver, como incitaciones de cara al futuro, sino como una inmensa niebla inalcanzable y amenazadora.

El futuro, de esta manera, se configura no como una esperanza, sino como una amenaza. Y, con esta percepción fatalista del futuro, entra en crisis la misma idea de progreso. Esta es una situación grave para la política democrática, pero especialmente para la izquierda que siempre ha obtenido su fuerza de la capacidad movilizadora que tiene la idea de un futuro mejor y la idea de que es posible avanzar en ello.

No es menos cierto, sin embargo, que la caída de los modelos siempre comporta también una caída de mitos y de encorsetamientos conceptuales y prácticos que habían actuado como obstáculos o como vías muertas para el pensamiento y para la acción de la izquierda: la extinción de la vía comunista y de las correspondientes ortodoxias, el fin de la rigidez de la política de bloques y de la determinación fatal que ejercía sobre toda la política internacional, etc. Y comporta también la aparición de nuevas e impensadas posibilidades de actuación: las inmensas virtualidades democratizadoras del desarrollo tecnológico y mediático, la potencia creciente de la conciencia ecológica e internacionalista, etc. Al final de una época, hay siempre presentes, en germen, a menudo cubiertas por las ruinas,

los perfiles nuevos y prometedores de un futuro mejor, de un futuro ni ideal ni inevitable, pero posible si conseguimos construirlo.

1.2 LA CRISIS DE UN MODELO DE DESARROLLO

A finales de los setenta, culmina la crisis del modelo de desarrollo vigente hasta entonces. Con ella, cae el axioma en el cual se basaba el "compromiso keynesiano": el progreso económico puede mantenerse de manera continuada y, sobre esta base, el Estado del Bienestar puede crecer tanto como se quiera hasta cubrir la última necesidad no prevista por el mercado. Esta perspectiva ya no es viable y menos en el marco de los actuales Estados que, con la mundialización de la economía, cada vez son menos capaces de generar políticas económicas eficaces. Por otra parte, las nuevas tecnologías introducen nuevas perspectivas que afectan gravemente al mercado de trabajo, abriendo grandes posibilidades de futuro. Algunos sectores productivos, en su entorno se encuentran en una crisis irreversible. E irrumpe con gran fuerza la conciencia ecológica, la necesidad de avanzar hacia un modelo de crecimiento compatible con la preservación de la naturaleza y con la limitación de las fuentes energéticas.

Las recetas keynesianas para compensar las crisis cíclicas ya no son válidas para una crisis que es estructural y tecnológica, para una dinámica económica en la que crecimiento y ocupación no son equivalentes. En este nuevo contexto, se debe avanzar hacia la definición de nuevas políticas económicas que, manteniendo y agilizando el Estado social, apunten a la adecuación de las estructuras económicas. Nos encontramos en un momento de replanteamiento, de renovación del programa del socialismo democrático, iniciada en el año 1980. Una renovación que ha de partir de los valores y de los móviles de siempre.

1.3 LOS VALORES DEL SOCIALISMO DEMOCRÁTICO

Los valores definitorios del socialismo democrático son conocidos: libertad, igualdad, solidaridad, defensa de la naturaleza. Ante todo, el socialismo democrático es un compromiso de solidaridad y reciprocidad humana, a través del cual los bien dotados deben suplir a los

Ponencia marco (1)

LA RENOVACIÓN